

การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย

นาวาอากาศเอก ไพฑูรย์ ไล่เลิศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย

.....

นาวาอากาศเอก ไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ

ผู้วิจัย

.....

อาจารย์วีรวัฒน์ คำรงสกุล,

ปร.ด.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

.....

อาจารย์เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์,

Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

อาจารย์ชิตชยางค์ ยมาภัย,

ปร.ด.

ประธานหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาวัฒนธรรมและการพัฒนา

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2556

.....

นาวาอากาศเอก ไพฑูรย์ ไกลเลิศ

ผู้วิจัย

.....

พลอากาศตรี.(หญิง) จิราภรณ์ ศรีศิล,

ปร.ค.

ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์วีรณันท์ ดำรงสกุล,

ปร.ค.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

อาจารย์เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, Ph.D.

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....

ศาสตราจารย์บรรจง มไหสวริยะ,

พ.บ., ว.ว. ออร์โทปิดิกส์ เอเซีย

คณบดี

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล

.....

รองศาสตราจารย์โสภณา ศรีจำปา, Ph.D.

ผู้อำนวยการ

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย

มหาวิทยาลัยมหิดล

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จได้ด้วยความสามารถของ ผ.ศ.อภิญา บัวสรวง ผู้เปิดทางให้ผู้วิจัย ได้เข้ามาศึกษาในสถาบันอันทรงเกียรติแห่งนี้ อาจารย์ ดร.วิรณันท์ ดำรงสกุล และ อาจารย์ ดร. เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยช่วยเหลือและสละเวลาในการให้คำปรึกษาและกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งให้ความเชื่อมั่นในตัวลูกศิษย์เสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร.จิราภรณ์ ศรีศิลป์ ผู้ที่เป็นทั้งอดีตผู้บังคับบัญชา และอาจารย์ ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำ รวมทั้งนำประสบการณ์ทั้งในด้านการงานและการศึกษา มาช่วยบูรณาการให้ศิษย์ ผ่านพ้นช่วงเวลาของการทำหน้าที่หลายอย่างพร้อมกัน ทั้งด้านการงาน การเรียน และหน้าที่ที่มีต่อครอบครัว

ขอขอบพระคุณกองทัพอากาศ ที่ส่งเสริมให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองรัก ได้ทำให้อัจฉกัจฉกของการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัย ได้มีโอกาสเรียนรู้ และรู้จักประชาชน ที่เป็นเจ้านาย ของข้าราชการได้ดียิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำรงตนและทำงานให้สมกับเป็นทหารของประชาชน รวมทั้งมอบทุนให้ผู้วิจัยในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ช่วยให้ผู้วิจัย ได้มีความรู้ที่กว้างขวางมากขึ้น ได้รู้จักสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างในหลายระนาบ ได้มีเพื่อนพ้องน้องพี่ที่เรียนรู้และสร้างสรรค์อุดมการณ์ในการเป็นปัญญาของแผ่นดิน อันเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตให้กับผู้วิจัยต่อไป

ขอขอบคุณเพื่อนพ้องน้องพี่ ที่ร่วมในการศึกษาหาความรู้ อุ่มชูเกื้อหนุนและมีบทบาทในการเรียนและการลงทะเลเบียน การแจ้งเตือน การสนับสนุนความสามารถด้านต่าง เพื่อให้เกิดความรู้ และมีผลสำเร็จถึงวันนี้

ขอขอบพระคุณพันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบุรณ์, พันเอก ชีระ ญาณวโร, นาวาเอก พิสิทธิ์ บรมสุข, คุณสมปอง สมญาติ คุณพุดิสาร์ อัครกะพู่ ที่กรุณาให้ข้อมูล คำแนะนำ กำลังใจ และความช่วยเหลือทุกด้าน ทำให้งานวิจัยชิ้นนี้สำเร็จด้วยดี รวมทั้งข้าราชการและเจ้าหน้าที่ทั้งอนุสรณ์สถานแห่งชาติ , พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ, พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ และพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณ เพื่อนร่วมงานในพิพิธภัณฑ์ทหารอากาศ ที่เป็นกำลังใจ ให้ความช่วยเหลือ และติดตามความก้าวหน้าในการเรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สำเร็จได้ตามความมุ่งหมายของทางราชการ

ขอขอบคุณ น้องแอม น้องปัท น้องโลม พี่ตึก พี่แจ้ พี่นาง พี่โจ ที่ช่วยอำนวยความสะดวก และเป็นส่วนหนึ่งในการเก็บข้อมูลในการทำการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณครอบครัวที่คอยให้กำลังใจ และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอมา

นาวาอากาศเอก ไพฑูรย์ ไส้เลิศ

การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร

THE DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCE STANDARD FOR THAI MILITARY MUSEUM

นาวาอากาศเอกไพฑูรย์ ไล่เลิศ 5337875 LCCU/M

ศศ.ม. (วัฒนธรรมและการพัฒนา)

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: วีรณันท์ ดำรงสกุล, ประ.ด., เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการศึกษา วิเคราะห์ร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้และตัวบ่งชี้ที่กำหนดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะในด้านพิพิธภัณฑ์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้งานในพิพิธภัณฑ์ทางทหาร รวมถึงวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค อันจะเกิดขึ้นในการนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มาใช้งานดังกล่าว แล้วดำเนินการปรับปรุงร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ให้เป็นมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารของไทย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และมีคุณภาพทัดเทียมกับนานาชาติ และจะได้เป็นแนวทางหรือเป็นต้นแบบให้กับพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะพิเศษอื่นๆ ได้ศึกษาและนำไปประยุกต์ใช้งานให้ได้จริง รวมทั้งจะได้เสนอข้อจำกัดในภาพรวมให้กับหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ อันจะเกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมในที่สุด โดยงานวิจัยนี้ได้วิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำแนวคิดการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์และการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ของหน่วยงานราชการทหารมาเป็นแนวทางในการศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ที่กำหนดโดยสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ มีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ชัดเจน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ แต่ยังขาดความชัดเจนในการอธิบายความหมายให้ครอบคลุมตามความต้องการและเหมาะสมในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหาร การกำหนดตัวบ่งชี้ และรูปแบบแนวทางการประเมิน ยังไม่เหมาะสมที่จะใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เนื่องจากตัวบ่งชี้ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อเท็จจริงในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ภายใต้บริบทของพิพิธภัณฑ์ทางทหาร

การวิจัยครั้งนี้ ได้นำเสนอแนวทางการประเมินค่าแบบใหม่ที่ยืดต่อการตีความและประเมินค่ามากขึ้น พร้อมทั้งจัดทำคำอธิบายและคู่มือการใช้ประกอบเพื่อใช้เป็นแนวทางประเมินค่าความเป็นมาตรฐานของแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย โดยหวังว่าจะเป็นโครงการนำร่องให้กับพิพิธภัณฑ์ประเภทต่างๆ ที่มีลักษณะเฉพาะได้นำไปปรับปรุงและพัฒนาใช้ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีลักษณะเฉพาะ มีทั้งด้านนโยบาย และด้านการปฏิบัติ โดยด้านนโยบายคือการให้ความสำคัญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการติดตามและประเมินผลอย่างจริงจัง ในด้านการปฏิบัติคือการให้คำอธิบายที่สามารถเข้าใจได้ง่าย มีอภิธานศัพท์เฉพาะที่สามารถเชื่อมโยงการดำเนินงานในระบบการศึกษาและระบบของราชการทหารได้ ปรับการประเมินให้มีลักษณะเป็นรูปธรรม มีการยกตัวอย่างในเอกสารการประเมินให้เชื่อมโยงกับเป้าหมายหรือตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: พิพิธภัณฑ์ทหาร/มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้/

THE DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCE STANDARD FOR THAI MILITARY MUSEUM

GP. CAPT. PAITON LAILERT 5337875 LCCU/M

M. A. (CULTURE AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WEERANAN DUMRONGSAKUL, Ph.D.,
TIAMSOON SIRISRISAK, Ph.D.

ABSTRACT

The objective of this research was to investigate and analyze the drafted Standard of Learning Resource as well as its indicators prescribed by Office of the Education Council, Ministry of Education, especially in the field of the museum. The findings will then be applied to the military museum administration, and to analyze the problem and obstructions resulting from implementation of the drafted Standard of Learning Resource. Subsequently, the drafted Standard of Learning Resource will be suggested for amendment in order to be established as the standard of the learning source proper to the context of the Thai Military Museum. It is aimed to be beneficial for improvement of the military museums as learning resources, and to meet the same standards of those in developed countries. It will also be a guideline or model for other museums with such particular characteristics to study and apply in real implementation. The shortcomings found by this research will be presented as a whole to the researcher's mother unit and other related organizations, so that they can be utilized to create a learning society which in turn, will be fruitful to the country and our society. This research was qualitative research studying and analyzing the museum management concepts and modern public administration implemented by a military organization as a guideline.

It was found that the drafted Standard of Learning Resource prescribed by the Office of the Education Council, Ministry of Education has clear intent or an objective which can be useful in improving learning resources. However, it still lacks clarity in explanation of the terminology covering requirements and suitability in the context of the military museum. It also lacks convenience in data collection, and the explanation is overly abstract and cannot be clearly evaluated.

This research presents a guideline for new evaluation, simpler to interpret and evaluate. The glossary of explanations and a handbook of standardization evaluation of the learning source for the military museum was prepared in hopes that it would be a pilot project for various types of museums with special characteristics for further improvement and development.

Suggestions for improvement of the learning resource standard, which can be applied in the context of the military museum with unique characteristics, include policy aspects and operational facets. The policy aspect includes emphasizing the values of the related units and serious monitoring and evaluation. Meanwhile, the operational aspect provides explanations that are easy to understand, with a thesaurus that can link implementation in the educational system and the military system. The evaluation has been altered for more substantial practice. Examples are also given in the evaluation documents in order to link with objectives or indicators.

KEY WORDS: THAI MILITARY MUSEUM/ LEARNING RESOURCE STANDARD /

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ฐ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อศึกษา	1
1.2 คำถามวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
1.5 ขอบเขตการวิจัย	4
1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	8
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพิพธิภัณฑ์	8
2.1.1 ความหมายพิพธิภัณฑ์	13
2.1.2 ประเภทของพิพธิภัณฑ์	13
2.1.3 บทบาทและหน้าที่ของพิพธิภัณฑ์ในการส่งเสริมทางการศึกษา	14
2.1.4 พิพธิภัณฑ์ในฐานะแหล่งการเรียนรู้	15
2.1.5 แนวปฏิบัติที่ดีในแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพธิภัณฑ์	16
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และการจัดการแหล่งเรียนรู้	24
2.2.1 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้	24

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.2 ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้	25
2.2.3 มาตรฐานความเป็นแหล่งการเรียนรู้	25
2.2.4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้	26
2.2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้	26
2.2.6 การบริการของแหล่งเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศ	27
2.2.7 ปัญหาการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	30
2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กับแหล่งเรียนรู้	32
2.4 หลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ แนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑฑาร	33
2.4.1 การจัดโครงสร้างและแนวทางการบริหารของอนุสรณ์ สถานแห่งชาติ	33
2.4.2 การจัดโครงสร้างแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑฑาร ของกองทัพบก	34
2.4.3 การจัดโครงสร้างแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑฑาร ของกองทัพเรือ	35
2.4.4 การจัดโครงสร้างและแนวทางการบริหารของ พิพิธภัณฑฑารของกองทัพอากาศ	36
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	39
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	58
3.1 รูปแบบการวิจัย	58
3.2 การเก็บข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล	59
3.2.1 การเก็บข้อมูล	59
3.3 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	60
3.2.1 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก	60
3.2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสนทนา กลุ่ม	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	63
3.5. ตัวแปรที่ศึกษา	64
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล	65
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	66
4.1 การศึกษา(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ	66
4.2 การวิเคราะห์การนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในพิพิธภัณฑ	70
ทางทหาร	
4.3 ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงสำหรับการใช้งานมาตรฐานใน	102
พิพิธภัณฑทหาร	
4.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำมาทดลองใช้งานในพิพิธภัณฑทหาร	104
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	107
5.1 สรุปผลงานวิจัย	107
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	120
5.2.1 ความเหมาะสมในการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้	120
เป็นแบบมาตรฐานในพิพิธภัณฑทหารไทย	
5.2.2 แนวทางในการใช้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ใน	122
พิพิธภัณฑทหารไทย	
5.3 ข้อเสนอแนะ	123
5.3.1 ข้อเสนอแนะในงานวิจัย	123
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	125
5.4 บทส่งท้าย	125
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาไทย	126
บทสรุปแบบสมบูรณ์ภาษาอังกฤษ	133
บรรณานุกรม	140
ภาคผนวก	142
ประวัติผู้วิจัย	170

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
2.1 ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งการเรียนรู้	44
2.2 มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	45
2.3 มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	46
2.4 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	48
2.5 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้	48
2.6 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรององค์ความรู้	49
2.7 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความเป็นพลวัตรของแหล่งการเรียนรู้	50
2.8 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	51
2.9 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	52
2.10 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านบุคลากร	52
2.11 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการวางระบบบริหารจัดการ	53
2.12 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	54
2.13 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการปรับปรุงพัฒนาการบริการ	54
2.14 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	55
4.1 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 1	68
4.2 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 2	68
4.3 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 3	68
4.4 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 4	68
4.5 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 5	68
4.6 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 6	68
4.7 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 7	68
4.8 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 8	69
4.9 เกณฑ์การให้คะแนนตามตัวบ่งชี้	69

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
4.10 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้	71
4.11 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	73
4.12 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบ	76
4.13 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านหลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	77
4.14 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	78
4.15 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านการให้บริการ	79
4.16 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน	79
4.17 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้คำอธิบาย	81
4.18 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้	81
4.19 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน	82
4.20 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านองค์ความรู้	83
4.21 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองในส่วนขององค์ความรู้ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้	84
4.22 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน การเรียนรู้ แผนการเรียนรู้	84
4.23 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	85
4.24 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	86
4.25 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	86

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.26	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความพร้อมด้านปัจจัย	87
4.27	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	88
4.28	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้	88
4.29	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนงาน งบประมาณการจัดการเรียนรู้	90
4.30	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	91
4.31	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านความพร้อมด้านพื้นที่ อาคารและสถานที่	92
4.32	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนงานด้านการพัฒนาด้านกายภาพ	92
4.33	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกความพร้อมด้านบุคลากร	93
4.34	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านความพร้อมของบุคลากร	94
4.35	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนการจัดบุคลากร	94
4.36	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การวางระบบบริหารจัดการ	95
4.37	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการพัฒนาบุคลากร	96
4.38	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้	96
4.39	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	97
4.40	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	98
4.41	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้	98

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4.42	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	99
4.43	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการพัฒนาการให้บริการ	99
4.44	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน	100
4.45	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	101
4.46	ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	101
4.47	สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารอ้างอิงสำหรับการ ประเมินข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ	102
5.1	สรุปจำนวนมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้	108
5.2	รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้	109
5.3	ตารางการประเมินค่าแหล่งมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้	113

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
2.1 แผนภูมิการแนวความคิดการดำเนินการพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ	23
2.2 โครงสร้างองค์กรอนุสรณ์สถานแห่งชาติ (ที่มา อนุสรณ์สถานแห่งชาติ:2556)	33
2.3 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์กองทัพบก (ที่มา พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ๒๕๕๖)	34
2.4 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์ทหารเรือ (ที่มา พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ ๒๕๕๖)	35
2.5 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ (ที่มา พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ๒๕๕๖)	36
2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัยมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้	43
4.1 กราฟแสดงการกระจายน้ำหนักของการประเมินในแต่ละด้าน	70
5.1 การกระจายน้ำหนักความสำคัญของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เดิม	119
5.2 การกระจายน้ำหนักความสำคัญของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงใหม่	120

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อศึกษา

พิพิธภัณฑสถานเกิดขึ้นในประเทศไทยในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพัฒนาต่อเนื่องมาเป็นลำดับ จากบทบาทหน้าที่ในการเก็บของล้ำค่า สะสมของแปลกๆ กลายมาเป็นการสะสมความรู้ที่ผูกติดมากับวัตถุพิพิธภัณฑสถาน และทวีความสำคัญในการเก็บรักษาความรู้และเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้มากขึ้นตาม เช่นเดียวกับบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานในส่วนต่างๆ ของโลก ที่เปลี่ยนแปลงไปทิศทางเดียวกัน โดยมีการตั้งองค์กรที่ดูแลด้านพิพิธภัณฑสถานโดยเฉพาะ มาช่วยสร้างแนวทางและมาตรฐาน พร้อมทั้งประกาศนโยบาย ให้คำจำกัดความ เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานทั่วโลกได้มีการดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกัน โดยเนื้อหาสาระที่สำคัญของการดำเนินงานด้านพิพิธภัณฑสถาน มุ่งเน้นไปในการเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การบริการชุมชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการเป็นแหล่งการเรียนรู้ การตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองสังคมในฐานะแหล่งการเรียนรู้ตาม อรรถาธิบาย ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานที่เกิดขึ้นนั้น สาเหตุสำคัญอย่างหนึ่งคือการที่มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดในการดำเนินงาน โดยมีการคำนึงถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การตอบสนองในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูล แหล่งการเรียนรู้ และเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสังคมในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านเวลา ระยะเวลา หรือเรื่องราวของการรับรู้ เพื่อให้โลกเกิดพัฒนาการที่สำคัญยิ่งต่อไป

อย่างไรก็ตาม ความหมายและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพิพิธภัณฑสถาน ในด้านของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีเพิ่มมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันอย่างสากล รวมทั้งในประเทศไทย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศ ได้กำหนดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย และได้กำหนดในแผนการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้ ยังมีพัฒนาการในการดำเนินการ ทำให้เกิดรูปแบบ และแนวทางในการดำเนินการที่หลากหลาย มีการจำแนกพิพิธภัณฑสถานในหลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการแยกประเภทตามข้าวของหรือวัตถุพิพิธภัณฑสถานที่เก็บสะสม การแบ่งประเภทตามขนาดของพิพิธภัณฑสถาน หรือการแบ่งประเภทตามแนวทางการบริหาร เป็นต้น

พิพิธภัณฑทหาร ถือเป็นพิพิธภัณฑในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑเฉพาะทาง อยู่ในองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ของชาติ อันเป็นภาระหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และจากแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาระบบราชการนั้น ระบุให้กิจกรรมหรือการกำหนดภาระหน้าที่ ต้องตอบสนองต่อภารกิจหลัก หรือยุทธศาสตร์ที่เป็นหน้าที่หลักของกองทัพ ทำให้การบริหารงานหรือการดำเนินการของพิพิธภัณฑทหารจะมีลักษณะเฉพาะมากขึ้นดังนั้นการพัฒนาพิพิธภัณฑในส่วนพิพิธภัณฑทหาร ในฐานะที่จำเป็นต้องตอบสนองต่อภารกิจทั้งสองประการไม่ว่าจะเป็นการธำรงรักษาความมั่นคงของประเทศในหน้าที่ของทหาร และการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑ จึงควรมีแนวทางการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถก้าวเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานในระบบของพิพิธภัณฑที่เป็นสากล ปัจจัยสำคัญในการพัฒนานั้น หากมีการใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้จากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการ และประเมินผล ก็จะช่วยทำให้การพัฒนาเป็นไปได้อย่างน่าเชื่อถือและยอมรับ ประเด็นสำคัญก็คือ ตัวมาตรฐานที่กำหนดใช้นั้น มีความครอบคลุม ครบถ้วน และชี้ชัดได้หรือไม่ และทำอย่างไร จึงจะสามารถใช้มาตรฐานนั้นได้อย่างเหมาะสมกับพิพิธภัณฑทหาร

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ อันประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้หลากหลาย ซึ่งรวมถึงพิพิธภัณฑอยู่ด้วย ผ่านรายงานการวิจัย: การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี 2552 ซึ่งร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าว มีเจตนารมณ์เพื่อนำมาประเมินค่าแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน เมื่อนำมาประเมินผลหรือทดลองใช้งานแล้ว จะเหมาะสมกับการใช้ในการประเมินผลกับพิพิธภัณฑทหารได้หรือไม่ และจะสามารถทำให้พิพิธภัณฑทหารมีการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี และได้มาตรฐานได้อย่างไร

ทั้งนี้ ทางสภาการศึกษา ได้มีการวิจัยการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตาม (ร่าง) มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ โดยได้จัดการประเมินและการทดลองใช้ร่างมาตรฐานสำหรับแหล่งเรียนรู้ 8 ประเภทตามที่ได้มีการแบ่งกลุ่มตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยการวิจัยดังกล่าวได้ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นกรณีศึกษาในพื้นที่ 5 จังหวัด แต่ในส่วนของการกรณีศึกษา มีพิพิธภัณฑเพียง 1 แห่ง เป็นแหล่งข้อมูล ซึ่งก็มีใช้พิพิธภัณฑทางทหารซึ่งผลที่ได้รับก็ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อขัดข้องในการใช้งานจริงบางส่วน และมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

ในฐานะที่ผู้วิจัย ได้มีโอกาสทำงานในพิพิธภัณฑทางทหาร จึงเห็นโอกาสในการพัฒนาทางด้านพิพิธภัณฑที่ทำงานอยู่ และพิพิธภัณฑในลักษณะเดียวกันได้มีพัฒนาการให้เป็นสากล จึง

เสนอแนวทางการวิจัยการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ โดยเฉพาะเจาะจงกับพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ ผู้วิจัยเชื่อว่าการวิเคราะห์ด้วยการทดลอง ประเมินผลร่างมาตรฐานและประยุกต์ใช้ร่างมาตรฐานดังกล่าว จะช่วยให้ภาพของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้ก้าวเข้าสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างมีคุณภาพมีความชัดเจนมากขึ้น และจะช่วยยืนยันความสำคัญของการเป็นแหล่งเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

1.2 คำถามวิจัย

ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2552 จะสามารถนำมาใช้เป็นแบบมาตรฐานสำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารของไทย ได้อย่างไรภายใต้บริบทลักษณะเฉพาะทางพิพิธภัณฑ์ทหาร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้และตัวบ่งชี้ (ด้านพิพิธภัณฑ์)
- 2) เพื่อวิเคราะห์การนำร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ไปทดสอบเบื้องต้นในพิพิธภัณฑ์ทางทหาร (Pre-test)
- 3) เพื่อพัฒนาร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้เฉพาะทางด้านพิพิธภัณฑ์ทหาร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้เรียนรู้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการสำหรับการปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร
- 2) ทำให้ทราบผลของการทดสอบเบื้องต้นในการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้พิพิธภัณฑ์ทหาร
- 3) ทำให้ได้ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เฉพาะทางสำหรับพิพิธภัณฑ์ทหาร

1.5 ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านประชากร - กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

โดยใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 ด้วยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้

- ผู้บริหารต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านพิพิธภัณฑสถานโดยตรง หรือผู้ที่เคยทำหน้าที่บริหารงานด้านพิพิธภัณฑสถานนั้นๆ มาก่อน และยังมีการดำเนินการต่อเนื่อง
- ผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑสถาน ต้องมีอายุในการทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อที่จะได้เห็นแนวทางและพัฒนาการของพิพิธภัณฑสถานที่ได้รับผิดชอบได้

สำหรับการคัดเลือกข้อมูลในกลุ่มที่ 2 กำหนดคุณสมบัติดังนี้

- เป็นนักวิชาการด้านการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับร่างมาตรฐาน

2) ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย - เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อประกอบข้อมูลการวิจัยเชิงเอกสาร โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยเป็นพิพิธภัณฑสถานการทหารของกระทรวงกลาโหม จำนวน 4 พื้นที่ประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก พิพิธภัณฑสถานกองทัพเรือ และพิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ และอนุสรณ์สถานแห่งชาติ

3) ขอบเขตด้านเนื้อหา - การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาและอภิปรายรูปแบบของร่างมาตรฐานของกระทรวงศึกษาธิการฉบับปี 2552 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑสถาน และการทดลองใช้ร่างมาตรฐานในการประเมินพิพิธภัณฑสถานของหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีได้ขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะกำหนดเฉพาะในพิพิธภัณฑสถานของราชการที่อยู่เฉพาะในหน่วยงานกระทรวงกลาโหมก่อน และรวมถึงระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ ที่หน่วยงานเจ้าของพิพิธภัณฑสถานได้กำหนดไว้ใน การดำเนินการด้านพิพิธภัณฑสถานของพิพิธภัณฑสถานนั้นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ หรือหาความสอดคล้องกันระหว่างร่างมาตรฐานและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพื่อใช้ในการดำเนินการ

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

พิพิธภัณฑสถาน หมายถึง สถานที่เก็บรวบรวมและแสดงสิ่งต่างๆ ที่มีความสำคัญด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ

พิพิธภัณฑ์ทหาร หมายถึง พิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวของทหาร ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง อยู่ในองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ ของชาติ อันเป็นภาระหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และจากแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่กำหนดให้ต้องปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาระบบราชการนั้น

พิพิธภัณฑ์ทหารไทย หมายถึง พิพิธภัณฑ์ทหารของประเทศไทยทั้ง 3 เหล่าทัพ ประกอบด้วยกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ

อนุสรณ์สถาน หมายถึง อนุสรณ์สถานแห่งชาติ ต.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี ซึ่งมีการดำเนินการและการจัดพิพิธภัณฑ์อยู่ภายในอนุสรณ์สถาน

ร่าง หมายถึง ต้นแบบ ต้นร่าง ที่ใช้อธิบายแนวคิด เป็นตัวอย่างสำหรับทดลองใช้งาน เพื่อหาข้อบกพร่องสำหรับการปรับเปลี่ยน หรือเป็นต้นแบบที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติ หรือการยอมรับอย่างเป็นทางการ

มาตรฐาน หมายถึง แม่แบบสำหรับการประเมินค่า ที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานหรือสังคม

แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูลสารสนเทศที่สร้างเสริมประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรม เพื่อจุดประสงค์ให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ มีความสนใจใฝ่รู้ และเป็นบุคคลที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.7 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในส่วนของพิพิธภัณฑ์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นต้นแบบในการศึกษา ซึ่ง(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ดังกล่าวประกอบด้วย 3 มาตรฐานหลักได้แก่ ความเป็นแหล่งการเรียนรู้ การจัดการแหล่งการเรียนรู้ และผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ โดยที่

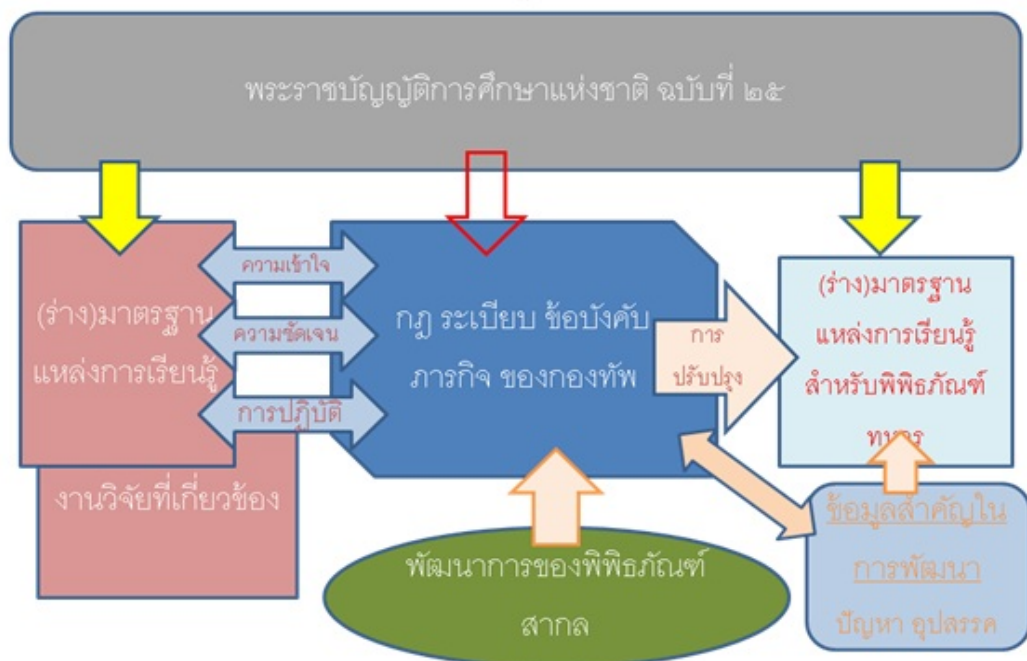
ความเป็นแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 มาตรฐานรอง ได้แก่ (1) หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (2) องค์ความรู้ และ (3) ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 มาตรฐานรอง ได้แก่ (1) ความพร้อมด้านปัจจัย (2) ความพร้อมด้านการบริหารจัดการ (3) การจัดกิจกรรมและการบริการ และ (4) การติดตามและประเมินผล

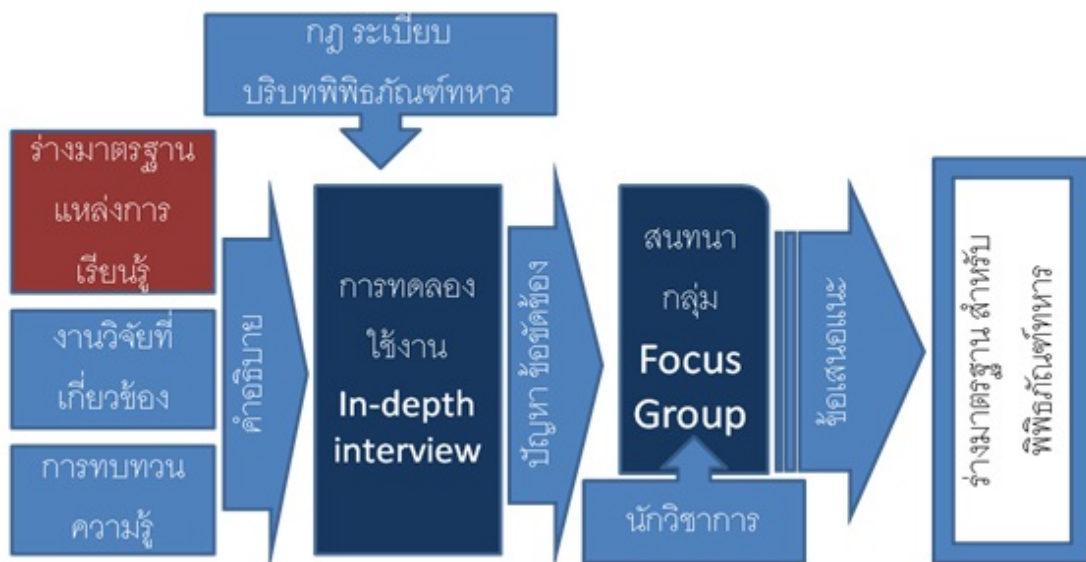
ด้านผลของการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ มีมาตรฐานหลักและมาตรฐานรองเป็นตัวเดียวกันคือผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

รวมทั้งการใช้ผลการทดลองใช้จากรายงานการวิจัยของสภาการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการทดสอบการประเมินค่าในส่วนของพิพิธภัณฑสถาน โดยอ้างอิงกับกฎ ระเบียบ ข้อบังคับขององค์กรหลัก (ในที่นี้หมายถึงองค์กรของเหล่าทัพ)

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย (ตามกระบวนการ)

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย สารที่นำเสนอในบทนี้เป็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถแบ่ง เป็นกรอบแนวคิดในการ วิจัย รายละเอียดของแต่ละตอนมีดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และการจัดการแหล่งการเรียนรู้
- 2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ กับแหล่งการเรียนรู้
- 2.4 หลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ แนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหาร
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

ความหมาย,บทบาทและหน้าที่ที่เปลี่ยนไปของพิพิธภัณฑ์

วิวัฒนาการด้านความหมายและบทบาทของพิพิธภัณฑ์ มีพัฒนาการต่อเนื่องเป็นระยะ ตลอดมา โดยสามารถลำดับวิวัฒนาการหรือพัฒนาการด้านความหมายได้ดังนี้

ในสมัยกรีกโบราณ มีการเรียกชื่อสถานที่สิ่งสถิตของคณะเทวี 9 องค์ ที่เป็นธิดาของ เทพซุส หรือเซอุส ซึ่งเป็นเทพสูงสุดของกรีก กับเทวีแห่งความทรงจำ เนโมซิเน ว่า“มูเซออน” (Mouseion) คณะเทวินี้ถือได้ว่าเป็นตัวแทนของคนตรี บทเพลงและนาฏศิลป์ รวมทั้งเป็นแรงคลใจ ให้กับกวีให้สามารถแต่งกวีนิพนธ์ได้ อันหมายถึงเป็นผู้อุปถัมภ์ของเหล่านักปราชญ์และเป็นเทพ แห่งสรรพวิชา ซึ่งต่อมาได้มีการใช้คำนี้เป็นที่มาของคำว่า “มิวเซียม” (Museum) ในปัจจุบัน

ในสมัยโรมัน “มิวเซียม” หมายถึงสถานที่สำหรับการแลกเปลี่ยนความรู้ทางด้าน ปรัชญาซึ่งยังไม่ได้ข้องเกี่ยวกับของสะสมใดๆ

พุทธศตวรรษที่ 20 (คริสต์ศตวรรษที่ 15) หรือยุคเรอเนสซองส์ “มิวเซียม” ได้เปลี่ยนความหมายโดยมีความเชื่อมโยงระหว่างสถานที่กับสิ่งของที่สะสม โดยที่เมืองฟลอเรนซ์ “มิวเซียม” จะหมายถึง “สถานที่ที่มีสิ่งสะสมต่างๆ” ซึ่งก็จะมี ความหมายแฝงว่า เป็นสถานที่ให้ความรู้ด้วยเช่นกัน

พุทธศตวรรษที่ 23 (คริสต์ศตวรรษที่ 18) “มิวเซียม” มีความหมายที่ว่า “สถานที่สำหรับเก็บสะสมและจัดแสดงวัตถุต่างๆที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติวิทยาและประวัติศาสตร์” แนวความคิดเช่นนี้ ได้สืบทอดกันมาจนถึงต้นคริสต์ศตวรรษ 20 (อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:24)

ตรงใจ หุตางกูร.(2551) ได้กล่าวว่ากิจการพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทยเริ่มขึ้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสนพระทัยวิชาประวัติศาสตร์และโบราณคดีเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่ทรงพระผนวชอยู่นั้น พระองค์ทรงมีความสนพระทัยในการเก็บรวบรวมสิ่งของโบราณ ซึ่งทรงพบระหว่างที่เสด็จธุดงค์ตามสถานที่ต่างๆ และทรงโปรดเกล้าฯ ให้นำมาเก็บรักษาไว้ในพระบรมมหาราชวัง ภายใน “พระที่นั่งราชฤดี” ในปี พ.ศ.2398

ในปี พ.ศ.2399 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้าง “พระอภิเนาวนิเวศฯ” พร้อมทั้งพระราชทานนามว่า “พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์” สำหรับรวบรวมโบราณวัตถุที่พระองค์ได้ทรงรวบรวมไว้ เมื่อสร้างเสร็จแล้ว โปรดเกล้าฯ ให้ย้ายสิ่งของซึ่งแสดงอยู่ ณ พระที่นั่งราชฤดีทั้งหมด ไว้ที่พระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์

ในปี พ.ศ.2471 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้ง “มิวเซียม” ณ ศาลาสหทัยสมาคม หรือ หอทองคอกุศิย เพื่อเป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชน จากนโยบายเปิดประเทศให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง กับพระราชประสงค์ที่จะสร้างรากฐานทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศต่อจากรัชกาลที่ผ่านมา ทำให้ กิจการพิพิธภัณฑ์เริ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหมู่ของประชาชนทั่วไป ข้าราชการและขุนนางมีโอกาสได้เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์โบราณคดี ศิลปวัฒนธรรมกันมากขึ้น ซึ่งถือเป็นรากฐานอันมั่นคงของพิพิธภัณฑ์ไทยในปัจจุบัน

พ.ศ.2469 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานหมู่พระวิมานทั้งหมด จัดตั้งเป็น “พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับพระนคร”

พ.ศ.2477 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พระนคร”

ในปี พ.ศ.2489 ได้มีการจัดตั้งสภากรพิพิธภัณฑ์สถานระหว่างชาติ หรือ ICOM และได้สร้างคำนิยามของคำว่า “มิวเซียม” ขึ้นเพื่อให้เป็นที่เข้าใจตรงกันระหว่างประเทศสมาชิกโดยให้คำนิยามแรกของ “มิวเซียม” ว่า มิวเซียม มีความหมายรวมไปถึงงานสะสมทุกประเภทที่เปิดบริการแก่สาธารณะ ซึ่งได้แก่วัตถุทางศิลปะ งานช่าง วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี รวมไปถึง

ถึงสวนสัตว์ และสวนพฤกษศาสตร์ แต่ไม่รวมถึงห้องสมุด ยกเว้นห้องสมุดเหล่านั้นจะมีส่วนจัดแสดงอยู่ในการดูแล

ในปี พ.ศ.2499 (ค.ศ.1956) ได้มีการเพิ่มเติมคำนิยามให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น โดยให้นิยามว่า “มิวเซียม” คือสถานที่ใดก็ตามที่มีรูปแบบการบริหารที่มีจุดประสงค์เพื่อการอนุรักษ์ การศึกษา และการส่งเสริม ด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยวิธีการจัดแสดงให้เป็น ที่ประจักษ์แก่สาธารณะ เพื่อประโยชน์ด้านสาระและการบันเทิง ที่จะได้รับ จากวัตถุต่างๆที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม ได้แก่ สิ่งสะสมประเภทงานศิลปะ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และยังรวมไปถึงสวนสัตว์ศาสตร์ สวนพฤกษศาสตร์ และสถานที่แสดงสัตว์น้ำ นอกจากนี้ ห้องสมุดหรือ หอจดหมายเหตุที่มีห้องจัดแสดงถาวรก็จัดได้ว่าเป็น “มิวเซียม” ด้วยเช่นกัน

ในปี พ.ศ.2504 (ค.ศ.1961) ได้มีการเพิ่มเติมอนุสรณ์สถาน อนุสาวรีย์ โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และสถานที่ตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่สงวนเข้าไปด้วย เช่น อุทยาน หรือ วนอุทยาน ถือได้ว่าเป็นการขยายขอบเขตแหล่งเรียนรู้ในอีกลักษณะหนึ่ง

ในปี พ.ศ.2517 (ค.ศ.1974) เริ่มระบุเป็นครั้งแรกว่า “มิวเซียม” คือองค์กรที่ก่อตั้งขึ้นมา โดยไม่แสวงหาผลกำไร และเป็นครั้งแรกที่ระบุถึงหน้าที่ 5 ประการของ “มิวเซียม” คือ รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ เเบะจัดแสดงวัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และ สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ซึ่งเป็นคำนิยามที่ใช้มาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเพิ่มเติมให้ศูนย์ วิทยาศาสตร์และท้องฟ้าจำลองเป็น “มิวเซียม” ได้ด้วยเช่นกัน (อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนา มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:24)

ในปี พ.ศ.2532 (ค.ศ.1989) เป็นครั้งแรกที่เริ่มนิยามให้ “มิวเซียม” ไม่ผูกติดกับรูปแบบ การบริหาร เป็นเพียงสถานที่ถาวรที่ไม่แสวงหาผลกำไร และให้ความรู้ความบันเทิงแก่สาธารณะก็ ถือได้ว่าเป็น “มิวเซียม” นอกจากนี้ยังเพิ่มศูนย์การศึกษาพืชและสัตว์ และ หน่วยงานที่ทำงานด้าน บริหารที่มีคุณสมบัติบางส่วน สอดคล้องกับนิยามที่ ICOM ตั้งไว้ หรือมีส่วนในการสนับสนุนงาน “มิวเซียม” และบุคคลากรของ “มิวเซียม” ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนทางด้านการวิจัย การศึกษา และ การฝึกอบรมก็ถือได้ว่าเป็น “มิวเซียม” ได้เช่นกัน

ในปี พ.ศ.2538 (ค.ศ.1995) มีการเพิ่มเติมหน่วยงานอีก 2 ประเภทคือ หน่วยงานใดก็ ตาม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ถ้าทำงานเกี่ยวข้องกับ “มิวเซียม” และมีคุณสมบัติตาม ข้อกำหนดของ ICOM ก็จัดได้ว่าเป็น “มิวเซียม” และ สถาบันหรือองค์กรใดก็ตาม ที่ตั้งขึ้นมาโดยไม่ แสวงผลกำไร และทำหน้าที่ค้นคว้า วิจัย ให้การศึกษา จัดการฝึกอบรม จัดทำเอกสารวิชาการ และจัด กิจกรรมเกี่ยวข้องกับงาน “มิวเซียม” และวิชา “มิวเซียมศึกษา” ก็ถือได้ว่าเป็น “มิวเซียม”

คำนิยามล่าสุดที่ใช้ในขณะนี้ เป็นคำนิยามของปี 2544 (ค.ศ.2001) มีการเพิ่มเติมหน่วยงานอีกประเภทหนึ่งคือ ศูนย์วัฒนธรรม หรือ นิติบุคคลใด ที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ สืบสาน และบริหารจัดการมรดกทางวัฒนธรรม ก็ถือว่าเป็น “มิวเซียม” ด้วยเช่นกัน

จะเห็นได้ว่า ในความเป็นสากลของ “มิวเซียม” นั้น มีความหมายเกี่ยวข้องอยู่กับ “ความรู้” อยู่ตลอดเวลา แม้ว่าในครั้งแรกๆ ที่ให้คำนิยาม หรือความเข้าใจ จะไม่ได้บ่งชี้ไปในทางที่เกี่ยวข้องกับความรู้ หรือการเรียนรู้โดยตรง แต่เห็นได้จากการพยายามสร้างคำจำกัดความให้ครอบคลุมถึงและมีวิวัฒนาการตามที่ได้กล่าวมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรอียิปต์โบราณยุคราชวงศ์โตนเมมีตอนต้น ที่มีการตั้งหอสรรพวิชาแห่งเมือง อเล็กซานเดรีย (Museum of Alexandria) อันหมายถึงสถานที่เก็บรวบรวมองค์ความรู้และสรรพวิชาต่างๆ ซึ่งโดยมากแล้วสิ่งของสะสมนั้นมาจากรูปแบบของหนังสือและบันทึกความรู้ในด้านต่างๆ จนมาถึง ยุคปัจจุบันนี้ ความหมายของ “มิวเซียม” ได้ขยายความออกไปอย่างมาก

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดจากการนิยามของ ICOM ในยุคต้นที่ได้จำกัดความจากกรอบแนวคิดที่ว่า “มิวเซียม” เป็น “แหล่งการเรียนรู้ที่ได้รับความผลิตเพลินจากการศึกษาของสะสม” พัฒนามาจนเป็น “แหล่งการเรียนรู้และองค์กรที่สนับสนุนการเรียนรู้ ที่มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้า เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงเรื่องราวอันเกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ที่ทำให้ผู้เข้าชมได้รับความรู้และความผลิตเพลินใจ” อันแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ และการถ่ายทอดความรู้หรือการเป็นแหล่งการเรียนรู้ได้โดยตรงมากยิ่งขึ้น

สำหรับความหมายและการดำเนินการของ “มิวเซียม” หรือพิพิธภัณฑ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้น ถึงแม้ดูเหมือนว่ายังคงจะแนบแน่นกับการเก็บสะสมของแปลก ของมีค่า ที่รวบรวมไว้ด้วยกันและจัดแสดงเป็นหมวดหมู่ และจากพัฒนาการด้านหน้าที่และความหมายที่เปลี่ยนไปของพิพิธภัณฑ์ดังที่กล่าวมานั้น การพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้พิพิธภัณฑ์ในความรับรู้ของคนไทย จึงยังไม่แพร่หลายมากนัก ภาพของ “นักสะสม” ที่ห้ามจับ ห้ามถ่ายภาพ และกำหนดกฎเกณฑ์ข้อห้ามต่างๆ ที่ดูเหมือนจะขัดแย้งกับการวางแผนการศึกษาสมัยใหม่ ยังติดตรึงอยู่ในความทรงจำของคนไทยส่วนมาก

อย่างไรก็ดี ในช่วงระยะเวลา 10 ปี ที่ผ่านมา วงการพิพิธภัณฑ์เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจากการเกิดขึ้นขององค์กรด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันพิพิธภัณฑ์เพื่อการเรียนรู้แห่งชาติ (จัดตั้งปี 2547) ที่กำกับดูแลการก่อตั้ง “มิวเซียมสยาม” และสร้างมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ โดยการร่วมมือและสนับสนุนการเป็นเครือข่ายกับพิพิธภัณฑ์อื่นๆ ในประเทศ มูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑ์ไทย (จัดตั้งในปี 2549) โดยคุณปิยะนุช นาคคง ที่ดำเนินการรวบรวมเครือข่ายพิพิธภัณฑ์ในกรุงเทพมหานคร จัดกิจกรรมและถ่ายทอด

ความรู้หรือปัญหาร่วมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมองค์ความรู้ด้านพิพิธภัณฑของศูนย์ระดับภูมิภาคว่าด้วยโบราณคดีและวิจิตรศิลป์(SEAMEO Regional Centre for Archaeology and Fine Arts :SPAFA) ที่จัดให้มีการสัมมนา แลกเปลี่ยน อบรมความรู้ด้านต่างๆที่มีในพิพิธภัณฑในทุกเดือนช่วงปี พ.ศ.2550-2553 การเกิดขึ้นขององค์การพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์แห่งชาติในปี พ.ศ.2538 และเปิดบริการพิพิธภัณฑวิทยาศาสตร์แห่งชาติในปี พ.ศ.2543 อันเป็นพิพิธภัณฑแนวใหม่ในการสร้างองค์ความรู้และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ที่สำคัญ รวมทั้งมีการจัดการอบรมให้กับพิพิธภัณฑที่สนใจในด้านการบริหารจัดการและด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ เป็นต้น ทำให้เราได้เห็นภาพแนวทางการพัฒนาของวงการพิพิธภัณฑในประเทศในการเริ่มปรับเปลี่ยนลักษณะการให้บริการและการตอบสนองต่อสังคมในด้านการเป็นแหล่งการเรียนรู้ให้กับคนในชาติได้เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น ได้เกิดมีแนวคิดในการใช้พิพิธภัณฑให้รองรับระบบการศึกษาทั้งในและนอกระบบ ศรีสัคดิ์ วัลลิโกดม มีความเห็นว่า พิพิธภัณฑสถาน มีความสำคัญโดยตรงต่อการศึกษา นอกระบบ เป็นแหล่งรวมความรู้มรดกทางวัฒนธรรมของชาติให้แก่คนในสังคมให้คนในท้องถิ่นรู้จักตนเอง เป็นสถาบันที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ การศึกษาอย่างเท่าเทียมกันทุกเพศ ทุกวัย เป็นศูนย์รวมของวิชาการด้านต่างๆ ที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ศรีสัคดิ์ วัลลิโกดม 2530)

ในเรื่องของการจัดตั้งพิพิธภัณฑตามฐานข้อมูลราชกิจจานุเบกษา ได้ระบุถึงความหมายและการจัดตั้งพิพิธภัณฑไว้ว่า การจัดตั้งพิพิธภัณฑจะทำได้อย่างไรนั้น ต้องพิจารณาว่าเป็นการจัดตั้งพิพิธภัณฑประเภทใด ซึ่งความแตกต่างในการจัดตั้งพิพิธภัณฑจะแยกออกมาเพียงสองประเภทเท่านั้น คือ การจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ และการจัดตั้งพิพิธภัณฑอื่นๆ นอกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ โดยระบุว่า พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่จัดตั้งขึ้นจะอยู่ในความควบคุมดูแลของสำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม สำหรับการจัดตั้งพิพิธภัณฑอื่นๆ สามารถจัดตั้งขึ้นได้อย่างอิสระ ไม่มีแบบแผนเพียงแต่ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบและประกาศต่างๆ ที่ว่าด้วยเรื่องพิพิธภัณฑที่กรมศิลปากรกำหนดขึ้น เช่น หากพิพิธภัณฑใดต้องการจัดแสดงโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ ที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินจะต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ.2504 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ต้องได้รับอนุญาตจากอธิบดีกรมศิลปากรก่อน เนื่องจากโดยปกติแล้วโบราณวัตถุและศิลปวัตถุที่เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินจะเก็บรักษาไว้ ณ สถานที่อื่นใดนอกจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติมิได้ ยกเว้นจะเก็บรักษาไว้ที่วัด พิพิธภัณฑสถาน หรือส่วนราชการ ส่วนการเปิดให้เข้าชมจะเก็บค่าเข้าชมก็ต้องปฏิบัติตามประกาศกรมศิลปากร เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการแสดงโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โดยเรียกเก็บค่าเข้าชมหรือค่าบริการอื่น และต้องมีการควบคุมดูแลให้ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑปฏิบัติตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2539) ออกตาม

ความในพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:26)

พิพิธภัณฑที่ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการบริหารอยู่นั้น เป็นพิพิธภัณฑที่ไม่ได้ขึ้นตรงต่อกรมศิลปากร แต่เป็นพิพิธภัณฑที่เป็นของหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับ กระทรวงกลาโหม อันเล็งเห็นคุณค่าถึงวัตถุพิพิธภัณฑที่หน่วยงานเก็บรักษาไว้ ว่าเป็นสมบัติของแผ่นดิน แม้ว่าจะไม่ได้เข้าหลักเกณฑ์ด้านโบราณวัตถุ อีกทั้งประวัติศาสตร์และเรื่องราวที่เก็บรักษาไว้ในสายอาชีพและหรือสายวิชาการ ก็ถือเป็นองค์ความรู้ในการบ่งบอกถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของคนในชาติ รวมทั้งเป็นเรื่องราวพัฒนาการหนึ่งที่สำคัญในภูมิภาค จึงได้พิจารณาก่อตั้งขึ้นมาเพื่อสงวน รักษา และเผยแพร่เรื่องราวดังกล่าว เท่าที่หน่วยงานจะสามารถสนับสนุนได้ อย่างไรก็ตามการดำเนินการด้านพิพิธภัณฑของหน่วยงานอันมิได้ขึ้นตรงกับกรมศิลปากรนั้น ยังมีได้มีข้อกฎหมายใด ที่จะกำหนดหรือระบุให้พิพิธภัณฑต้องสร้างกระบวนการบริหารจัดการเพื่อให้มีกระบวนการในการเรียนรู้ โดยเฉพาะ แต่มีการกล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของภาครัฐในการจัดการแหล่งการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติด้านการศึกษาที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ตอบสนองต่อการจัดการกระบวนการศึกษาดังที่จะได้กล่าวถึงต่อไป

ในรายงานการวิจัย (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ได้ให้คำจำกัดความพิพิธภัณฑในฐานะแหล่งการเรียนรู้ไว้สรุปได้ดังนี้ (อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ,2553:16-23)

2.1.1 ความหมายพิพิธภัณฑ

พิพิธภัณฑ หมายถึง องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่เปิดเป็นสถานที่สาธารณะ และเป็นสถาบันถาวรที่ให้บริการแก่สังคมและมีส่วนในการพัฒนาสังคม มีหน้าที่รวบรวม สงวนรักษา ค้นคว้าวิจัย เผยแพร่ความรู้ และจัดแสดงวัตถุอันเป็นหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ทั้งด้านวัฒนธรรมหรือด้านวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อให้ประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า และก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจ

2.1.2 ประเภทของพิพิธภัณฑ

ตามที่กรมศิลปากร สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จำแนกประเภทของพิพิธภัณฑไว้ 10 ประเภท ดังนี้

1. พิพิธภัณฑมนุษย์วิทยาและชาติพันธุ์
2. พิพิธภัณฑศิลปะและโบราณคดี

3. อนุสรณ์สถาน
4. พิพิธภัณฑ์เฉพาะเรื่อง
5. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน – ภูมิปัญญา
6. พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
7. แหล่งประวัติศาสตร์
8. พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์และสิ่งแวดล้อม
9. พิพิธภัณฑ์ศิลปะและประวัติศาสตร์
10. พิพิธภัณฑ์เมืองโบราณ

จากการจำแนกประเภทดังกล่าว พบว่า พิพิธภัณฑ์ทหาร รวมทั้งอนุสรณ์สถานมีลักษณะที่สอดคล้องกับรูปแบบและลักษณะที่จำแนกมากกว่า 1 ประเภท คือเป็นทั้งอนุสรณ์สถานส่วนหนึ่ง โดยมีหน้าที่สื่อสารให้ระลึกถึงคุณงามความดี การเสียสละ และเป็นเครื่องหมายแสดงความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานและชุมชน เป็นทั้งพิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง ที่มีบทบาทหน้าที่เฉพาะตามที่หน่วยงานกำหนด เป็นตัวแทนซึ่งเป็นสัญลักษณ์หรือเป็นภาพตัวแทนของหน่วยงานในการนำเสนอเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับสารที่หน่วยงานเจ้าของต้องการนำเสนอ รวมทั้งส่วนหนึ่งมีลักษณะเดียวกับพิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ ที่มีการให้ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ ผ่านการทดลอง การนำเสนอ และสาระความรู้ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เข้าชม นอกจากนั้น ยังอาจที่จะมีลักษณะพิเศษที่คาบเกี่ยวหรือสอดคล้องกับพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆอีกก็ได้ ดังนั้น การบริหารจัดการ หรือการปรับปรุงลักษณะการดำเนินการเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ

2.1.3 บทบาทและหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ในการส่งเสริมทางการศึกษา

1. พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในการรวบรวมและจัดเก็บโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ที่เป็นหลักฐานของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม
2. พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่สงวนรักษา โดยการควบคุมและตรวจสภาพโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ให้มีความสมบูรณ์ โดยวิธีทางวิทยาศาสตร์ รวมไปถึงการรักษาความปลอดภัยจากอัคคีภัยอาชญากรรม และภัยธรรมชาติ
3. พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับเรื่องราว ประวัติความเป็นมา ข้อมูลรายละเอียดของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ที่เก็บรวบรวมและจัดแสดงให้พิพิธภัณฑ์รวมถึงศึกษาวิจัย และค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับโบราณคดีท้องถิ่นและชุมชน

4. พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่ในการเผยแพร่ความรู้และการให้บริการทางวิชาการด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี และประวัติความเป็นมาข้อมูลรายละเอียดของโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และวัตถุทางชาติพันธุ์ โดยการจัดป้ายนิเทศ การรวบรวม เรียบเรียง จัดพิมพ์เอกสาร และสื่อต่าง (อ้างถึงใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:17)

2.1.4 พิพิธภัณฑ์ในฐานะแหล่งการเรียนรู้

ในฐานะแหล่งการเรียนรู้ พิพิธภัณฑ์ควรมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยสนองความต้องการและความสนใจของผู้รับบริการและชุมชน ดังนี้

1. การเยี่ยมชม (museum tour) ผู้เข้าชมสามารถเข้าชมได้ด้วยตนเอง โดยการศึกษาหาความรู้จากวัตถุ ป้าย และหนังสือนำชม การกดฟังคำบรรยาย เป็นต้น หรือการนำชมโดยพิพิธภัณฑ์สถานสามารถเข้าร่วมรายการนำชม ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบ

2. การจัดกิจกรรมสำหรับเยาวชน (youth activities) การเข้าชมของนักเรียนเป็นกลุ่มซึ่งต้องพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานเข้าสู่หลักสูตรของโรงเรียนและต้องจัดหลายระดับ เจ้าหน้าที่การศึกษาต้องเป็นผู้ดำเนินการเชิญครู หรือที่ปรึกษาการจัดหลักสูตรมาทำงานร่วมกันในการจัดทำปฏิบัติการและเอกสารประกอบ พิพิธภัณฑ์ต้องจัดส่งนิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการในห้องเรียน หนังสือ โสตทัศนวัสดุไปที่เรียนซึ่งครูสามารถใช้เป็นอุปกรณ์การสอนเชื่อมโยงและอธิบายถึงวัตถุในพิพิธภัณฑ์ไปสู่ผู้เรียนได้ง่ายขึ้น

3. การบริการให้ยืมวัตถุสำหรับโรงเรียน (school loan material) โดยการให้ยืมตู้หรือกล่องที่ประกอบด้วยวัตถุ คำบรรยาย แผ่นสไลด์ เทป ประกอบเรื่องราว จัดเป็นชุดสำหรับให้บริการ เกี่ยวกับโบราณวัตถุ เงินตรา เครื่องปั้นดินเผา ภาพถ่ายประวัติศาสตร์ เป็นต้น

4. การอบรมครู (teacher training) เป็นการอบรมให้ครูผู้ที่จะทำหน้าที่ในการสอนและการนำชม รวมทั้งเป็นผู้ดูแลนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ทั้งที่จัดภายในและภายนอกพิพิธภัณฑ์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานโดยเจ้าหน้าที่การศึกษาของพิพิธภัณฑ์ และโดยความช่วยเหลือของอาสาสมัครผู้มีประสบการณ์ เพื่อให้ครูผู้ได้รับการอบรมสามารถนำชมและแนะนำกิจกรรมให้แก่เด็กนักเรียนของตนได้

5. กิจกรรมสำหรับผู้ใหญ่ ครอบครัว และเด็ก เช่น การจัดป้ายคำบรรยาย ป้ายวัตถุ หนังสือนำชม นิทรรศการหลายรูปแบบทั้งนิทรรศการประจำและชั่วคราว การจัดโปรแกรม การบรรยายในห้องจัดแสดง โดยศิลปิน นักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ การจัดทำหลักสูตรแนะนำศิลปะ และวิชาการที่เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ การจัดตั้งสมาชิกพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น(อ้างถึงใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:17-18)

อย่างไรก็ดี ในงานวิจัยของสภาการศึกษา ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติที่ดีสำหรับแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ ด้านการให้บริการกับผู้รับบริการ และด้านการพัฒนาการจัดเก็บรักษาที่สำคัญ เพื่อชี้ให้เห็นในกรอบการสร้างมาตรฐานไว้ดังนี้

2.1.5 แนวปฏิบัติที่ดีในแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์

1. ด้านการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์

1.1) พิพิธภัณฑ์มีกรอบการบริหารจัดการอย่างถูกต้องตามกฎหมาย อันนำไปสู่การดำเนินงานตามจริยธรรม และกฎระเบียบ

(1) พิพิธภัณฑ์มีการก่อตั้งอย่างเหมาะสม
(2) พิพิธภัณฑ์มีการบริหารจัดการที่สามารถรับผิดชอบทั้งหมดของพิพิธภัณฑ์

(3) พิพิธภัณฑ์ติดต่อกับฝ่ายบริหารสูงสุดที่มีความเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และเครือข่ายพิพิธภัณฑ์

(4) พิพิธภัณฑ์ดำเนินการสอดคล้องกับจริยธรรมของพิพิธภัณฑ์

(5) พิพิธภัณฑ์กระทำตามระเบียบการ แนวปฏิบัติสากล และของมลรัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติของพิพิธภัณฑ์

(6) พิพิธภัณฑ์กระทำตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติของรัฐบาล มลรัฐ และท้องถิ่น(อ้างถึงใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:18)

1.2) หลักเกณฑ์ทางการเงินมีความถูกต้อง

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องแสดงให้เห็นว่าหลักเกณฑ์ทางการเงินมีความถูกต้องและสามารถปฏิบัติได้

(2) พิพิธภัณฑ์ต้องจัดทำนำเนาหลักฐานค่าใช้จ่ายซึ่งต้องแสดงถึงกระบวนการอนุมัติสั่งจ่ายเงินที่ถูกต้องโดยผู้มีอำนาจลงนามสั่งจ่าย

1.3) การวางแผน อันประกอบด้วยวัตถุประสงค์การดำเนินงาน เป็นเป้าหมายหลักวัตถุประสงค์เฉพาะและการวางแผนการใช้จ่าย

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องแสดงรายละเอียดเกี่ยวกับการวางแผนประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์ เป้าหมายหลักของพิพิธภัณฑ์

วัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จภายในวงรอบการทำงานในปัจจุบัน และแผนการใช้จ่ายเงิน

(2) พิพิธภัณฑ์ต้องมีแผนการดำเนินงานซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากฝ่ายปกครองหรือผู้มีอำนาจในการพิจารณา

(3) แผนการดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์มีรูปแบบแตกต่างกัน เนื่องจากพิพิธภัณฑ์มีหลายประเภท ดังนั้นความยาวและความซับซ้อนของแผนจึงสอดคล้องแบบ ขนาดของพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้นวงจรวางแผนก็มีความหลากหลายอีกด้วย

(4) พิพิธภัณฑ์ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับแผนการใช้จ่ายเงิน ในปีปัจจุบันและปีต่อไป เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่กำลังดำเนินงานในปัจจุบันและสนับสนุนสิ่งที่ จะดำเนินงานในปีต่อไป

1.4) พิพิธภัณฑ์บริหารจัดการพนักงานเพื่อให้พวกเขามีทักษะ ความรู้ที่ดีที่สุดและทำให้บรรลุวัตถุประสงค์

(1) พิพิธภัณฑ์กำหนดบทบาทหลักและงาน และสรรหาพนักงานที่มีความเหมาะสม

(2) พิพิธภัณฑ์กำหนดและสื่อสารให้ทราบถึงหน้าที่ ความรับผิดชอบของพิพิธภัณฑ์และพนักงาน

(3) พิพิธภัณฑ์ให้โอกาสกับพนักงานในการพัฒนาปรับปรุงทักษะการทำงาน

1.5) พิพิธภัณฑ์มีความปลอดภัย บริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างดีเพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ทางบวกของพิพิธภัณฑ์ต่อสาธารณะ

(1) พิพิธภัณฑ์มีความปลอดภัยในการครอบครองที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของพิพิธภัณฑ์

(2) พิพิธภัณฑ์กำหนดพื้นที่สำหรับการทำกิจกรรมอย่างเหมาะสม

(3) พิพิธภัณฑ์ดูแล รักษา ป้องกัน เอกสาร และทรัพย์สินของพิพิธภัณฑ์

1.6) การเข้าถึงคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องสามารถเข้าถึงคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญในทุกลักษณะของการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นพนักงานของพิพิธภัณฑ์หรือบุคคลภายนอก

(2) พิพิธภัณฑ์ต้องจัดเตรียมข้อมูล รายละเอียด สำหรับการรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ และต้องว่าจ้างผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ หรือได้รับบริการด้านคำแนะนำ ปรีกษาจากผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์

(3) ในกรณีที่เป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กซึ่งไม่มีการรับบริการด้านคำแนะนำ ปรีกษาจากผู้เชี่ยวชาญ พิพิธภัณฑ์นั้นต้องเตรียมการสำหรับการรับคำแนะนำในรูปแบบที่เป็นทางการจากผู้เชี่ยวชาญ เช่น การรับรองมาตรฐาน

1.7) การนำคำแนะนำ ปรีกษาจากผู้เชี่ยวชาญมาใช้ในการพัฒนานโยบายและการตัดสินใจ

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องจัดเตรียมข้อมูล รายละเอียด สำหรับการพัฒนานโยบายและการตัดสินใจ โดยมีรากฐานมาจากคำแนะนำ ปรีกษา ของผู้เชี่ยวชาญ

1.8) การร่วมมือเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย และการวางแผนกฎเกณฑ์ ระเบียบ

(1) ฝ่ายบริหารของพิพิธภัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบว่าได้มีการกระทำตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ความปลอดภัย และมีการวางแผนเกี่ยวกับกฎเกณฑ์ ระเบียบ(อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:18-19)

2. ด้านการให้บริการกับผู้รับบริการ

2.1) พิพิธภัณฑ์มีการใช้ประโยชน์ สนับสนุน และมีคุณค่ากับชุมชนในฐานะที่เป็นสถาบันที่อันค้ำค่า คุ่มประโยชน์ของประชาชนที่จะสามารถแสดงแลกเปลี่ยน และค้นพบเรื่องราว ความคิด และวัตถุสิ่งของที่มีความสำคัญ

(1) พิพิธภัณฑ์บุคคลหลากหลายในการดำเนินงาน

(2) พิพิธภัณฑ์ดำเนินกิจกรรมในฐานะเผยแพร่ความเป็นชุมชนและมีส่วนในเหตุการณ์ของชุมชน

2.2) พิพิธภัณฑ์นำเสนอรายการเก็บรักษา เรื่องราวที่มีความสำคัญ ผ่านการจัดนิทรรศการและการดำเนินโครงการ

(1) พิพิธภัณฑ์เลือกพื้นที่ เรื่องราวที่มีความสำคัญเพื่อแสดงจุดเด่นบนพื้นฐานของความสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์และความสอดคล้องกับผู้ใช้บริการ

(2) การจัดนิทรรศการ กิจกรรม และเหตุการณ์ของพิพิธภัณฑ์อยู่บนพื้นฐานของการวิจัยและการปฏิบัติเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ในปัจจุบัน

(3) การจัดแสดงนิทรรศการ กิจกรรม และเหตุการณ์ของ
พิพิธภัณฑ์สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3) การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของในพิพิธภัณฑ์เพื่อ สนับสนุนการเรียนรู้และความเพลิดเพลินของผู้เยี่ยมชม

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องมีแนวทางอันหลากหลายในการอธิบาย
ชี้แจงให้สามารถใช้สิ่งของในพิพิธภัณฑ์สำหรับการเรียนรู้และความเพลิดเพลิน

(2) กิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ควมมีหลากหลาย เช่น
การบรรยาย การศึกษาเป็นหมู่คณะ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การแสดงบทบาทสมมติ การให้คำแนะนำ
นักท่องเที่ยวกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์กัน เป็นต้น

2.4) พิพิธภัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบต่อผู้ให้บริการในปัจจุบัน และที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และจัดหารูปแบบการสื่อสาร โครงการ และบริการอันเป็นที่ต้องการของ ผู้ให้บริการ

(1) พิพิธภัณฑ์ทราบว่าใครเป็นผู้ให้บริการในปัจจุบัน และ
ใครเป็นผู้ให้บริการในอนาคต ตลอดจนมีกลยุทธ์ในการดึงดูดความสนใจและรักษาพวกเขาเหล่านั้น

(2) พิพิธภัณฑ์ประชาสัมพันธ์สิ่งของที่เก็บรวบรวมไว้ สิ่ง
หลักอันดึงดูดความสนใจ โปรแกรมและบริการ

(3) พิพิธภัณฑ์จัดหาข้อมูลและสารสนเทศเพื่อช่วยเหลือ
นักท่องเที่ยวในการค้นหาตำแหน่งที่ตั้ง และวิธีการเดินทางมายังพิพิธภัณฑ์

(4) พิพิธภัณฑ์มีชั่วโมงการเปิดเป็นปกติ โดยทั่วไป

(5) พิพิธภัณฑ์นำเสนอประสบการณ์อันน่าประทับใจ
ให้กับนักท่องเที่ยว รวมทั้งพนักงานมีการตอบข้อซักถามของนักท่องเที่ยว ตลอดจนผลการตอบรับ
จากนักท่องเที่ยว ตลอดจนผลการตอบรับจากนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม

2.5) การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง เวลา เปิด และการให้บริการ

(1) พิพิธภัณฑ์ต้องประชาสัมพันธ์ให้สาธารณะรับทราบ
ข้อมูลเกี่ยวกับตำแหน่งที่ตั้ง เวลาการเปิดพิพิธภัณฑ์ การให้บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก ใน
ทุกวิธีการเพื่อให้ทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวมทั้งผู้พิการ

(2) ในกรณีที่พิพิธภัณฑ์บางแห่งมีการจำกัดการเข้าชม
ต้องแสดงเหตุผลอย่างชัดเจนถึงสาเหตุในการจำกัดการเข้าชม

2.6) การให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกต้องทำให้ทุก กลุ่มสามารถเข้าถึงได้

(1) ผู้รับบริการจากพิพิธภัณฑสถานสามารถได้รับประโยชน์จากกิจกรรม บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่พิพิธภัณฑสถานจัดให้ ไม่ว่าจะเป็นการเยี่ยมชมโดยตรง หรือการเยี่ยมชมทางไกล

(2) พิพิธภัณฑสถานต้องมีกลไกสำหรับประเมินการเข้าชมพิพิธภัณฑสถาน เช่น การวิเคราะห์ สมุดเยี่ยมชมพิพิธภัณฑสถาน การสำรวจ หรือ การวิจัยตลาด เป็นต้น

(3) พิพิธภัณฑสถานต้องจัดหาหลักฐานข้อมูลที่จะสามารถแสดงถึงการเข้าถึงบริการของพิพิธภัณฑสถาน

2.7) การให้คำแนะนำ ปรัชญา ด้านบริการกับผู้รับบริการ

(1) พิพิธภัณฑสถานต้องให้คำแนะนำ ปรัชญา กับผู้รับบริการในด้านต่าง ๆ เช่น การให้บริการ สิ่งอำนวยความสะดวก เวลาเปิด เป็นต้น และกระบวนการให้คำแนะนำปรัชญาต้องเกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ (อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:20-21)

3. ด้านการพัฒนาการจัดเก็บรักษาที่สำคัญ

3.1) การจัดเก็บสิ่งของในพิพิธภัณฑสถานเป็นตัวแทนเรื่องราวที่มีความสำคัญและมีประโยชน์ต่อความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

(1) พิพิธภัณฑสถานพัฒนาการจัดเก็บรักษาส่งของพิพิธภัณฑสถานเพื่อสะท้อนถึงวัตถุประสงค์เฉพาะเรื่องราวที่มีความสำคัญ ตลอดจนมีประโยชน์ต่อความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

(2) พิพิธภัณฑสถานทราบถึงความสำคัญของการจัดเก็บรักษาส่งของในพิพิธภัณฑสถาน

(3) พิพิธภัณฑสถานมีวัตถุประสงค์ที่จะไม่มีเงื่อนไขทางกฎหมายในการเป็นเจ้าของสิ่งของที่เก็บรวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑสถาน

(4) พิพิธภัณฑสถานมีระบบที่มีประสิทธิภาพในการบันทึกและสืบค้นสารสนเทศเกี่ยวกับการจัดเก็บรักษาส่งของในพิพิธภัณฑสถาน

(5) พิพิธภัณฑสถานทำให้สามารถเข้าถึงสิ่งที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานในรูปแบบดิจิทัลและระบบออนไลน์

3.2) พิพธิภัณฑ์ดูแลรักษาสิ่งของที่มีความสำคัญสำหรับคน

ในยุคอนาคต

- (1) พิพธิภัณฑ์มีการตัดสินใจในการอนุรักษ์ด้านการป้องกันบนพื้นฐานของคำแนะนำด้านการอนุรักษ์และการปฏิบัติในปัจจุบัน
- (2) พิพธิภัณฑ์มีความมุ่งมั่นในการสร้างและบำรุงรักษาสิ่งที่ได้เก็บรักษาไว้ในสภาพแวดล้อมที่มีความมั่นคง
- (3) พิพธิภัณฑ์มีการจัดแสดง การเก็บรักษา และวิธีการควบคุม เพื่อลดความเสี่ยงในการเก็บรักษาสิ่งของในพิพธิภัณฑ์ให้น้อยที่สุด
- (4) พิพธิภัณฑ์มีการตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ด้านการดูแลรักษาบนพื้นฐานของคำแนะนำด้านการอนุรักษ์และการปฏิบัติในปัจจุบัน
- (5) พิพธิภัณฑ์สามารถตอบสนองต่ออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้นกับการเก็บรักษาสิ่งของให้พิพธิภัณฑ์

3.3) การบำรุงรักษาคู่มือเกี่ยวกับกระบวนการทางเอกสาร

- (1) พิพธิภัณฑ์ต้องทราบว่ารายการเอกสารอยู่ในความรับผิดชอบของใครและเก็บไว้ที่ใด
- (2) พิพธิภัณฑ์ต้องแสดงข้อมูลว่าเอกสารมีการเก็บรักษาอย่างไร
- (3) พิพธิภัณฑ์ต้องปรับปรุงคู่มือเกี่ยวกับกระบวนการทางเอกสารให้มีความทันสมัย เพื่อแนะนำการทำงานให้กับพนักงานในด้านเอกสาร

3.4) การลดความเสี่ยงต่อความเสียหายของสิ่งของใน

พิพธิภัณฑ์

- (1) พิพธิภัณฑ์ต้องเก็บรักษา จัดแสดงและใช้สิ่งของในพิพธิภัณฑ์เพื่อให้อลดความเสี่ยงต่อความเสียหายของสิ่งของในพิพธิภัณฑ์
- (2) พิพธิภัณฑ์ต้องมีการดูแลสิ่งของในพิพธิภัณฑ์อย่างมีมาตรฐาน โดยการกำหนดเงื่อนไขภาพรวมทั้งหมดในการดูแลรักษา การกำกับ ควบคุมดูแล การกำหนดเงื่อนไขด้านอาคารให้มีความเหมาะสมต่อการเก็บรักษา การดูแลทำความสะอาดต้องลดความเสี่ยงต่อความเสียหายของสิ่งของ การวางแผนโครงการเพื่อปรับปรุงดูแลสิ่งของในพิพธิภัณฑ์ และการรับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการดูแลสิ่งของในพิพธิภัณฑ์

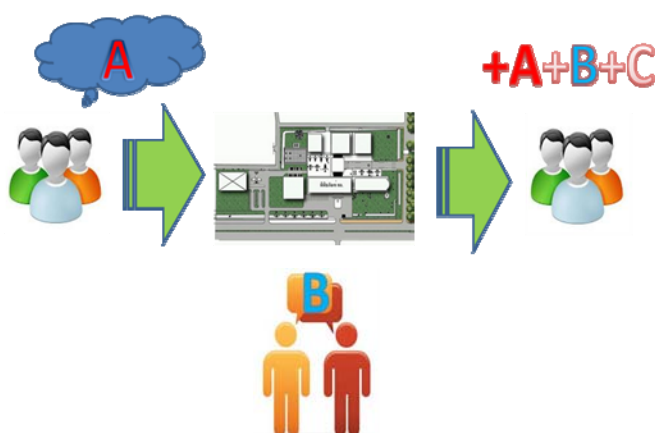
3.5) การประเมินเกี่ยวกับความปลอดภัยโดยผู้เชี่ยวชาญ

- (1) พิพิธภัณฑ์ต้องได้รับคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญและต้องจัดเตรียมหลักฐานข้อมูล เพื่อใช้ในการรับคำปรึกษา แนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ
- (2) พิพิธภัณฑ์ต้องจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินเกี่ยวกับความปลอดภัยของพิพิธภัณฑ์ซึ่งครอบคลุมที่ดินและสิ่งปลูกสร้างของพิพิธภัณฑ์
- (3) พิพิธภัณฑ์ควรพิจารณาป้องกันความเสี่ยงโดยการวางระบบเตือนภัย กระบวนการตรวจสอบสิ่งของในพิพิธภัณฑ์ เป็นต้น
- (4) พิพิธภัณฑ์พิจารณาการจัดการด้านความปลอดภัยเกี่ยวกับพนักงาน ผู้เยี่ยมชม และการเก็บรักษาส่งของในพิพิธภัณฑ์(อ้างถึงใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:21-23)

ทฤษฎีเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์

การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑ์สมัยใหม่ มีการกำหนดแนวคิดในการบริหารจัดการที่ประกอบด้วยองค์ความรู้หลากหลายมาประกอบกันเป็นแนวทาง โดยมีแนวคิดสำคัญอย่างหนึ่งคือการรับใช้สังคมโดยตรง โดยการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีบทบาทมากขึ้นในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นแนวทางการบริหารงานของพิพิธภัณฑ์ชั้นนำของโลกเช่น พิพิธภัณฑ์แห่งชาติของอังกฤษ British museum (เข้าถึงได้จาก http://www.britishmuseum.org/about_us/management.aspx สืบค้นวันที่ 7 พ.ค.56) ที่มีการตั้งคณะผู้บริหารจากกรรมการที่มาจากบุคลากรที่แตกต่างกัน มีการบริหารจัดการผสมระหว่างภาครัฐและเอกชน รวมทั้งในการเปิดพื้นที่ให้กับชนกลุ่มน้อย หรือชนชายขอบ ที่ไม่มีโอกาสได้มีโอกาสแสดงออกในบริบทของตนเอง หรือในเรื่องที่จัดแสดงเกี่ยวกับตน หรือแม้กระทั่งเป็นเครื่องมือในการบอกกล่าวของภาครัฐที่มีต่อชุมชน ดังเช่น เรื่องราวของพิพิธภัณฑ์ในประเทศออสเตรเลียที่มีการจัดนิทรรศการและบอกเล่าแสดงออกถึงคำขอโทษในการรุกราน หรือยึดครองพื้นที่จากชนพื้นเมืองดั้งเดิมเป็นต้น กระบวนการดังกล่าวทำให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพิพิธภัณฑ์กับสังคมในหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่อง การบริหารจัดการ การนำเสนอ หรือเรื่องอื่นๆ

แนวคิดประการหนึ่งที่ได้นำมาใช้ในพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ คือแนวคิดของกระบวนการดำเนินการพิพิธภัณฑ์ โดยใช้แนวคิดด้านการตลาด แนวคิดเรื่องวัตถุประสงค์และแนวคิดเรื่อง การสื่อสาร มาบูรณาการรวมกันเป็นกรอบการทำงานดังแผนภาพ

ภาพที่ 2.1 แผนภูมิการแนวคิดการดำเนินการพิพธิรณัทกองทัพอากาศ
(ที่มา นาวาอากาศเอกไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ ผู้อำนวยการพิพธิรณัทกองทัพอากาศ)

หลักสำคัญของแผนภาพนี้ ประกอบด้วย แนวคิดของการจัดพิพธิรณัทแนวใหม่ (พ.ศ. 2556) ที่ให้ความสำคัญกับสารที่ได้รับและนำกลับไปคิด หรือ Take home Message รวมกับการวิจัยวิเคราะห์ลูกค้า(A) การกำหนดวัตถุประสงค์และความต้องการของหน่วยเจ้าของหรือผู้ดำเนินการ(B) และวิธีการในการจัดการสื่อสารให้เกิดผลที่ต้องการไม่ว่าจะเป็นเจ้าของพิพธิรณัทหรือผู้เยี่ยมชม ซึ่งความสำเร็จจะหมายถึงการที่ผู้เยี่ยมชมได้รับสารที่ตนเองต้องการ(A) รับทราบเรื่องราวที่ผู้ดำเนินการต้องการสื่อสาร(B) อันจะทำให้เกิดผลประโยชน์ให้กับสังคมหรือประเทศชาติในภาพรวม(C)

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ และการจัดการแหล่งเรียนรู้

สาระที่นำเสนอในตอนนี้ ประกอบด้วย ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ มาตรฐานความเป็นแหล่งการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอน และบทบาทของผู้เรียน รายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังต่อไปนี้

2.2.1 ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และการจัดการแหล่งเรียนรู้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้

การเรียนรู้ หมายถึง การปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด และพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการได้รับประสบการณ์ ซึ่งควรเป็นการปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น แหล่งการเรียนรู้ (Learning resources) มีคำที่ใช้แทนกันได้หลายคำ เช่น แหล่งการเรียนรู้ ทรัพยากรการเรียนรู้ เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้จะใช้คำว่า “แหล่งการเรียนรู้” ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของแหล่งการเรียนรู้ไว้หลากหลายดังต่อไปนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2545) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่า หมายถึง แหล่งหรือรวมสาระความรู้ อาจเป็นสถานที่ศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สารความรู้หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ได้นิยามความหมายของแหล่งการเรียนรู้ คือ แหล่งข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

อ้อมใจ วงศ์มณฑา (2548) ได้ให้ความหมายของแหล่งการเรียนรู้ว่าเป็นสภาพแวดล้อมที่เป็นสถานที่ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้ศึกษาค้นคว้าความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุปได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง แหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสนใจใฝ่เรียนรู้และเป็นคนที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีหลักการดำเนินงานที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และแนวคิดที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.2.2 ลักษณะของแหล่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2554) ได้กำหนดลักษณะของแหล่งการเรียนรู้ที่สามารถให้การศึกษาแก่ผู้เรียนทั้งในระบบ นอกระบบ และผู้เรียนตามอัธยาศัย ใน 8 ลักษณะ ดังนี้

แหล่งการเรียนรู้ต้องสามารถตอบสนองการเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการ (process of learning) การเรียนรู้โดยการปฏิบัติการจริง (learning by doing) ทั้งการเรียนรู้ของคนในชุมชนที่มีแหล่งเรียนรู้ของตนเองอยู่แล้ว และการเรียนรู้ของคนอื่น ๆ ทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัย

- 1) เป็นแหล่งทำกิจกรรม แหล่งทัศนศึกษา แหล่งฝึกงาน และแหล่งประกอบอาชีพของผู้เรียน
- 2) เป็นแหล่งสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นโดยตนเอง
- 3) เป็นห้องเรียนทางธรรมชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า วิจัย และฝึกอบรม
- 4) เป็นองค์กรเปิด ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้เต็มที่และทั่วถึง
- 5) สามารถเผยแพร่ข้อมูลแก่ผู้เรียนในเชิงรุกสู่ทุกกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึง ประหยัด และสะดวก
- 6) มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน
- 7) มีสื่อประเภทต่าง ๆ ประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อเสริมกิจกรรมการเรียนการสอนและการพัฒนาอาชีพ

2.2.3 มาตรฐานความเป็นแหล่งการเรียนรู้

1) คุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ได้กำหนดคุณลักษณะและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อนำไปสู่การพิจารณาประเมินศักยภาพและคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วยปัจจัย 10 ประการ คือ (1) ความหลากหลายของทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ (2) ความโดดเด่นของทรัพยากรในแหล่งการเรียนรู้ (3) ความเหมาะสมและเข้าใจในกิจกรรมภาคปฏิบัติ (4) ความน่าสนใจของทรัพยากรที่มีอยู่ในแหล่ง (5) ความหลากหลายขององค์กรความรู้ที่มีอยู่ในแหล่งการเรียนรู้ (6) ประสิทธิภาพในการดูแลรักษาสภาพแหล่งการเรียนรู้และสภาพแวดล้อม (7) ความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ (8) ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทวิทยากร / ผู้แนะนำ (9) ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อเอกสาร และ (10) ความพร้อมของปัจจัยอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ประเภทสื่อนิทรรศการ / ป้าย

2) หลักเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อกำหนดรูปแบบในการพัฒนา

การคัดเลือกแหล่งการเรียนรู้เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับกำหนดรูปแบบการพัฒนา โดยพิจารณาจากเกณฑ์ 9 ข้อ ประกอบด้วย (1) มีทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย (2) มีสาระความรู้ที่หลากหลาย (3) มีวัตถุประสงค์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้ตามมาตรา 25 (4) การเข้าถึงสะดวกและปลอดภัย (5) มีวิทยากร / ผู้เชี่ยวชาญ / ผู้แนะนำ / ผู้สอนสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ (6) มีทรัพยากรที่โดดเด่นและน่าสนใจมีสาระการเรียนรู้สอดคล้องกับหลักสูตร (7) มีการปฏิบัติกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง (8) มีเนื้อหาสาระทางวิชาการที่ทางโรงเรียน / มหาวิทยาลัยไม่มีหรือมีแต่เข้าถึงได้ยาก และ (9) ในกรณีของเอกชนผู้ครอบครองหรือเจ้าของแหล่งการเรียนรู้มีความเต็มใจที่จะพัฒนา

2.2.4 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งการเรียนรู้

ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง

- 1) ผู้เรียนได้ฝึกงานเป็นกลุ่มร่วมคิดร่วมทำร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ
- 2) ผู้เรียนได้ฝึกทักษะสังเกตการณ์เก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การตีความ และการสรุปความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
- 3) ผู้เรียนได้ประเมินผลการทำงานด้วยตนเอง
- 4) ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้
- 5) ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ และให้การสนับสนุน

2.2.5 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ (1) ขั้นสำรวจ (2) ขั้นเรียนรู้ (3) ขั้นประเมินผล (4) ขั้นนำไปใช้ และ (5) ขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) ขั้นสำรวจ ผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษา สำรวจแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และในชุมชนของผู้เรียน
- 2) ขั้นเรียนรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ และปฏิบัติกิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้และมีการวางแผนร่วมกันในการปฏิบัติงาน
- 3) ขั้นประเมิน เป็นขั้นตอนการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง โดยให้บรรลุดุจดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในการจัดการเรียนรู้ โดยมีผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง เป็นผู้ประเมิน

4) ชี้นำไปใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5) ขั้นประยุกต์ความรู้และเผยแพร่ผลงาน ขั้นที่ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเผยแพร่ นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนต่อไป

บทบาทของผู้สอน

บทบาทผู้สอนในการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) รวบรวมข้อมูลที่มีในโรงเรียนและชุมชนของผู้เรียน (2) ให้คำปรึกษา แนะนำผู้เรียน ในการศึกษาหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ (3) จัดหา ประสานงาน วัสดุอุปกรณ์ เอกสารเพิ่มเติม ให้การแนะนำ และสร้างขวัญกำลังใจ (4) ประเมินการเรียนรู้จากกิจกรรมในภาพรวม (5) ติดตามช่วยเหลือการดำเนินการ แนะนำความถูกต้อง และ (6) ประยุกต์ใช้เผยแพร่ผลงาน สรุปผลและประเมินผล

บทบาทของผู้เรียน

บทบาทของผู้เรียนในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย (1) การสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน และศึกษาเอกสารพร้อมทั้งจัดบันทึก (2) แบ่งกลุ่ม แบ่งหน้าที่การทำงาน นำความรู้เสนอภายในกลุ่ม (3) ตรวจสอบข้อมูล ความถูกต้อง ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร เพิ่มเติมจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ (4) ประเมินผลด้านความรู้ กระบวนการทำงานโดยตนเอง คณะครู และผู้ปกครอง (5) เลือกรูปแบบและวิธีการนำเสนอผลงาน (6) เสนอผลงานการปฏิบัติงาน เผยแพร่ผลงานต่อผู้เรียน คณะครู ผู้ปกครอง ชุมชนสรุปผลและประเมินผลการเผยแพร่ผลงาน (อ้างอิงใน รายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:13-17)

2.2.6 การบริการของแหล่งเรียนรู้เพื่อความเป็นเลิศ

อ้อมใจ วงศ์มณฑา (2548) ได้เสนอการบริการเพื่อความเป็นเลิศของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ผลงานด้านแหล่งเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศ ในการบริการต้องสร้างผลงานที่สามารถแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี
2. ผู้บริหารงานบริการแหล่งเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศ ต้องมีความกระฉับกระเฉงในเรื่องเป้าหมาย การบริหารงานบริการคือ จะต้องเป็นผู้บริหารที่มีความเป็นเลิศในภาวะผู้นำ

3. ผู้ร่วมงานบริการแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศ ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ขององค์กร มีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายของผลงาน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองตามที่ได้รับมอบหมาย เป็นผู้ที่มีความรักศรัทธาในงานของตนและมีความตั้งใจดีต่อผู้รับบริการ เป็นผู้เห็นความสำคัญของส่วนรวม เป็นผู้ยอมรับนับถือผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนร่วมงาน รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักคน รู้จักประมาณ รู้จักทาง รู้จักบุคคล และรู้จักผู้รับบริการ

4. ระบบงานและกระบวนการทำงานแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศ ต้องได้รับการออกแบบและวางระบบให้มีความสอดคล้องตามหลักการกระจายอำนาจ และมีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้

5. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการบริการแหล่งการเรียนรู้ที่มีความเป็นเลิศ ต้องมีคุณภาพเหมาะสมและมีจำนวนพอเพียง

6. การประเมินผลงานที่นำไปสู่ความเป็นเลิศ ต้องถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีการใช้ประโยชน์ผลการประเมินในการพัฒนา

ชนิดา วิสุมิตนันท์ (2541 : 44) ได้นำเสนอเรื่องการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมการศึกษารวม 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวางแผนใช้แหล่งการเรียนรู้ (PLAN) การวางแผนเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนและครูผู้สอนใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและในท้องถิ่นร่วมมือกันจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนหรือมอบหมายให้คณะกรรมการสำรวจแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นดำเนินการ เพื่อนำมาใช้ประกอบการเรียนการสอนตามหลักสูตรของโรงเรียน การวางแผนการเรียนรู้ มีการดำเนินงาน 2 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การจัดทำสารสนเทศแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน/ท้องถิ่น การจัดทำสารสนเทศแหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศในท้องถิ่นสามารถทำได้หลายรูปแบบ เช่น การรวบรวมข้อมูลสารสนเทศตามความต้องการของผู้ใช้ ตามประเภทแหล่งการเรียนรู้ และตามสาระการเรียนรู้/กลุ่มวิชา

1.2 การจัดทำแผนการใช้แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นนั้น เป็นการกำหนดแผนงานดำเนินการใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน โดยมีแนวทางดังนี้ (1) ศึกษาหลักสูตร และความต้องการของครูและนักเรียน (2) กำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมาย (3) วางแผนร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการและผู้ให้บริการ (4) กำหนดโครงการ กิจกรรม การจัดแหล่งการเรียนรู้ (5) จัดทำแผนปฏิบัติการ

2. การปฏิบัติการใช้แหล่งการเรียนรู้ (DO) การใช้แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุดโรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอน 4 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมการ ซึ่งประกอบด้วย การประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจรายละเอียดของแผนงานการจัดและใช้แหล่งการเรียนรู้ การกำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน การจัดหางบประมาณ การจัดเตรียมเอกสารประกอบการศึกษา (ใบงาน) และการเตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่

2.2 การประสานงาน ประกอบด้วย การติดต่อประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งการเรียนรู้ก่อนไปใช้บริการ การประสานงานติดต่อกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ (ถ้ามี) การประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่างๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่สามารถนำมาบูรณาการได้

2.3 การปฏิบัติ ประกอบด้วย การปฐมนิเทศผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้ ระเบียบ มารยาท และข้อปฏิบัติในการใช้แหล่งการเรียนรู้ การกำหนดให้ผู้เรียนบันทึก สรุปรายงานผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ การดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการกำหนด

2.4 การประเมินผลและสรุปผลการปฏิบัติ ประกอบด้วย การให้ผู้เรียนรายงานการใช้แหล่งการเรียนรู้ และการประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้

3. การประเมินผลการใช้แหล่งการเรียนรู้ (CHECK) วิธีการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน เพื่อทราบความสำเร็จของการดำเนินงานในรอบปี หรือประเมินผลเป็นระยะตลอดปีการศึกษาอาจทำได้ 3 ลักษณะ คือ การประเมินก่อนการใช้แหล่งการเรียนรู้ การประเมินระหว่างการใช้แหล่งการเรียนรู้ และการประเมินหลังการใช้แหล่งการเรียนรู้

4. การปฏิบัติเป็นมาตรฐานในการเรียนรู้ของผู้เรียน (ACT) แหล่งการเรียนรู้เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้ใช้แหล่งการเรียนรู้ในการศึกษาค้นคว้าแล้ว จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรดังนี้ (1) ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของแหล่งการเรียนรู้ และมุ่งมั่นพัฒนาคุณภาพตนเอง (2) รู้จักแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ศึกษาค้นคว้าตามความถนัดและความสนใจ (3) ผู้เรียนมีลักษณะเป็นคนช่างสังเกต รู้จักวิเคราะห์ กล้าคิดกล้าพูด (4) มีทักษะและขั้นตอนในการเรียนรู้ กระตือรือร้น รักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน และรักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (5) มีโอกาสทำงานในสิ่งที่ตนสนใจ มีความถนัดเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการ (6) ปฏิบัติงานได้อย่างมีระบบ รู้จักการวางแผน วิธีการดำเนินงานตามแผนการปรับปรุงพัฒนางานและการสรุปรายงาน (7) สามารถทำงานกับผู้อื่นได้

อย่างมีความสุข รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน (8) การนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และเป็นแนวทางประกอบอาชีพในอนาคต

2.2.7 ปัญหาการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ปัญหาการสร้างหรือพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วยปัญหาสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ ปัญหาด้านการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ปัญหาด้านการบริหารและการดูแลรักษา และปัญหาจากการใช้ประโยชน์ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) ปัญหาการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ส่วนใหญ่ไม่เพียงพอ และไม่มีความหลากหลาย เจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยในการสร้างแหล่งความรู้ประเภทต่าง ๆ ที่ผ่านมาหน่วยงานเป็นผู้วางแผนและดำเนินการสร้างเอง ไม่มีนโยบายหรือแผนงานที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสร้างหรือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และเจ้าหน้าที่ผู้จัดการศึกษายังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน การเรียนรู้ในชุมชน และเจ้าหน้าที่ผู้ศึกษาจัดการยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

2) ปัญหาการบริหารและการดูแลรักษา

ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เจ้าหน้าที่ประจำแหล่งการเรียนรู้ไม่จัดบริการที่เอื้อต่อการเรียนรู้เท่าที่ควรทำกิจกรรมไปตามบทบาทที่มีอยู่โดยไม่ทราบว่างานที่ทำเป็นกิจกรรมที่ประชาชนสามารถหาความรู้ได้ การบริหารยังไม่เป็นไปเพื่อการบริหารที่มุ่งการเรียนรู้ ไม่มีการวางแผนการใช้ และการติดตามประเมินผลการใช้น้อย

3) ปัญหาจากการใช้ประโยชน์

การใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ ปัญหาส่วนใหญ่ คือ การใช้ประโยชน์จากแหล่งชุมชนน้อย เมื่อเทียบสัดส่วนกับกิจกรรมที่จัด บุคลากรของหน่วยงานไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งความรู้ในชุมชน เช่น ความสำคัญ ประโยชน์ ลักษณะการใช้ เป็นต้น การไม่เห็นความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ ผู้ใช้ไม่รู้ข้อมูลว่ามีแหล่งการเรียนรู้ใดบ้างในชุมชน

การเรียนรู้กระบวนการในการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น ทำให้สามารถประเมินลักษณะและแนวทางในการกำหนดมาตรฐานที่เกี่ยวข้องในภาพรวม และได้ชี้ประเด็นให้เห็นถึงเจตนารมณ์และแนวทางการจัดการแหล่งเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ในบริบทเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหารนั้น จำเป็นต้องปรับข้อมูล ลักษณะของแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมให้สามารถใช้ประโยชน์ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะทางได้ต่อไป

พิพิธภัณฑสถานในบริบทของแหล่งเรียนรู้ และการศึกษาตลอดชีวิต

จากเอกสารทางวิชาการของ อภิญา บัวสรวง (2544:13) ได้กล่าวถึงการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานว่า

...การศึกษาของพิพิธภัณฑสถานนั้น หมายรวมถึงการบริการที่ให้กับกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขึ้น โดยครอบคลุมถึงการบริการต่างๆ สำหรับครู เช่น การฝึกอบรม และแนะแนวครูเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑสถานเพื่อช่วยในการสอน การจัดโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ การให้ยืมวัตถุ การจัดทำสื่อการสอนซึ่งเกี่ยวข้องกับนิทรรศการของพิพิธภัณฑสถาน โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเพิ่มเติมความสนุกสนานเพลิดเพลิน และให้ความรู้กับนักเรียน ยิ่งกาลเวลาผ่านไปสิ่งที่น่ารู้ต่างๆ ในสังคมก็ยิ่งมากขึ้น การให้บริการทางการศึกษาของพิพิธภัณฑสถานจึงไม่หยุดนิ่ง หากแต่ต้องปรับเปลี่ยนอยู่เสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ฉะนั้น การศึกษาในความหมายดังกล่าวนี้ จึงเป็นการศึกษาตลอดชีวิตที่ไม่จำกัดเพศ วัย และคุณวุฒิของผู้เข้าชม และไม่จำกัดวิธีสอน พิพิธภัณฑสถานจึงมีลักษณะแตกต่างจากสถาบันการศึกษา...

นิเชต สุนทรพิทักษ์ (2522:122-123) กล่าวถึงการใช้พิพิธภัณฑสถานเพื่อการศึกษาว่า “พิพิธภัณฑสถานเป็นแหล่งกว้างที่ให้ความรู้แก่ทุกคน เป็นสถาบันการศึกษาเปิดสำหรับทุกคนที่เข้าไปดูไปศึกษาหาความรู้ตามเรื่องตามราวและสิ่งจัดแสดงทั้งหลาย เป็นที่ที่ให้โอกาสอันเสมอภาคสำหรับทุกคนที่จะเข้าไปเรียนรู้ตามอิสระตามความพอใจตามความสามารถ เป็นแหล่งที่จะฝึกให้เกิดอุปนิสัยในการเรียนรู้ด้วยตนเอง”

Screven (อ้างถึงใน ศรีนทิรา, 2544:58) กล่าวว่า ความมุ่งหมายของการศึกษาในพิพิธภัณฑสถานคือการเปิดกว้างทางความคิด การกระตุ้นให้เกิดความสนใจ การเห็นคุณค่า และวิธีการคิดแบบใหม่ๆ เช่นเดียวกับ Ambross และ Paine ได้กล่าวไว้ว่า พิพิธภัณฑสถานมีหน้าที่สำคัญในการจัดเตรียมบริการด้านการศึกษาให้กับผู้เข้าชมทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ การบริการแบบนี้อาจอยู่ในรูปของการจัดการเรียนการสอนภายในพิพิธภัณฑสถาน หรืออาจเป็นการติดต่อประสานงานกับครูผู้สอน เพื่อให้ครูสามารถใช้ประโยชน์จากพิพิธภัณฑสถาน และเจ้าหน้าที่ได้มากที่สุด นักเรียนควรได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น ผ่อนคลาย และเป็นมิตรจากเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑสถานไม่เพียงสามารถให้ความรู้ภายในตัวของพิพิธภัณฑสถานเท่านั้น พิพิธภัณฑสถานยังถือว่าการบริการสื่อการสอนเป็นการบริการ และให้การศึกษาอีกอย่างหนึ่งด้วยเช่นเดียวกับ Berry สำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่ทางพิพิธภัณฑสถานจะจัดมาบริการนั้น ก็เป็นความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริการการศึกษาเช่นที่ Ambross และ Paine กล่าวว่า ในทุกๆ พิพิธภัณฑสถานควรมีผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษา มีความเข้าใจในตัวพิพิธภัณฑสถาน และวัตถุที่สะสมไว้อย่างน้อย 1 คน และถือเป็นหน้าที่ที่จะช่วยผู้ชมในการใช้ และเรียนรู้จากพิพิธภัณฑสถาน โดยเฉพาะเด็กๆ Ambross และ Paine ยังเสริมอีกว่า มิใช่แต่การรอให้โรงเรียนมาเยี่ยมชมเท่านั้น พิพิธภัณฑสถานมี

โปรแกรมที่จะนำตนเองไปสู่โรงเรียนหรือชุมชน พิพิธภัณฑ์บางแห่งสามารถให้โรงเรียนยืมวัตถุออกไปได้ในระยะเวลาสั้นๆ เพื่อที่จะนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนในห้องเรียน

จากเรื่องนี้ ทำให้พบว่า พิพิธภัณฑ์มีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกับการศึกษาทั้งในและนอกระบบ โดยอาศัยคุณลักษณะพิเศษที่มีอยู่นอกเหนือจากสถานศึกษา

2.3 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 กับแหล่งเรียนรู้

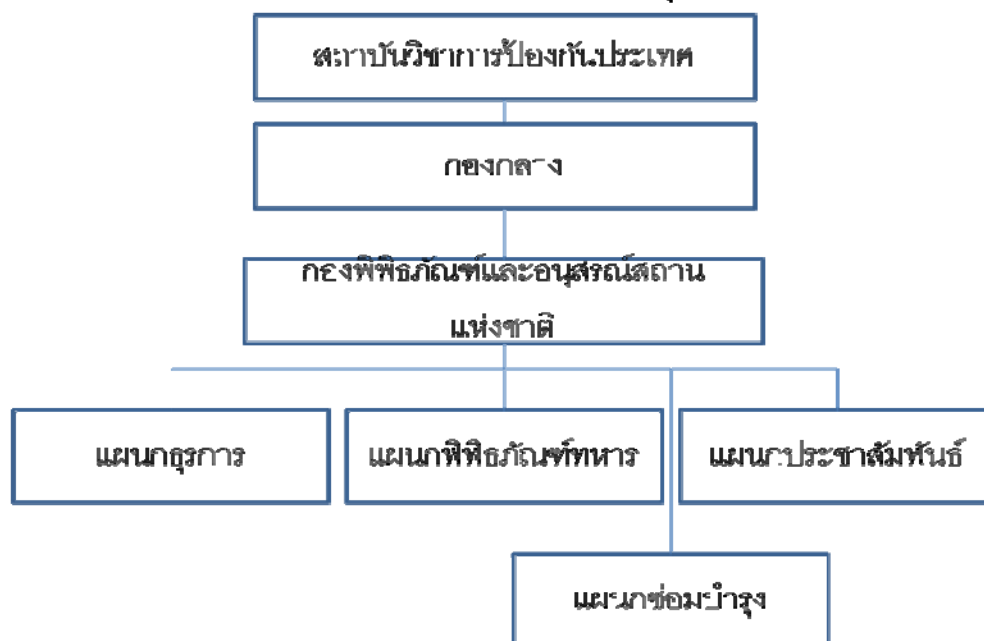
เพื่อการเปลี่ยนแปลงให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาในองค์รวมอยู่หลายประการ ในส่วนที่สำคัญเกี่ยวเนื่องกับแหล่งเรียนรู้อยู่หลายมาตรา อาทิ เช่น มาตรา 6 กล่าวเรื่องปรัชญาของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยมีลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 8 การจัดการศึกษาเป็นการศึกษาตลอดชีวิต สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมาตราที่ 25 บทบาทรัฐในการส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ โดยส่งเสริมการดำเนินการและจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น

ดังนั้น พิพิธภัณฑ์ทหาร อันถือได้เป็นหน่วยงานภาครัฐหน่วยงานหนึ่งที่มีการบริหารจัดการในงานพิพิธภัณฑ์ ที่เป็นหนึ่งในรูปแบบของแหล่งเรียนรู้ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จึงมีความชอบธรรมในการส่งเสริมนโยบายด้านการศึกษาของรัฐ ด้วยการนำแนวทางการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงด้านการสร้างความสามัคคีของคนในชาติ ส่งเสริมค่านิยมในการรักชาติ และเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นการบูรณาการในการใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าของรัฐ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้กับประเทศต่อไป

2.4 หลักเกณฑ์ กฎ ระเบียบ แนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหาร

หลักเกณฑ์ในการออกกฎ ระเบียบ การกำหนดโครงสร้างขององค์กรภาครัฐในส่วน
ของกระทรวงกลาโหม การจัดโครงสร้างแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหารของอนุสรณ์สถาน

2.4.1 การจัดโครงสร้างและแนวทางการบริหารของอนุสรณ์สถานแห่งชาติ

ภาพที่ 2.2 โครงสร้างองค์กรอนุสรณ์สถานแห่งชาติ (ที่มา อนุสรณ์สถานแห่งชาติ:2556)

กองพิพิธภัณฑ์และอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ภารกิจ มีหน้าที่ศึกษา พิจารณา รวบรวม และเรียบเรียงข้อมูลเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทหาร แหล่งสะสมวัตถุพิพิธภัณฑ์ทหาร จัดและดำเนินการพิพิธภัณฑ์ทหาร วางแผน อำนวยการ ประสานงาน และกำกับดูแลการดำเนินการอนุสรณ์สถานแห่งชาติ ประกอบด้วย ๔ แผนกคือ

1. แผนกธุรการ
2. แผนกพิพิธภัณฑ์ทหาร
3. แผนกประชาสัมพันธ์
4. แผนกซ่อมบำรุง

โดยมีแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรดังนี้
 การบรรจุกำลังพล ขออนุมัติผ่าน กพ.ทหาร
 การขออนุมัติงบประมาณ งานของ กพอ.๑ อยู่ในสายงานยุทธการ ขออนุมัติผ่าน งป.
 ผ่าน สปช.ทหาร
 การจัดหาทรัพยากรอื่นๆ จัดหาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี

2.4.2 การจัดโครงสร้างแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหารของกองทัพบก

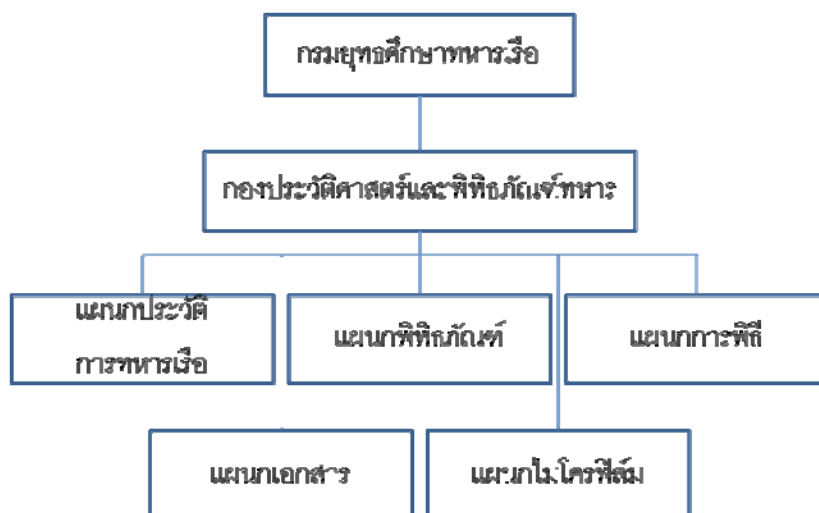
ภาพที่ 2.3 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์กองทัพบก (ที่มา พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ ๒๕๕๖)

พิพิธภัณฑ์ทหารบก อยู่ในความรับผิดชอบของกองประวัติศาสตร์ทหาร กรมยุทธการทหารบก ตั้งอยู่เลขที่ 113 ถนนราชดำเนินนอก แขวงบ้านพานถม เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร โดยมีอัตรการจัดโครงสร้างขึ้นอยู่กับ กรมยุทธการทหารบก ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพบก โดยมีการกิจการจัดดังนี้

กองประวัติศาสตร์ทหาร มีหน้าที่วางแผน และนโยบาย ประสานงาน กำกับและดำเนินการในกิจการประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการทหาร รวมทั้งวิเคราะห์ และเผยแพร่ประวัติศาสตร์ โบราณคดี และพิพิธภัณฑ์ทหาร แบ่งส่วนราชการออกเป็น 2 แผนก 1 ห้องสมุด ดังนี้

1. แผนกประวัติศาสตร์ทหาร
2. แผนกพิพิธภัณฑ์
3. ห้องสมุด

2.4.3 การจัดโครงสร้างแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหารของกองทัพเรือ

ภาพที่ 2.4 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์ทหารเรือ (ที่มา พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ ๒๕๕๖)

พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ อยู่ในความรับผิดชอบของกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ตั้งอยู่เลขที่ 99 ถนนสุขุมวิท ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีอัตราการจัดโครงสร้างขึ้นอยู่กับ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงกองทัพเรือ โดยมีการจัดการจัดดังนี้

กองประวัติศาสตร์ มีหน้าที่ อำนวยการ และดำเนินการประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑ์ทหารเรือ กำกับเกี่ยวกับ โบราณสถาน และโบราณวัตถุในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ (ในส่วนของกองทัพเรือ พิพิธภัณฑ์ตามหน่วยต่างๆ จะขึ้นตรงต่อหน่วยนั้นๆ มีการจัดแสดงทั้ง ลักษณะของพิพิธภัณฑ์ หอเกียรติยศหรือห้องจัดแสดงทั่วไปตามลักษณะของหน่วยหรือวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่หน่วยมีเก็บรักษาไว้) แบ่งการจัดหน่วยออกเป็น 5 แผนก ดังนี้

แผนกประวัติการทหารเรือ มีหน้าที่ ดำเนินการค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียงประวัติการ ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจการทหารเรือ จัดหา และจัดทำเอกสารที่เป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์ทหารเรือ

แผนกพิพิธภัณฑ์ มีหน้าที่ ดำเนินการจัดหา รวบรวม เก็บรักษาวัตถุพิพิธภัณฑ์ ดำเนินงาน เกี่ยวกับกิจการพิพิธภัณฑ์ทหารเรือและกำกับดูแลการปฏิบัติการต่างๆ เกี่ยวกับโบราณสถานและโบราณวัตถุ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองทัพเรือ

แผนกการพิธี มีหน้าที่ ดำเนินการค้นคว้า รวบรวม และเรียบเรียงการพิธีต่าง ๆ ของ ทหารเรือ และกองทัพเรือ

แผนกเอกสาร มีหน้าที่ ดำเนินการรวบรวม คัดเลือก จัดลำดับเอกสาร ทำลายเอกสาร ที่หมดคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จากหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพเรือ จัดทำบัญชีหนังสือที่มีอายุครบ 25 ปี จัดส่งหนังสือที่มีอายุครบ 25 ปี ที่ทางกองทัพเรือ หมดความจำเป็นต้องใช้ ให้กองจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร จัดเก็บเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และให้บริการค้นคว้าเอกสาร

แผนกไมโครฟิล์ม มีหน้าที่ ดำเนินการอนุรักษ์เอกสาร ด้วยการซ่อมบูรณะเอกสาร และถ่ายด้วยไมโครฟิล์มจากหน่วยต่าง ๆ ในกองทัพเรือ และให้บริการค้นคว้าเอกสารด้วยไมโครฟิล์ม

2.4.4 การจัดโครงสร้างและแนวทางการบริหารของพิพิธภัณฑ์ทหารของกองทัพอากาศ

ภาพที่ 2.5 โครงสร้างองค์กรพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ (ที่มา พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ๒๕๕๖)

พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ อยู่ในความดูแลรับผิดชอบของ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร ตั้งอยู่เลขที่ 171 ถนนพหลโยธิน แขวงสนามบิน เขตดอนเมือง กรุงเทพมหานคร โดยมีอัตรการจัดโครงสร้างขึ้นอยู่กับ กรมสารบรรณทหารอากาศ ซึ่งเป็นหน่วยขึ้นตรงของ กองทัพอากาศ และบริหารงานโดยคณะกรรมการบริหารงานพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าหน่วยขึ้นตรงกองทัพอากาศเป็นคณะกรรมการ และผู้ช่วยเสนาธิการทหารอากาศ ฝ่ายกิจการพลเรือน เป็นประธานอำนวยการโดยมีภารกิจการจัดตั้งนี้

กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร

มีหน้าที่อำนวยการ ประสานงาน ควบคุม กำกับดูแล พัฒนา และดำเนินการเกี่ยวกับกิจการประวัติศาสตร์ การพิพิธภัณฑ์ทหารและตำนาน การจัดทำจดหมายเหตุกองทัพอากาศ กับมีหน้าที่ ค้นคว้า รวบรวม เรียบเรียง ประวัติ ตำนานกองทัพอากาศ การจัดตั้งแสดงวัตถุพิพิธภัณฑ์ เอกสารสำคัญ รูปภาพ และวัตถุเกี่ยวกับ ตำนานของกองทัพอากาศ ตลอดจนดำเนินการห้องสมุด ประวัติศาสตร์ทหาร และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกิจการด้านประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร มีผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ (ปัจจุบัน มีพิพิธภัณฑ์ของหน่วยขึ้นตรงกับกองทัพอากาศที่ขึ้นบัญชีกับพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ จำนวน 4 แห่ง และเตรียมจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ อีก 8 แห่ง)

แบ่งส่วนราชการออกเป็นหน่วยขึ้นตรง 2 แผนก 1 ฝ่าย คือ

1. แผนกประวัติศาสตร์
2. แผนกพิพิธภัณฑ์
3. ฝ่ายกิจกรรม

แผนกประวัติศาสตร์ มีหน้าที่ ศึกษา ค้นคว้า รวบรวมหลักฐานข้อมูล ข้อเท็จจริง และ โสດทัศนูปกรณ์ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี เหตุการณ์ที่สำคัญ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทัพอากาศ เพื่อเรียบเรียงประวัติ ตำนาน จดหมายเหตุของกองทัพอากาศ จัดทำเอกสารประวัติศาสตร์ของกองทัพอากาศ ดำเนินการกิจการห้องสมุดประวัติศาสตร์ทหาร ตลอดจนเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการประวัติศาสตร์ พิพิธภัณฑ์และโบราณคดีทางทหาร รวมทั้งให้คำแนะนำในการจัดทำประวัติ ตำนาน และจดหมายเหตุของหน่วยให้แก่ส่วนราชการต่าง ๆ ของกองทัพอากาศ มีหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

แผนกพิพิธภัณฑ์ มีหน้าที่ ดำเนินการเกี่ยวกับ การสืบหา ค้นหาวงศ์วาน อุปกรณ์การ บิน บริภัณฑ์ประจำตัวนักบิน อาวุธยุทโธปกรณ์ เครื่องมือสื่อสาร อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ภาพถ่าย เหตุการณ์สำคัญ ๆ และพัสดุอื่น ๆ ที่เคยใช้ในกองทัพอากาศ เพื่อนำมาเก็บรักษา ซ่อมบำรุง ขึ้น ทะเบียนพัสดุพิพิธภัณฑ์ และการจัดแสดง ตลอดจนให้การคุ้มครองพัสดุพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดง รวมทั้งให้คำแนะนำในการดำเนินการกิจการพิพิธภัณฑ์ และห้องเกียรติยศของหน่วยให้แก่ส่วน ราชการต่าง ๆ ของกองทัพอากาศ มีหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบ

ฝ่ายกิจกรรม มีหน้าที่ วางแผน อำนวยการ ประสานงานเกี่ยวกับการจัดแสดง นิทรรศการ และกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อเผยแพร่กิจการประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหารอากาศ และจัด วิทยาการในการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ มีหัวหน้าฝ่ายกิจกรรม เป็นผู้บังคับบัญชา รับผิดชอบ

หลักเกณฑ์ในการบรรจุ ย้าย ปลด กำลังพล,ข้าราชการ ลูกจ้าง หรือ พนักงานราชการนั้น ดำเนินการผ่าน แผนกกำลังพลของกรมสารบรรณ ที่จะส่งเรื่องตามสายงาน รับผิดชอบด้านกำลังพลของกรมกำลังพลทหารอากาศ โดยมีหลักเกณฑ์ว่าไม่สามารถบรรจุได้เกินกว่าอัตราที่กำหนด ปัจจุบันกำหนดให้บรรจุได้ไม่เกินร้อยละ 70 ทั้งนี้แล้วแต่ความจำเป็นที่มีผลต่อภารกิจหลักของกองทัพ

หลักเกณฑ์ในการฝึก ศึกษา การอบรม ดูงาน ให้เสนอผ่านแผนก วิทยาการของกองเสมียนตรา กรมสารบรรณ เพื่อเสนอให้กองการศึกษา กรมยุทธศึกษา ที่มีหน้าที่ รับผิดชอบด้านการศึกษาของกำลังพลในกองทัพดำเนินการ

หลักเกณฑ์ด้านงบประมาณ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ งบการบริหารหรืองบ ประจำ ให้จัดทำแผนการดำเนินการและการใช้จ่าย ส่งผ่าน นายทหารงบประมาณของ กรมสาร บรรณ เพื่อนำเสนอให้ สำนักงานปลัดบัญชาการกองทัพอากาศพิจารณาอนุมัติ และดำเนินการเบิกจ่าย ผ่านกรมการเงินกองทัพอากาศ อีกส่วนหนึ่งคืองบโครงการท่องเที่ยวในหน่วยทหาร โดยจัดทำ แผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสนอต่อคณะกรรมการแหล่งท่องเที่ยวทางทหารของกองทัพอากาศ เพื่อพิจารณาเบื้องต้น ก่อนส่งต่อไปยัง สำนักงานปลัดบัญชาการกองทัพอากาศนำเสนอของงบประมาณ จากกระทรวงกลาโหมต่อไป

การกำหนดมาตรฐานและการตรวจสอบของกองทัพอากาศ

ปัจจุบัน กองทัพอากาศได้มีหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการพัฒนาระบบราชการให้สามารถ รองรับการปรับตัวของหน่วยงานให้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงและสภาวะแวดล้อม เรียกว่า สำนักงานพัฒนาระบบราชการ (สพร.) โดยมีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางการบริหารงานภาครัฐ ด้วยระบบการตรวจสอบและประเมินผลสาระสำคัญอยู่ที่การตรวจสอบด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์ รวมทั้งการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งของระบบ การปรับปรุงแก้ไข การวางแผน การควบคุมการ ดำเนินงาน โดยให้มีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการประเมินผล ผ่านตัวชี้วัดที่เป็นข้อตกลง ร่วมกันระหว่างหน่วยปฏิบัติกับหน่วยตรวจสอบ และปรับเปลี่ยนตามข้อกำหนดของรัฐบาลในแต่ละปี นอกจากนี้ ยังมีการควบคุมการทำงานด้วยระบบการตรวจสอบการใช้งบประมาณ โดยให้ สำนักงานตรวจสอบภายใน และสำนักงบประมาณเป็นผู้ตรวจสอบอีกทางหนึ่งด้วย

ภาพรวมของพิพิธภัณฑทหารในปัจจุบัน

จะเห็นได้ว่า ภาพรวมของการบริหารและการดำเนินการด้านพิพิธภัณฑทหารนั้น มี ลักษณะเฉพาะอย่างเหมือนกันอยู่ คือ มีองค์กรที่มีขนาดใหญ่กว่าคอยควบคุมดูแล โดยในภาพรวม องค์กรจะมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่สำคัญสำหรับองค์กร คือการรักษาความมั่นคงของ

ชาติในด้านการป้องกันประเทศมากกว่าการตอบสนองด้านการศึกษาตามเจตนารมณ์ด้านการเผยแพร่ความรู้ของการจัดการแหล่งเรียนรู้ รวมทั้งการกำหนดโครงสร้างองค์กร ที่แยกหน่วยงานที่สนับสนุนทรัพยากรที่เกี่ยวข้องในการบริหาร ออกไปเป็นหน่วยงานเฉพาะ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานด้านกำลังพล หน่วยงานด้านงบประมาณ หน่วยงานด้านการบริการ หน่วยงานด้านพัสดุ และหน่วยงานด้านการศึกษาเป็นต้น การกำหนดตัวชี้วัดหรือการประเมินค่า มีหลายลักษณะ ทั้งในองค์กรที่มีหน่วยงานเฉพาะ หรือภายนอกองค์กร รวมทั้งโครงสร้างการบริหารและทำงาน พบว่ามีหน่วยงานย่อย เฉพาะตอบสนองต่อภารกิจหลักที่ได้รับ การพัฒนาองค์กรในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับโครงสร้าง จำเป็นต้องมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยหลักที่รับผิดชอบในงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยที่พิพิธภัณฑสถานทางทหารเองทำได้แค่เพียงเสนอความต้องการ และหาโอกาสชี้แจง เพื่อหาโอกาสในการได้รับพิจารณาการสนับสนุนเท่านั้น

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รูปแบบแนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากรายงานการวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้ของแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑสถาน” (2548) ได้เสนอรูปแบบแนวทางการจัดการพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตจำนวน 10 องค์ประกอบ โดยมีรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบดังนี้

1. นโยบายและจุดมุ่งหมาย

พิพิธภัณฑสถานควรมีนโยบายเพื่อมุ่งพัฒนาไปเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ส่วนจุดมุ่งหมายมีทั้งจุดมุ่งหมายในภาพรวมและจุดมุ่งหมายเฉพาะ จุดมุ่งหมายหลัก ได้แก่ การเป็นแหล่งรวบรวมเผยแพร่ความรู้ เป็นแหล่งสร้างและสืบทอดคุณค่าและเอกลักษณ์ของชาติ เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัยเฉพาะทาง เป็นแหล่งสร้างจิตสำนึกสาธารณะ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

2. การบริหารจัดการ

หลักของการบริหารจัดการคือ ไม่มุ่งแสวงหากำไร มุ่งให้บริการ มุ่งประโยชน์ต่อประชาชน โครงสร้างการบริหารแบ่งเป็นฝ่ายตามกลุ่มงานหลัก ได้แก่ งานบริหาร งานวิชาการ งานประชาสัมพันธ์ งานอาคารสถานที่ งานทะเบียน เป็นต้น ควรมีคณะกรรมการของแต่ละพิพิธภัณฑสถาน ประกอบด้วยผู้แทนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนรัฐวิสาหกิจ เอกชน และผู้แทนประชาชน ทำหน้าที่กำหนดแนวทางและให้คำแนะนำปรึกษาในการดำเนินงาน การดำเนินงานควรมี

การวางแผนทั้งแผนระยะสั้นและแผนระยะยาว งบประมาณควรมาจากรัฐบาลเป็นหลัก รองลงมาคือ องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรระหว่างประเทศ และภาคประชาชน

3. บุคลากร

ควรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถตรงกับงาน มีจิตใจพร้อมให้บริการ เป็นผู้ถ่ายทอดที่ดี เป็นประชาสัมพันธ์ และมีจำนวนเพียงพอกับงานที่รับผิดชอบ ควรมีการพัฒนาบุคลากรและส่งเสริมให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4. กิจกรรมที่ควรจัด

กิจกรรมควรมีความหลากหลาย อยู่ในขอบเขตภาระหน้าที่ของแต่ละแห่ง ควรวิเคราะห์หาจุดเด่นของตน ควรมีกิจกรรมหลัก กิจกรรมเสริม จัดกิจกรรมตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม กิจกรรมที่จัดควรมีชีวิตชีวา น่าสนใจ จัดกิจกรรมนอกสถานที่ จัดทำสื่อต่างๆ เผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน

5. วิธีการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต

ต้องประชาสัมพันธ์เชิงรุก ต้องทำการตลาด สำรวจและกำหนดขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายและจัดกิจกรรมให้ตรงกับความสนใจ ส่งเสริมให้สถานศึกษาในท้องถิ่นช่วยจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับโรงเรียน เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายด้วยวิธีการต่างๆ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์พัฒนามุขานุกรอย่างสม่ำเสมอ

6. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้หลายลักษณะ ได้แก่ การเข้าชม การช่วยประชาสัมพันธ์ การบริจาคทุนทรัพย์และสิ่งของ ร่วมเป็นกรรมการบริหาร เป็นอาสาสมัครช่วยงานด้านต่างๆ เป็นแหล่งเสริมความรู้ให้กับพิพิธภัณฑ์ นอกจากนั้น สถานศึกษาในท้องถิ่นอาจมีส่วนร่วมได้ในหลายลักษณะ โดยเฉพาะการช่วยให้ผู้เรียนรู้ เข้าใจ และเห็นความสำคัญของพิพิธภัณฑ์

7. การให้บริการ

เวลาเปิดบริการ ควรเปิดบริการทุกวัน โดยหมุนเวียนบุคลากรมาปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ให้หยุดบริการ 1 วันต่อสัปดาห์ สำหรับค่าธรรมเนียมเข้าชม ไม่ควรเก็บค่าบริการ หรือเก็บค่าบริการบ้างตามความเหมาะสมของพิพิธภัณฑ์

8. การประสานงานกับหน่วยงานและการสร้างเครือข่าย

ควรประสานงานทั้งระหว่างพิพิธภัณฑ์ด้วยกันและประสานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน รวมทั้งประสานกับหน่วยงานที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย ตลอดจนบริษัทท่องเที่ยว ควรประสานทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนการสร้าง

เครือข่าย ควรมีเครือข่ายเชื่อมโยงกับหน่วยงานและองค์กรต่างๆทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถึงระดับประเทศ นอกจากนั้นอาจมีเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ เครือข่ายจะช่วยพัฒนางานเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และช่วยประชาสัมพันธ์

9. การติดตามและประเมินผล

การติดตามประเมินผลจะทำให้ทราบผลของการดำเนินงาน และปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำงาน เป็นแนวทางสำหรับการดำเนินงานต่อไป สิ่งที่ต้องประเมิน ควรประเมินให้ครอบคลุมทุกเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ โครงสร้างการบริหาร การดำเนินการ การจัดแสดงกิจกรรมที่ให้บริการ และผลของการดำเนินงาน เป็นต้น กลุ่มเป้าหมายที่ควรประเมินประกอบด้วยบุคลากรที่ให้บริการ ประชาชนผู้เข้าชม และประชาชนในท้องถิ่น

10. ความต้องการการสนับสนุนจากรัฐบาล

การจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยเฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องอาศัยการสนับสนุนจากรัฐบาลเป็นอย่างยิ่ง การสนับสนุนที่จำเป็น ได้แก่ (1) มินโยบายที่ชัดเจนในเรื่องนี้ (2) งบประมาณสร้างความรู้ความเข้าใจแก่หน่วยงานต่างๆ และประชาชนในเรื่องพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) งบประมาณให้ประชาชนเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา (4) การสนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสม และ (5) การสนับสนุนพิพิธภัณฑ์ของเอกชนที่มีทุนน้อยให้สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไปได้

แนวคิดเกี่ยวกับร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้(อ้างใน รายงานการวิจัย:การพัฒนา มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้,2553:13-17)

สำหรับแนวความคิดเรื่องการสร้างมาตรฐานให้กับแหล่งเรียนรู้นั้น เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพสนองต่อการจัดการศึกษาทุกระบบ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ในทุกเวลา และทุกสถานที่

และเพื่อการดังกล่าว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา โดยความร่วมมือจากคณะครู ศาสตราจารย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงได้ดำเนินโครงการพัฒนามาตรฐานการจัดแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ขึ้น เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ประเภทต่างๆ อันประกอบด้วย ห้องสมุดประชาชน หอศิลป์ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ รวมทั้ง พิพิธภัณฑ์ ด้วย

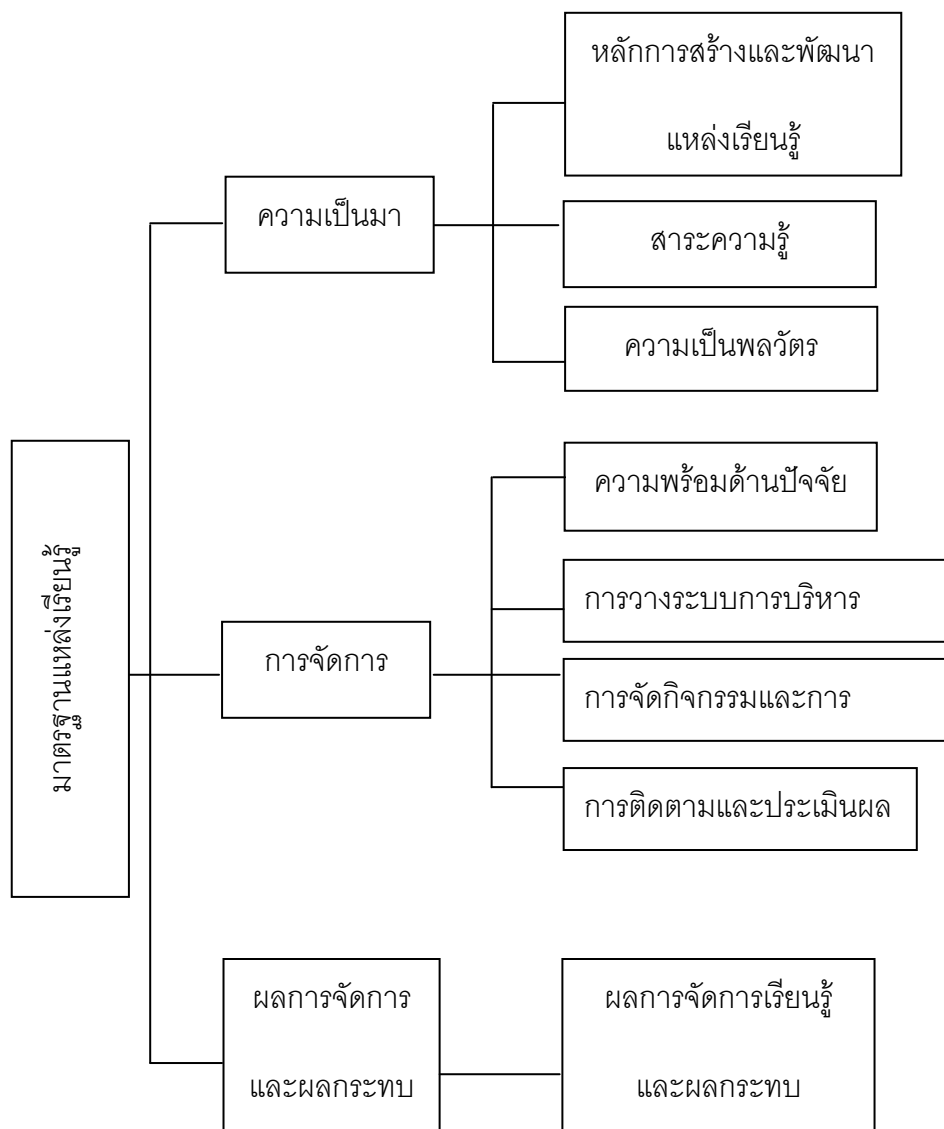
ร่างมาตรฐานดังกล่าว จะเป็นร่างสำหรับการประเมิน 2 ระดับ คือระดับของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 ประเภทในภาพรวมของหน่วยที่มีหน้าที่พัฒนา บริหารการจัดการเรียนรู้ของราชการ กับเลือกเฉพาะเจาะจงในแต่ละประเภท เพื่อประเมินความพร้อมของแหล่งเรียนรู้เฉพาะแห่ง

การวิจัยในครั้งนี้ จะใช้ร่างมาตรฐานที่ได้จากการสังเคราะห์จากการวิจัยดังกล่าวมา ทดลองใช้และประเมินค่าร่างมาตรฐานเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ ในฐานะของพิพิธภัณฑ์หน่วยงานที่ตั้งขึ้นเฉพาะและมีแนวคิดที่จะพัฒนาตนเองให้เท่าเทียมสากล

นงลักษณ์ วิรัชชัย(2545 : 179) กล่าวว่าไว้ว่า ร่างมาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการจัดพิพิธภัณฑ์ที่ได้ มีที่มาจากการนำมาตรฐานที่เกี่ยวข้องด้านพิพิธภัณฑ์ จำนวน 5 แหล่งที่เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการจัดการพิพิธภัณฑ์ และจากองค์กรที่มีการบริหารจัดการที่น่าเชื่อถือและมีผลงานในระดับสากล อันประกอบด้วย

- 1) เกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน
- 2) รูปแบบแนวทางการจัดพิพิธภัณฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต
- 3) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานพิพิธภัณฑ์ของประเทศอังกฤษ
- 4) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานพิพิธภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา
- 5) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานพิพิธภัณฑ์ของประเทศออสเตรเลีย

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อจัดสร้างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ของสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดในการวิจัยมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้(ที่มา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ)

ในมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ของ สำนักงานกระทรวงศึกษาธิการประกอบไปด้วย ประกอบด้วย มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ และ มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ โดยมีตัวบ่งชี้จำนวน 30 ตัวบ่งชี้โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางตัวบ่งชี้

ตารางที่ 2.1 ตัวบ่งชี้มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
1.มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้	
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	
1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ
1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้คำอธิบาย	1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น
1.2 องค์ความรู้	1.มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้ 2.มีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ
1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	1.มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน และทันสมัย 2.มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

ตารางที่ 2.2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย	
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	1.งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ 2.มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	1. มีความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ 2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย 3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ 4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน 2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้
2.2 การวางระบบบริหารจัดการ	1.มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน 2.มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3.มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4.มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร
2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ 3. มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้ 4. มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้
2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	1. มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด 2. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ

ตารางที่ 2.3 มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
3.มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	
	1. ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจ
	2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
	3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
	4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

สำหรับรายละเอียด รูปแบบและเกณฑ์การประเมินร่างมาตรฐาน มีดังนี้

1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้

แหล่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ คือ แหล่งการเรียนรู้ที่มีหลักการสร้างและพัฒนาที่ทำให้ผู้รับบริการทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึงบริการ และได้รับบริการที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ต้องมีการจัดสาระความรู้สนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างเป็นระบบ มีการปรับปรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐานรอง 3 ด้าน ได้แก่ (1) หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (2) องค์กรความรู้ และ (3) ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

คุณภาพของแหล่งการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพร้อมปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมทางกายภาพ ที่เป็นความเหมาะสมของพื้นที่ อาคาร และสถานที่ ความพร้อมด้านบุคลากรที่ต้องมีจำนวนเพียงพอและมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ต้องมีการวางระบบบริหารจัดการที่ดี มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนด มีการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารตามผลการประเมิน อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐานรอง 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความพร้อมด้านปัจจัย (2) การวางระบบบริหารจัดการ (3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ (4) การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

3) มาตรฐานด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบ

การจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน มุ่งหวังผลให้เกิดทางตรงและทางอ้อมต่อผู้รับบริการ โดยจะต้องมีการจัดการให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับ เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีจิตสำนึกสาธารณะ อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยภูมิใจในความเป็นไทย มีเจตนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม มาตรฐานด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบประกอบด้วยมาตรฐานรอง 1 ด้าน คือ ผลจากการจัดการเรียนรู้และผลกระทบที่เกิดขึ้น

จากเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวข้างต้น สามารถกำหนดรายละเอียดได้ดังนี้

1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้

1.1) มาตรฐานที่ 1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

ในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ มีจิตสำนึกและพร้อมจะให้ความร่วมมือในการรักษาแหล่งการเรียนรู้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนเป้าหมายหลักของการสร้างแหล่งการเรียนรู้ คือ ทำให้ผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ในทุกรูปแบบ และได้รับการบริการจากแหล่งการเรียนรู้อย่างเสมอภาค มีโอกาสได้รับการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

1.1.1) โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้อาจมีการจัดบริการความรู้แก่บุคคลต่างๆ ที่มารับบริการในรูปแบบต่างๆ หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดแสดง การสาธิต การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น ทุกรูปแบบของการบริการทั้งหมดที่แหล่งการเรียนรู้จัดขึ้น ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งคนปกติทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้อยู่ในเขตทุรกันดาร และชุมชนกลุ่มน้อยได้เข้าถึงอย่างเสมอภาค เท่าที่จะสามารถจัดให้ได้ และต้องให้บริการสาระความรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ

2. ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ

ตารางที่ 2.4 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

ระบบการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลระบบสารสนเทศ เกี่ยวกับการบริการ แบบบันทึกรายการทรัพยากรและสื่อสารการเรียนรู้ แผ่นพับและป้าย ประชาสัมพันธ์ต่างๆ คู่มือ/เอกสารการจัดการเรียนรู้แบบบันทึกการจัดการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกการเข้าใช้บริการ สถิติการเข้าใช้บริการคู่มือ/นโยบายการให้บริการของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกความคิดเห็นของประชาชนต่อแหล่งการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร เจ้าหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

1.1.2) การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ ควรมีการประสานการเป็นภาคีเครือข่าย ในการช่วยเหลือด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยเอื้อต่อการพัฒนา แหล่งการเรียนรู้ให้สามารถบริการแก่ประชาชนทั่วไปได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้แหล่ง การเรียนรู้อื่น ทั้งที่อยู่ในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดและต่างสังกัด อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ได้เข้าร่วมใน การจัดและพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ กับชุมชน เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ตัวบ่งชี้

- 1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้
- 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น

ตารางที่ 2.5 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

โครงสร้างการบริหารงานของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลหลักฐานที่แสดงถึงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายทั้งในและต่างสังกัด แบบบันทึกความคิดเห็นของประชาชนต่อแหล่งการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรและเจ้าหน้าที่แหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

1.1.3) องค์ความรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ต้องมีการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะหรือธรรมชาติของแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภท มีการกำหนดแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และสอดคล้องกับลักษณะบริบทของท้องถิ่นที่แหล่งการเรียนรู้ตั้งอยู่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาสาระความรู้ที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ

ตัวบ่งชี้

1. มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้
2. มีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ

ตารางที่ 2.6 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรององค์ความรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

โครงสร้างของสาระการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากร เจ้าหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

1.1.4 มาตรฐานที่ 1.3 ความเป็นพลวัตรของแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้มีการ ปรับเปลี่ยน หมุนเวียนเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันและปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายตัวด้านการให้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย

เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ จากเนื้อหาสาระ
หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่แหล่งการเรียนรู้จัดให้และสนใจเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน
และทันสมัย
2. มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

ตารางที่ 2.7 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความเป็นพลวัตรของแหล่งการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการดำเนินงานประจำปี
เอกสาร/ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริการ แผนการพัฒนาสภาพทางกายภาพ รายงานประจำปี
เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร ผู้รับบริการ และประชาชนในท้องถิ่น

2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

2.1) มาตรฐานที่ 2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีกระบวนการจัดการแหล่งการเรียนรู้เพื่อสนับสนุน
การศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างเป็นระบบ โดยมีการเตรียมปัจจัยสนับสนุน
ด้านงบประมาณทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ รวมทั้งความพร้อมทางกายภาพ ได้แก่
พื้นที่ อาคาร และสถานที่ ตลอดจนจัดบุคลากรในการสนับสนุนการเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้
ได้อย่างครบถ้วนตามเป้าหมาย ตามเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และสอดคล้องกับ
ปริมาณความต้องการของผู้รับบริการ

2.1.1) ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่ง
อำนวยความสะดวกคำอธิบาย แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดการ
เรียนรู้โดยเฉพาะ มีการกำหนดแผนงบประมาณ รวมทั้งจัดเตรียมทรัพยากร สื่อการเรียนรู้ เช่น แผ่น

พับ โปสเตอร์ ป้ายความรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการเรียนรู้ นั้น ๆ โดยคำนึงถึง
ความสอดคล้องของบริการที่ให้กับปริมาณความต้องการของผู้รับบริการ

ตัวอย่าง

1. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวน

เพียงพอ

2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้าง

และพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

**ตารางที่ 2.8 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่ง
อำนวยความสะดวก**

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนงาน งบประมาณการจัดการเรียนรู้ รายงานการใช้
งบประมาณ แผนการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการใช้และการบำรุงรักษาแหล่งการ
เรียนรู้และทรัพยากร เอกสารหลักฐาน รายการสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรของแหล่งการเรียนรู้
ข้อมูลหลักฐานผลการประเมินการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรของแหล่งการเรียนรู้

2.1.2) ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดเตรียมพื้นที่ให้มีความ
เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงจำนวนผู้รับบริการ
การเดินทางเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ และควรจัดเตรียมอาคาร สถานที่ให้เป็นไปตามเป้าหมายการ
จัดการเรียนรู้แต่ละประเภท และ/หรือเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งนั้นๆ ตลอดจนระบบความปลอดภัย
และการรักษาความสะอาด

ตัวอย่าง

1. มีความสะดวกในการเดินเข้าแหล่งการเรียนรู้

2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย

3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ

4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตารางที่ 2.9 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนงานด้านการพัฒนาด้านกายภาพ แผนผังแหล่งการเรียนรู้ เอกสารการเดินทางสู่แหล่งการเรียนรู้ เอกสารระบบการรักษาความสะอาด และความปลอดภัย แผนการจัดสรรพื้นที่การเรียนรู้ เอกสารหลักฐานสำคัญของพื้นที่ต่อจำนวนประชากรในพื้นที่รับผิดชอบ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร ผู้รับบริการ และประชาชนในท้องถิ่น

2.1.3) ความพร้อมด้านบุคลากร

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดบุคลากรให้มีจำนวนเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ และเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ตามเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้รับบริการทุกประเภท

ตัวบ่งชี้

1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน
2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 2.10 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองความพร้อมด้านบุคลากร

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดบุคลากร คู่มือการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ เอกสารจำนวนบุคลากร และคุณสมบัติบุคลากร เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร

มาตรฐานที่ 2.2 การวางระบบบริหารจัดการ

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการวางระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการกำกับติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการดำเนินการ รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ที่จำเป็นตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ตัวบ่งชี้

1. มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน
2. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
3. มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
4. มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ตารางที่ 2.11 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการวางระบบบริหารจัดการ

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ แผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงาน และแผนการปฏิบัติประจำปีของแหล่งการเรียนรู้ คำสั่งแต่งตั้ง/รายชื่อผู้รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร

มาตรฐานที่ 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการวางระบบเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผน นำแผนสู่การปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริการแต่ละกลุ่ม

รวมทั้งจัดทำสื่อ/เอกสารตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้บริการแก่ผู้รับบริการ และมีการจัดผู้แนะนำหรือให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
3. มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้
4. มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้

ตารางที่ 2.12 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรและผู้รับบริการ

มาตรฐาน 2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรจัดทำระบบการติดตามและประเมินผล โดยมีกลไกและแผนงานในการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานละปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

ตัวบ่งชี้

1. มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
2. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ

ตารางที่ 2.13 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการปรับปรุงพัฒนาการบริการ

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการ รายงานประจำปี แผนการกำกับติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงาน ข้อมูลผลการประเมินดำเนินงานตามตัวบ่งชี้ ข้อมูล หลักฐานการนำผลการประเมินไปใช้ในการวางแผนการพัฒนา การจัดทำโครงการ การวิจัยและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

3.1 มาตรฐานที่ 3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

คำอธิบาย

การจัดแหล่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ จะทำให้ผู้รับบริการทุกกลุ่มมีความพึงพอใจ เกิดการเรียนรู้มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และเกิดจิตสำนึกสาธารณะและความเป็นเจ้าของ ตลอดจนทำให้เกิดเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เกิดผลกระทบทางบวกทั้งต่อแหล่งการเรียนรู้ หน่วยงานต้นสังกัด และผู้รับบริการ และเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม โดยผู้รับบริการมีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง สามารถเรียนรู้ได้จากการเรียนรู้ทุกแหล่ง ทั้งแหล่งการเรียนรู้เชิงกายภาพ และแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล หรือภูมิปัญญา

ตัวบ่งชี้

1. ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจ
2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

ตารางที่ 2.14 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารอ้างอิงสำหรับการประเมิน

ข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ รายงานประจำปี ข้อมูลเอกสารผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้รับบริการ รายงานประจำปี และงานผลการปฏิบัติงาน

สุวิมล ว่องวานิช ณรงค์ฤทธิ์ อินทนาม หฤทัย อาจปรี และนิอร ไชยพรพัฒนา (2553) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตาม(ร่าง) มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งคือ นำเสนอแนวทางการปรับปรุง(ร่าง) มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ และระบบประเมินคุณภาพภายนอกแหล่งการเรียนรู้ โดยได้ขยายผลจากรายงานการวิจัย การพัฒนาร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยกระบวนการวิจัย ได้มีการทดลองใช้ (ร่าง) มาตรฐานในการประเมินแหล่งเรียนรู้ เป็นกรณีศึกษา ผลสรุปของการวิจัยคุณภาพในแต่ละด้านของ(ร่าง) มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ พบว่า มีการกระจายระดับคุณภาพในทุกระดับ ซึ่งสืบเนื่องจากตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้มีจำนวนจำกัด รวมทั้งมีข้อมูลเฉพาะอย่างที่แตกต่างกัน และห้วงเวลาในการทำวิจัยก็ยังเป็นข้อจำกัดสำหรับการพัฒนาตนเองของแหล่งเรียนรู้ แต่การวิจัยในครั้งนี้ ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุง (ร่าง) มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ และระบบการประเมินคุณภาพภายนอกแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญคือ

1. ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินตนเองให้กับแหล่งการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้แหล่งเรียนรู้สามารถวิเคราะห์และประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับตามสภาพความเป็นจริงที่ปรากฏ โดยมีการสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการจัดแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถแสดงข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจนสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้

2. ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ โดยพยายามให้แหล่งการเรียนรู้สะท้อนสิ่งที่ตนเองปฏิบัติได้ – ปฏิบัติไม่ได้ วิธีการที่ใช้ในการดำเนินงานเพื่อช่วยให้แหล่งการเรียนรู้สามารถหากลยุทธ์และแนวปฏิบัติที่ดี และสามารถชี้แนะแนวทางการปรับปรุงมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและมีผลในทางปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

3. ควรมีการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถรองรับระบบการประเมินคุณภาพภายนอกแหล่งเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ควรส่งเสริมความสามารถของแหล่งเรียนรู้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลตัวบ่งชี้ให้มีความตรงและความเที่ยง ตลอดจนมีความประหยัดในการนำไปใช้งาน

นอกจากนี้ยังได้มีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาต่อยอดกระบวนการสร้างความต่อเนื่องและขยายผลให้เกิดการใช้งานได้จริงดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดทำรายงานการประเมินตนเองให้กับแหล่งการเรียนรู้ เพื่อช่วยให้แหล่งการเรียนรู้สามารถวิเคราะห์และประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามสภาพจริงที่ปรากฏ โดยมีการสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการจัดแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถแสดงข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจนสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อถอดบทเรียนการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ โดยพยายามให้แหล่งการเรียนรู้สะท้อนสิ่งที่ตนเองปฏิบัติได้ - ปฏิบัติไม่ได้ วิธีการที่ใช้ในการดำเนินงาน เพื่อช่วยให้แหล่งการเรียนรู้สามารถค้นหากลยุทธ์และแนวปฏิบัติที่ดี และสามารถชี้แนะแนวทางการปรับปรุงมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมและมีผลในทางปฏิบัติได้ดียิ่งขึ้น

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถรองรับระบบการประเมินคุณภาพภายนอกแหล่งการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้ ควรส่งเสริมความสามารถของแหล่งการเรียนรู้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลตัวบ่งชี้ให้มีความตรงและความเที่ยง ตลอดจนมีความสะดวกและประหยัดในการนำไปใช้งาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1) จากการปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนนตัวบ่งชี้ในแต่ละมาตรฐานของแหล่งการเรียนรู้ นั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำเสนอประเด็นดังกล่าวต่อผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความถูกต้องและเหมาะสมร่วมกับแหล่งการเรียนรู้อีกครั้ง เพื่อให้เกิดความชัดเจนและมีความเป็นไปได้มากที่สุดสำหรับการพัฒนาเป็นคู่มือการประเมินแหล่งการเรียนรู้ทั้งการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

2) ควรมีการวิจัยและพัฒนาตัวบ่งชี้เฉพาะบางประการของแหล่งการเรียนรู้ เพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของแหล่งการเรียนรู้ นั้น ๆ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในแต่ละประเภทให้มีความเป็นเลิศ รวมทั้งควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักเทียบการจัดแหล่งการเรียนรู้ในบริบทของประเทศไทยและบริบทสากล หรือการวิจัยและพัฒนาหลักเทียบการจัดแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบวัดและเรียนรู้วิธีการปฏิบัติที่ดี ภายในประเภทแหล่งการเรียนรู้ หรือระหว่างประเภทแหล่งการเรียนรู้ ซึ่งสามารถใช้เป็นกลยุทธ์ในการยกระดับการพัฒนาอย่างก้าวกระโดดสำหรับแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภท

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำ(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการที่จัดทำขึ้นมาเพื่อประเมินคุณภาพของการเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน มาปรับปรุงและพัฒนาเพื่อใช้กับกลุ่มพิพิธภัณฑ์ทหาร สาระที่นำเสนอในบทนี้ เป็นวิธีดำเนินการวิจัยซึ่งแบ่งออกเป็น 5 หัวข้อ ได้แก่ ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ตัวแปรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บและรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังต่อไปนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการค้นคว้า รวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวคิดการใช้งานร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่1 ศึกษาเอกสาร ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากการศึกษาข้อมูลในรายงานการวิจัย “การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้”ของสำนักงานเลขาธิการกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งถือเป็นต้นแบบหลักสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อให้รู้เจตนารมณ์ในการจัดสร้างร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และกระบวนการ รวมทั้งที่มาของการกำหนดร่างมาตรฐานดังกล่าว แล้วจึงแยกปัจจัยและข้อมูลสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรด้านต่างๆ มาเป็นแนวทางในการหาข้อมูลในขั้นต่อไป นอกจากนี้ยังได้ค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการจัดสร้างและกระบวนการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหารของไทย เพื่อกำหนดหรือทราบบริบทรวมในลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหาร

ขั้นตอนที่2 สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เมื่อได้แนวทางในการหาข้อมูลสำหรับการใช้งานร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหารแล้ว จึงได้ประสานงานขอเข้า สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารของพิพิธภัณฑ์ทหารหลักของเหล่าทัพ และผู้ปฏิบัติงานที่มีประสบการณ์ของแต่ละเหล่าทัพ ในประเด็นสำคัญ

เกี่ยวกับการทดลองใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา เมื่อได้ข้อมูลแล้วจึงนำมาเรียบเรียง และทดลองปรับปรุงร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ พร้อมกระบวนการในการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหาร เพื่อดำเนินการตรวจสอบในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 สันทนากลุ่ม (Focus Group) เมื่อได้ผลจากการทดสอบเบื้องต้นในการทดลองใช้งานภายใต้บริบทเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหารแล้ว จึงได้นำรวบรวมข้อขัดข้องเฉพาะด้านในแต่ละส่วน พร้อมข้อเสนอแนะในการใช้งาน มาเรียบเรียง ปรับปรุงตัวร่างมาตรฐานเดิม ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น พร้อมทั้งบันทึกและแสดงผลประเด็นสำคัญที่มีการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งรวบรวมข้อเสนอแนะ และได้เชิญผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมกับนักวิชาการด้านการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้เดิม และผู้เชี่ยวชาญด้านพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีความรู้ด้านการศึกษา มาร่วมสนทนากลุ่ม ตามหัวข้อที่ได้มีการชี้ให้เห็นจากการสัมภาษณ์เชิงลึกในช่วงแรก เพื่อทบทวนและให้ความคิดเห็นร่วมกันอีกครั้ง รวมทั้งได้มีการทำความเข้าใจร่วมกันกับนักวิชาการที่มีส่วนร่วมในการจัดทำร่างมาตรฐานในครั้งแรก เพื่อเป็นการยืนยันเจตนารมณ์เดิมของร่างมาตรฐาน และเพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารงานพิพิธภัณฑ์ ร่วมกับผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทุกท่าน

ขั้นตอนที่ 4 พัฒนาและนำเสนอร่างมาตรฐาน เมื่อได้ข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขข้อบกพร่องจากการปรับปรุงร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในครั้งแรกแล้ว จึงได้นำมาปรับปรุงตัวมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในบริบทลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหาร รวมทั้ง การกำหนดแนวทางการประเมินที่สอดคล้องกับการปรับปรุงและทำความเข้าใจร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้(เดิม) เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ก่อนนำเสนอเป็นบทสรุปสำหรับการใช้งานต่อไป

3.2 การเก็บข้อมูลและวิธีการรวบรวมข้อมูล

3.2.1 การเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในด้านเอกสาร ใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 3 เดือน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่มกราคม 2556 ถึง มีนาคม 2556 โดยทำคู่ขนานกันไปกับการดำเนินการลงพื้นที่ภาคสนาม ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วยการเดินทางไปส่งเอกสารด้วยตนเองของผู้วิจัย การส่งข้อมูลทางระบบอินเทอร์เน็ต และการโทรศัพท์และโทรสารประสานงานในทุกแหล่งข้อมูล

ในส่วนของการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีประสานงานเบื้องต้นทางโทรศัพท์ก่อนที่จะเดินทางไปส่งเอกสารและสัมภาษณ์หน่วยงานละ 2 ครั้ง ในระหว่างเดือน มีนาคม 2556 รวมทั้งมีการเชิญประชุมสนทนากลุ่มร่วมกับนักวิชาการเพื่อซักถามหาแนวทางในการปรับปรุง(ร่าง) มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งเสนอแนะหรือขอแนวความคิดในการพัฒนาร่างมาตรฐานเพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของการจัดทำมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในวันที่ 19 เมษายน 2556

3.3 ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติทางทหาร ที่เป็นพิพิธภัณฑสถานหลักของแต่ละเหล่าทัพประกอบด้วย พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก พิพิธภัณฑสถานทหารเรือ พิพิธภัณฑสถานกองทัพอากาศ รวมทั้งอนุสรณ์สถานแห่งชาติซึ่งเป็นกลุ่มหนึ่งในแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑสถาน ตามการจำแนก 8 ประเภทตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 อันได้แก่ (1) ห้องสมุดประชาชน (2) พิพิธภัณฑสถาน (3) หอศิลป์ (4) สวนสาธารณะ (5) สวนสัตว์ (6) สวนพฤกษศาสตร์ (7) อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และ (8) ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน ทหาร กับ กลุ่มนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา 1 คน

3.3.1 ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 12 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานด้านพิพิธภัณฑสถานโดยตรง มีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ผู้บริหารต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านพิพิธภัณฑสถานโดยตรง หรือผู้ที่เคยทำหน้าที่บริหารงานด้านพิพิธภัณฑสถานทหารนั้นๆมาก่อน และยังมีการดำเนินการต่อเนื่อง จำนวน 4 คน ดังนี้

อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

พันเอก ชีระ ญาณวโร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

พิพิธภัณฑสถานกองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

พันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบูรณ์ ตำแหน่ง นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการกองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก อดีตผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ทหารบก ที่ยังคงช่วยราชการดูแลภาพรวมของพิพิธภัณฑสถานกองทัพบกในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ

นาวาเอก พิสิษฐ์ บรมสุข ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษา
ทหารเรือ

พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ

นาวาอากาศโท รัชชัย แจงประดิษฐ์ หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

ผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์ ต้องมีอายุในการทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อที่จะได้เห็น
แนวทางและพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ทหารที่รับผิดชอบได้ จำนวน 8 คน ดังนี้

อนุสรณ์สถานแห่งชาติ

นาวาอากาศเอก วิโรจน์ แก้วจันทร์ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหาร
และอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

พันโท เอกศักดิ์ อ่อนชื่น ตำแหน่ง หน.พิพิธภัณฑ์ทหาร กองพิพิธภัณฑ์ทหารและ
อนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

พิพิธภัณฑ์กองทัพบกเฉลิมพระเกียรติ

พันโทหญิง พรพรรณ เกิดผล ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกประจํากรมยุทธการทหารบก
นางสาว ตฤณมา โสรจักษ์ ตำแหน่ง ภัณฑารักษ์

พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ

นาวาโทไพรัช สมุทรสินธุ์ ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ กรม
ยุทธศึกษาทหารเรือ

นาวาตรี พิภพ เดชชัย ตำแหน่ง หัวหน้าการพิธี กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษา
ทหารเรือ

พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ

นาวาอากาศตรี เกียรติศักดิ์ เรือนนาค รองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์
และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

นาวาอากาศตรีหญิง ศศิประภา บุญศรี รองหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ กอง
ประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

3.3.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสนทนากลุ่ม จำนวน 12 คน ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ดังนี้

อนุสรณ์สถาน

พันเอก ธีระ ญาณวโร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

นาวาอากาศเอก วิโรจน์ แก้วจันทร์ ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

พันโท เอกศักดิ์ อ่อนชื่น ตำแหน่ง หน.พิพิธภัณฑ์ทหาร กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

ทหารบก

พันเอกหญิง พิไลพร ชนะสมบูรณ์ ตำแหน่ง นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการกองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก

พันโทหญิง พรพรรณ เกิดผล ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกประจำกรมยุทธการทหารบก
นางสาว ดุญดา โสรจจ์ ตำแหน่ง ภัณฑารักษ์

ทหารเรือ

นาวาเอก พิสิษฐ์ บรมสุข ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

นาวาโท ไพรัช สมุทรสินธุ์ ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

นาวาตรี พิภพ เดชชัย ตำแหน่ง หัวหน้าการพิธี กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

ทหารอากาศ

นาวาอากาศโท รัชชัย แจงประดิษฐ์ หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

นาวาอากาศตรี เกียรติศักดิ์ เรือนนาค รองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

นาวาอากาศตรีหญิง ศศิประภา บุญศรี รองหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา:

นักวิชาการด้านการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับร่างมาตรฐาน จำนวน 2 คน ดังนี้

คุณสมปอง สมญาติ ตำแหน่ง นักวิชาการการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา

คุณพุดิสาร์ อัคระพู ตำแหน่ง นักวิชาการการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษา

นักวิชาการด้านการศึกษามีประสบการณ์ในการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ จำนวน 1 คน
ได้แก่

พลอากาศตรีหญิง ดร.จิราภรณ์ ศรีศิริ

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.4.1 แบบบันทึกข้อมูลแบบไม่มีโครงสร้าง สำหรับการบันทึกเอกสารและความรู้ไม่ว่าจะเป็น องค์ประกอบและความรู้ในด้านต่างๆ อาทิเช่น พัฒนาการ หน้าที่ และบริบทที่เปลี่ยนไปของพิพิธภัณฑ์ ลักษณะ องค์ประกอบ แนวคิดของแหล่งเรียนรู้ เป็นต้น

3.4.2 แบบบันทึกมีโครงสร้างตามเอกสารต้นฉบับสำหรับการคัดย่อเอกสารร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ คำอธิบายและคู่มือสำหรับสรุปผล เพื่อใช้สำหรับเป็นแนวทางให้ผู้ร่วมวิจัยรับทราบข้อมูลในเบื้องต้น ประกอบด้วย แนวคิดในการดำเนินการ ประเด็นมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ รวมทั้งคู่มือหรือคำบรรยายที่เกี่ยวข้อง

3.4.3 เครื่องมือบันทึกเสียง สำหรับการเก็บข้อมูลในระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อเก็บประเด็นการให้ความคิดเห็น การอธิบายข้อมูลในด้านต่างๆ ข้อคิดเห็นและเสนอแนะในการปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้อันจะนำมาใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทางทหาร

3.4.4 แบบบันทึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง สำหรับบันทึกข้อคิดเห็น ปัญหาและอุปสรรคในแต่ละหัวข้อของ(ร่าง)มาตรฐาน ทั้งมาตรฐานหลักและมาตรฐานรอง รวมทั้งบันทึกความเหมาะสมของตัวชี้วัดในแต่ละหัวข้อของมาตรฐานเพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็นในประเด็นปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาและแนวทางการพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ทหารของผู้ร่วมการวิจัย ระหว่างการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม

3.5. ตัวแปรที่ศึกษา

3.5.1 คุณภาพของ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้จำนวน 3 มาตรฐานได้แก่ (1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ (2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ และ (3) มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ ว่ามีความตรงในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ไหม? เพื่อสร้างปัจจัยความเชื่อมั่นก่อนจะใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหารต่อไป

3.5.2 คุณภาพของกลุ่มการประเมินแหล่งการเรียนรู้ ได้แก่ (1) ความชัดเจนของ คำอธิบายเกี่ยวข้องกับเกณฑ์มาตรฐานของ (ร่าง)มาตรฐานการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ สกศ.กำหนด (2) วิธีการและขั้นตอนการประเมินที่กำหนดในกลุ่มมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ และ (3) แนวทางการประเมินสามารถปฏิบัติได้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์ทหาร เพื่อทดสอบและทำความเข้าใจ ร่วมกันระหว่างกระบวนการด้านการศึกษาหรือการสร้างแหล่งการเรียนรู้ และกระบวนการบริหารจัดการของหน่วยงานทางทหาร รวมทั้งทัศนคติ ความเข้าใจ และวัฒนธรรมองค์กรหรือความคุ้นชิน ต่อระเบียบการทำงานที่จะมีผลต่อความรับรู้หรือทำความเข้าใจในการปฏิบัติ เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนารูปแบบการประเมินที่สมเหตุผล ภายใต้บริบทเฉพาะของพิพิธภัณฑ์ทหารที่เหมาะสมต่อไป

3.5.3 ความสัมพันธ์ของ กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของหน่วยงาน กับเกณฑ์มาตรฐานของ (ร่าง)มาตรฐานการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ สกศ.กำหนด เพื่อหาข้อขัดข้อง ขัดแย้ง อันเกิดขึ้นโดยโครงสร้างดังกล่าว และศึกษารายละเอียดที่มารวมทั้งแนวคิดและเป้าหมาย สำหรับการพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และกลุ่มการประเมินแหล่งเรียนรู้ ด้วยการปรับแก้ข้อ ขัดแย้งดังกล่าวต่อไป

3.5.4 สภาพ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษา ได้แก่ (1) ความเป็นไปได้ใน การจัดเก็บข้อมูล (2) ความเข้าใจในตัวบ่งชี้และการตีความข้อมูล (3)ความตรงของข้อมูลที่สะท้อน คุณภาพของแหล่งเรียนรู้ (4) ความสามารถในการชี้จุดแข็งและจุดอ่อนของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และ (5) การยอมรับตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคใน ทุกด้าน ด้วยการบันทึก แยกประเภท วิเคราะห์ และสรุปแนวทางแก้ไขหรือปรับปรุงมาตรฐานแหล่ง การเรียนรู้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและวางเป้าหมายการพัฒนาให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแหล่ง เรียนรู้ รวมทั้งพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินแหล่งเรียนรู้ ในบริบทพิพิธภัณฑ์ทหารต่อไป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ จำแนกเจตนารมณ์และแกนความคิดสำคัญของ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ (Core context analysis)

การประเมินความคิดเห็นและความเป็นไปได้ของพิพธิภัณฑ์ทหารในแง่การเป็นแหล่งเรียนรู้ ตาม(ร่าง)มาตรฐานแหล่งเรียนรู้

การสังเคราะห์ระบบความคิด เพื่อปรับปรุงแนวคิดและคู่มือสำหรับตัวบ่งชี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ข้อได้แก่ (1) ศึกษาร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ด้านพิพิธภัณฑ์ (2) เพื่อวิเคราะห์การนำร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ไปใช้ในพิพิธภัณฑ์ทางทหาร และ (3) ศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้มาใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร โดยการนำเสนอผลการวิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 การศึกษา(ร่าง)มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์

วัตถุประสงค์ของร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้

(ร่าง)มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ เป็นหนึ่งในแปดแหล่งเรียนรู้ที่สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้ทำการจำแนกประเภทไว้ในรายงานการวิจัย การพัฒนา มาตรฐาน แหล่งการเรียนรู้ ที่จัดทำขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2552 ด้วยมีวัตถุประสงค์ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาแหล่ง การเรียนรู้ในประเทศไทย เพื่อให้การศึกษาภายในประเทศสามารถปรับตัวได้กับสังคมโลกภายใต้ สภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมการศึกษาในทุก ด้าน ไม่ว่าจะเป็นในระบบ นอกระบบ หรือการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการตั้งมาตรฐานกลางรองรับ การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท โดยมีเจตนารมณ์ในการให้หน่วยที่รับผิดชอบด้าน การศึกษาในพื้นที่การศึกษา ได้สำรวจ ประเมินพื้นที่การศึกษาของตนเองในการเป็นแหล่งเรียนรู้ว่า มีศักยภาพและความพร้อมมากแค่ไหน เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่ ของตนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น อีกด้านหนึ่งคือหน่วยเจ้าของแหล่งเรียนรู้ได้มีโอกาส ในการประเมินตนเองเพื่อหาข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนสำหรับการพัฒนาต่อไป รวมทั้งมีส่วนให้ม การบูรณาการทรัพยากรและองค์ความรู้ร่วมกันในสังคม ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้อย่าง ยั่งยืนอีกด้วย

ที่มาและแนวทางการพัฒนาร่างมาตรฐาน

การพัฒนาตัวชี้วัดในส่วนของพิพิธภัณฑสถาน ได้มีการประมวลแนวทางการบริหารดำเนินการด้านพิพิธภัณฑสถานที่ได้รับความเชื่อถือจาก 5 แหล่งด้วยกัน ได้แก่ (1) เกณฑ์มาตรฐานการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถาน (2) รูปแบบและแนวทางการจัดพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต (3) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานพิพิธภัณฑสถานของประเทศอังกฤษ (4) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานของประเทศสหรัฐอเมริกา และ (5) มาตรฐานและตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินและรับรองมาตรฐานของประเทศออสเตรเลีย ทั้งนี้ การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าวได้ดำเนินการแล้ว 2 ระยะ โดยในระยะแรกได้ผลการดำเนินการเป็นเกณฑ์มาตรฐานประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 45 ตัวบ่งชี้ หลังจากผ่านกระบวนการนำเสนอ ทดลองใช้และประชาสัมพันธ์ส่วนหนึ่งแล้ว จึงสรุปเป็น(ร่าง) เกณฑ์มาตรฐานในเบื้องต้นในปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นระยะที่ 2 ซึ่งประกอบด้วย มาตรฐานและตัวบ่งชี้แหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐานหลัก 3 ด้านและมาตรฐานรอง 8 ด้าน 30 ตัวบ่งชี้ โดยมาตรฐานหลักประกอบด้วย มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ และมาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ โดยที่มาตรฐานการเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นไปตามรายละเอียดของ (ร่าง) มาตรฐานที่ได้ชี้แจงในบทที่ 2

จากการวิเคราะห์เบื้องต้นด้านคุณภาพของ (ร่าง) มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ในด้านความเที่ยง ที่สามารถชี้วัดการเป็นแหล่งเรียนรู้ได้นั้น พบว่า (ร่าง) มาตรฐานที่จัดทำขึ้น มีลักษณะเป็นมาตรฐานกลางสำหรับแหล่งเรียนรู้ทุกประเภท ซึ่งสามารถบ่งชี้ความตรงหรือความเที่ยงในภาพกว้างได้ แต่ยังไม่สามารถจะลงลึกถึงรายละเอียดหรือในลักษณะเฉพาะได้ หากพิจารณารวมในภาพของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 ประเภท จะพบว่า แนวคิด วิธีการและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ สภาพความเป็นแหล่งเรียนรู้ ลักษณะการบริหารทรัพยากรแตกต่างกัน ถึงแม้ว่าจะมีเจตนารมณ์ในการเป็นแหล่งเรียนรู้เหมือนกันก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าว ทำให้ต้องอาศัยการตีความและการอนุมาน ซึ่งทำให้ตัวมาตรฐานขาดความชัดเจน และมีข้อขัดแย้งในทุกมาตรฐาน สรุปโดยรวมได้ว่า ด้านคุณภาพของมาตรฐานทั้ง 3 ด้าน สามารถชี้วัดได้ แต่ยังไม่สมบูรณ์หรือเหมาะสมพอดีกับแหล่งเรียนรู้ในประเภทพิพิธภัณฑสถาน

สำหรับวิธีการประเมินคุณภาพของแหล่งเรียนรู้ใช้นั้น ใช้วิธีการในการตรวจสอบตัวบ่งชี้ตามเอกสารหรือคำชี้แจง โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินตามบริบทของตัวบ่งชี้ โดยมีรูปแบบการประเมิน 8 ลักษณะดังนี้

ตารางเกณฑ์การให้คะแนนตามตัวชี้วัดที่ผ่านการประเมินตามบริบทของตัวบ่งชี้

ตารางที่ 4.1 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 1

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 2 ข้อแรก	มี 3 ข้อแรก	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.2 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 2

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มี 2 ข้อแรก	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.3 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 3

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
ไม่มี หรือมีเพียง 1 ข้อ	มี 2 – 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.4 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 4

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
ไม่มี หรือมีเพียง 1 ข้อ	มี 2 ข้อ	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.5 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 5

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 2 ข้อแรก	มี 3 ข้อแรก	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.6 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 6

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
ไม่มีทั้ง ข้อ 1 และ 2	มี ข้อ 1 หรือ ข้อ 2	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.7 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 7

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
ไม่มี หรือ มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มี 2 ข้อแรก	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.8 รูปแบบการประเมินลักษณะที่ 8

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1 - 2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

ความหมายโดยนัยยะ การกำหนดมาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นการสำรวจลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นและสำคัญ รวมถึงศักยภาพเบื้องต้นในการดำเนินการด้วยตนเองก่อน ซึ่งหมายความว่า การดำเนินการนั้น สามารถปรับปรุงให้เกิดการพัฒนาเพื่อเข้าสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้

โดยมีเกณฑ์การประเมินตามตัวบ่งชี้ เพื่อจัดแบ่งระดับการเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านต่างๆ ทั้ง 3 ด้านนั้น เป็นการแบ่งประเภทการเรียนรู้เพื่อให้ตระหนักถึงความพร้อมของตนเอง โดยชี้ประเด็นในส่วนที่ยังไม่เรียบร้อย ไม่สมบูรณ์ หรือขาดแคลน เพื่อให้แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ได้มีหลักฐานอ้างอิงและใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงตนเองต่อไป

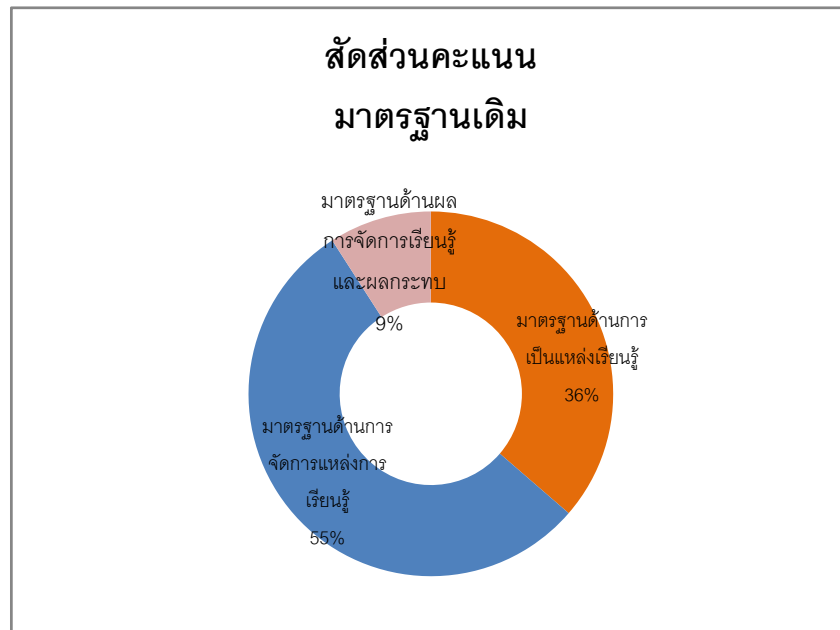
แนวทางและหลักเกณฑ์สำหรับการประเมิน

เกณฑ์สำหรับการประเมินแหล่งเรียนรู้ นั้น เป็นการประเมินตามมิติคุณภาพ โดยใช้การสำรวจเชิงประจักษ์ แสดงด้วยหลักฐานในการดำเนินการตามมาตรฐานทั้งหลักทั้ง 3 ด้าน และมาตรฐานรอง 8 ด้าน และให้คะแนนตามตัวบ่งชี้ทั้ง 30 ตัว มีการให้คะแนนในแต่ละตัวบ่งชี้ตั้งแต่ 1 - 3 โดยมีการแปลความสำหรับแหล่งเรียนรู้ดังนี้

ตารางที่ 4.9 เกณฑ์การให้คะแนนตามตัวบ่งชี้

ระดับ 1 (ปรับปรุง)	ระดับ 2 (พอใช้)	ระดับ 3 (ดี)
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.67	ค่าเฉลี่ย 1.68 – 2.34	ค่าเฉลี่ย 2.35 – 3.00

และจากการคำนวณเชิงคณิตศาสตร์ พบว่า การกระจายน้ำหนักของการประเมินในแต่ละด้านเป็นดังนี้

ภาพที่ 4.1 กราฟแสดงการกระจายน้ำหนักของการประเมินในแต่ละด้าน

ความเข้าใจและความต้องการเบื้องต้นของกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการในพิพิธภัณฑ์ ทหาร

มาตรฐานที่พึงประสงค์นั้น ควรจะมีองค์ประกอบสำคัญนอกเหนือจากการได้รับการยอมรับจากสังคมคือการที่อยู่บนพื้นฐานความจริงที่สามารถผลักดันให้ผู้รับการประเมินนั้นมีโอกาสได้พัฒนาถึงจุดสูงสุดหรือการเข้าสู่ระดับสูงสุดของการแบ่งระดับในมาตรฐานนั้นๆ ด้วยการกำหนดคุณสมบัติที่สามารถใช้พัฒนาได้ การกำหนดมาตรฐานของแหล่งเรียนรู้เช่นกัน หัวข้อในการประเมินทั้งหลายนั้น จึงควรที่จะเปิดโอกาสในการพัฒนาให้กับแหล่งเรียนรู้ในแต่ละที่ด้วย การวิเคราะห์ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์ จึงใช้หลักเกณฑ์ดังกล่าวเป็นแนวทางในการวิเคราะห์

4.2 การวิเคราะห์การนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในพิพิธภัณฑ์ทางทหาร

ในตอนนี้ ได้นำ(ร่าง)มาตรฐานต้นแบบของสภาการศึกษา ที่ได้สรุปไว้ มาประเมินวิเคราะห์ ผ่านความเห็นของผู้เข้าร่วมการวิจัยซึ่งเป็นบุคลากรที่ทำงานเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทหารของแต่ละแห่งในแต่ละด้านอันประกอบด้วยเกณฑ์มาตรฐาน คำอธิบาย ตัวบ่งชี้ และการประเมินโดยพิจารณาแยกเป็นแต่ละหัวข้อสรุปได้ดังนี้

1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ เดิมที่กำหนดโดยสภาการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ว่า

แหล่งการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ คือ แหล่งเรียนรู้ที่มีหลักการสร้างและพัฒนาที่ทำให้ผู้รับบริการทุกกลุ่มมีโอกาสในการเข้าถึงบริการ และได้รับบริการที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ต้องมีการจัดสาระความรู้สนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างเป็นระบบ มีการปรับปรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้นี้ประกอบด้วยมาตรฐานรอง 3 ด้าน ได้แก่ (1) หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (2) องค์ความรู้ และ (3) ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

ตารางที่ 4.10 สรุปข้อมูลที่ได้อจากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ร่างมาตรฐานดังกล่าวมีความน่าสนใจ แต่ไม่เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์ทางทหาร เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทางทหารเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	ควรปรับเนื้อหาของมาตรฐานดังกล่าวให้มีความครอบคลุม และสามารถประยุกต์ใช้กับทุกพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	เนื้อหาโดยภาพรวมของร่างมาตรฐานดังกล่าวมีความน่าสนใจ แต่ยังคลุมเครือกับเนื้อหาในบางส่วน อีกทั้ง เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า หากนำร่างมาตรฐานดังกล่าวมาใช้เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑ์ทางทหาร จะไม่สามารถประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑ์ทางทหารได้	ให้คำจำกัดความของคำศัพท์ที่เป็นนามธรรม ให้มีความชัดเจนและเป็นที่เข้าใจตรงกันมากขึ้น เช่น ความพึงพอใจ เพียงพอ เป็นต้น และปรับเนื้อหาของร่างมาตรฐานดังกล่าวให้มีความเป็นกลางและมีมาตรฐาน เพื่อให้มีความเป็นมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว มีความน่าสนใจ เหมาะแก่การนำไปประยุกต์ใช้ แต่ในเนื้อหาบางส่วนจะต้องระบุความหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น	เพิ่มคำจำกัดความของคำศัพท์ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.10 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ (ต่อ)

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กองทัพอากาศ	จากการศึกษาร่างมาตรฐานพบว่า ร่างมาตรฐานดังกล่าวมีความน่าสนใจ และเหมาะแก่การนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับ แต่ยังคงขาดองค์ประกอบที่สำคัญ และการอธิบายความหมายของคำที่ยังคงมีความคลุมเครือในบางหัวข้อ อีกทั้งร่างมาตรฐานนี้ให้ความสำคัญกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยลืมให้ความสำคัญแก่พิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ อย่างเช่น พิพิธภัณฑ์ทางทหาร	ปรับเปลี่ยนเนื้อหา พร้อมทั้งเสนอคู่มือที่ใช้สำหรับการประเมินใหม่เพื่อให้เหมาะกับพิพิธภัณฑ์ทางทหาร และพิพิธภัณฑ์ทั่วไป พร้อมทั้งกำหนดคำจำกัดความของคำศัพท์เพื่อทำความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า พิพิธภัณฑ์ทหารมีการจัดการหรือมีเป้าหมายให้การบริการใน 2 ลักษณะ โดยในลักษณะที่ 1 เป็นการให้บริการแก่ข้าราชการทหารหรือหน่วยงานความมั่นคง ในการที่จะบูรณาการความรู้ที่มีหรือที่สั่งสมมาให้เกิดบทเรียนที่จะนำไปใช้ในการทำงาน ซึ่งหน้าที่หลักของทหารคือการป้องกันประเทศ ดังนั้นองค์ความรู้ที่สั่งสมส่วนหนึ่งจึงไม่สามารถบริการให้กับบุคคลทั่วไป เนื่องจากเหตุผลด้านความมั่นคงเป็นหลัก ส่วนในลักษณะที่ 2 จะเป็นความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และความรู้ในวิทยาการด้านต่างๆที่เป็นที่ยอมรับและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถใช้แนวทางในการให้การบริการได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียมตามหลักการของการเรียนรู้ได้

การวิเคราะห์ตามเจตนารมณ์และแนวทางด้านการศึกษานั้น ให้ความสำคัญในด้านการบริการด้านการศึกษาที่เท่าถึงและเสมอภาคในความหมายของการศึกษาพื้นฐานและในด้านความรู้พึงประสงค์ทั่วไป โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาประเทศผ่านกระบวนการทางการศึกษา แต่สำหรับการศึกษาเฉพาะกลุ่มเฉพาะทางนั้น คงความหมายให้ขึ้นกับเจตนารมณ์ของการจัดการเรียนรู้และเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีลักษณะเฉพาะ ไม่สามารถนำเกณฑ์ทั่วไปมากำหนดได้

ดังนั้น นิยามของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารนั้น จึงควรจะยึดถือการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองต่อเป้าประสงค์และเป้าหมายได้อย่างชัดเจน มีการใช้หลักเกณฑ์ความทั่วถึงและเสมอภาคอย่างเหมาะสม โดยไม่ลดทอนสิทธิความเท่าเทียมและเสมอภาคตามกฎหมาย ซึ่งยังสามารถคงเสถียรภาพความมั่นคงของรัฐตามรัฐธรรมนูญได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ต้องมีการจัดสาระความรู้สนองความต้องการของผู้รับบริการอย่างเป็นระบบ มีการ

ปรับปรุงพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดเวลา เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน โดยใช้แนวมาตรฐาน 3 ด้านของความเป็นแหล่งเรียนรู้คือ (1) หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (2) องค์ความรู้ และ (3) ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้ มาใช้เป็นแนวทางต่อไป

2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ เดิมที่กำหนดโดยสภาการศึกษา ได้ให้ความหมายไว้ว่า

คุณภาพของแหล่งเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความพร้อมปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินงาน ได้แก่ ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมทางกายภาพ ที่เป็นความเหมาะสมของพื้นที่ อาคาร และสถานที่ ความพร้อมด้านบุคลากรที่ต้องมีจำนวนเพียงพอและมีคุณภาพสมบัติเหมาะสมต่อการจัดแหล่งการเรียนรู้ นอกจากนี้ต้องมีการวางระบบบริหารจัดการที่ดี มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนหรือเป้าหมายที่กำหนด มีการประเมินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารตามผลการประเมิน อย่างต่อเนื่อง มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน ได้แก่ (1) ความพร้อมด้านปัจจัย (2) การวางระบบบริหารจัดการ (3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และ (4) การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

ตารางที่ 4.11 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	พิพธิภัณฑ์ทางทหารถูกจำกัดในเรื่องของโครงสร้างและงบประมาณ เนื่องจากมีการบริหารภายใต้หน่วยบัญชาการใหญ่ ดังนั้นหากใช้งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการประเมิน ในบางปีงบประมาณ พิพธิภัณฑ์ทางทหารอาจไม่ได้รับการปรับปรุงเลย เนื่องจากไม่มีงบประมาณที่เพียงพอ ซึ่งทางอนุสรณ์สถานกล่าวว่า เงินไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ในการเป็นแหล่งเรียนรู้	ไม่ควรประเมินโดยใช้งบประมาณเป็นปัจจัยสำคัญ เนื่องจากพิพธิภัณฑ์บางแห่งไม่มีงบประมาณแต่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้

ตารางที่ 4.11 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ (ต่อ)

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กองทัพบก	ไม่เห็นด้วยที่จะนำประเด็นของงบประมาณและกำลังพล มาเป็นเกณฑ์ประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑ์ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ทางทหารไม่สามารถกำหนดงบประมาณและอัตราค่าจ้างพลได้เอง ซึ่งปัจจัยทั้งสองไม่ได้เป็นตัวกำหนดความเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้	ควรคำนึงถึงพิพิธภัณฑ์ของภาครัฐ รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะให้มากขึ้น เพื่อสร้างเกณฑ์การประเมินที่มีมาตรฐานมากยิ่งขึ้น
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทหารเรือ	พิพิธภัณฑ์ทางทหารถูกจำกัดเรื่องของงบประมาณและอัตราค่าจ้างพล ซึ่งบุคลากรที่ทำงานในส่วนพิพิธภัณฑ์มีจำนวนน้อย และการอนุมัติงบประมาณและค่าจ้างพล ขึ้นอยู่กับหน่วยบังคับบัญชาเป็นสำคัญ	งบประมาณและค่าจ้างพลไม่สามารถประเมินการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กองทัพอากาศ	พิพิธภัณฑ์ทางทหาร รวมไปถึงพิพิธภัณฑ์ของ รัฐ จะถูกจำกัดด้วยการบริหาร มีการกำหนดโครงสร้างที่ชัดเจนแน่นอน อัตราค่าจ้างพลและงบประมาณ จะต้องได้รับการอนุมัติจากผู้บังคับบัญชาหรือหน่วยบัญชาการ ซึ่งในบางครั้งอาจทำให้การพัฒนาพิพิธภัณฑ์มีความล่าช้าหรือหยุดนิ่งในบางขณะ อีกทั้งบุคลากรที่ทำงานในพิพิธภัณฑ์ของรัฐ ส่วนใหญ่ไม่ได้เชี่ยวชาญในด้านนี้โดยตรง เมื่อนำร่างมาตรฐานดังกล่าวมาประเมิน อาจทำให้พิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินได้	ควรกำหนดและอธิบายความหมายของเนื้อหาให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เพื่อให้มีความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า การบริหารทั้งด้านโครงสร้างและกำลังพล หรือการวางนโยบายในการปฏิบัตินั้น พิพิธภัณฑ์ทหารไม่ได้มีความเป็นอิสระในการกำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างและการงบประมาณได้โดยตรง การปรับระเบียบ แนวทางและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ นั้น จะมีหน่วยที่ควบคุมบังคับบัญชาและหน่วยที่มีหน้าที่ตรงในแต่ละด้านเป็นคนกำหนดนโยบายในภาพรวมของหน่วยงาน สำหรับหน่วยย่อยเช่นพิพิธภัณฑ์ทหารต่างๆ มีหน้าที่ในการเสนอแนวคิดใน

การพัฒนาและเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ให้หน่วยที่มีอำนาจหน้าที่ในการออกกฎ ระเบียบ กฎหมาย พิจารณา หากเห็นชอบ จึงจะอนุมัติให้ดำเนินการ หรือเป็นแนวทางในการของบประมาณ สนับสนุนต่อไป อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการที่จะปรับปรุงให้เกิดประโยชน์นั้น เป็นสิ่งที่เป็ จุดเริ่มต้นของการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี รวมทั้งการจัดการกระบวนการทำงานที่ดีนั้น น่าที่จะ ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เยี่ยมชมและผู้เรียนรู้ได้มากกว่าการที่จะต้องกำหนดหรือบรรจุ บุคลากรโดยตรงเพียงอย่างเดียว

ในมุมมองด้านการศึกษา ความพร้อมในด้านทรัพยากร หมายถึง การที่มีบุคลากรที่ทำ หน้าที่ในแต่ละส่วนได้อย่างเหมาะสม มีการวางแผนในการจัดการเรียนรู้ได้เพียงพอต่อเป้าหมาย ในการบริการ คุณค่าหรือระดับของแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์นั้น ควรนับจากความพร้อม ณ จุดของ การบริการ รวมทั้งการสนับสนุนด้านทรัพยากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างพอเพียงตามแผนงานที่กำหนด หรือประมาณการไว้ เพื่อให้การให้บริการด้านการศึกษาและผลของการให้บริการเป็นไปตามที่ ตั้งเป้าหมายไว้ หรือทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้น

การวิเคราะห์เบื้องต้นในข้อนี้ พบว่า ร่างเกณฑ์มาตรฐานเดิมนั้น รวมความต้องการทั้ง ในส่วนของความพร้อมด้านทรัพยากรด้านต่างๆ และตัวระบบการดำเนินการที่สอดคล้อง หรือ เป็นไปในทิศทางเดียวกับทรัพยากรที่ต้องการ ซึ่งดูเหมือนจะทำให้สภาพข้อเท็จจริงในส่วนของ ความเป็นแหล่งเรียนรู้โดยธรรมชาติของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ผูกพันอยู่กับการบริหารจัดการ พร้อมกัน ซึ่งคำอธิบายเช่นนี้ ไม่น่าจะส่งผลดีต่อการเข้าใจและการพัฒนา หากมีการแยกศักยภาพ ด้านความพร้อมของปัจจัย ออกมาจากขีดความสามารถในการบริหารจัดการ หรือความพร้อมด้าน การบริหารจัดการที่ดีนั้น ก็จะทำให้ใช้ร่างมาตรฐานนี้สำหรับค้นหาจุดบกพร่อง และพัฒนา พิพธิภัณฑ์เป็นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ดียิ่งขึ้น

คำอธิบายเพิ่มเติมที่นำข้อเสนอจากผลการวิจัยมาปรับปรุงสำหรับด้านนี้ มีดังนี้

ความพร้อมในด้านปัจจัย จะหมายถึงการจัดหา การเตรียมการ การดำเนินการเพื่อให้ ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการ โดยอาจจะเกิดจากการประสานงาน การติดต่อประสาน ทำข้อตกลง หรือ สิ่งหนึ่งสิ่งใด ในการใช้ทรัพยากรร่วมกับหน่วยงานข้างเคียงหรือภายนอก ร่วมกับการจัดหา ทรัพยากรภายในเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว

3) มาตรฐานด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบ

การจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน มุ่งหวังผลให้เกิดทางตรงและทางอ้อมต่อ ผู้รับบริการ โดยจะต้องมีการจัดการให้ผู้รับบริการมีความพึงพอใจในการบริการที่ได้รับ เกิดการ เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีจิตสำนึกสาธารณะ อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย ภูมิใจในความเป็นไทย มีเจตนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ รวมทั้งเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน

และสังคม มาตรฐานด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบประกอบด้วยมาตรฐานรอง 1 ด้าน คือ ผลจากการจัดการเรียนรู้และผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตารางที่ 4.12 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านผลการเรียนรู้และผลกระทบ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	กำหนดวิธีการเพื่อให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณฑ กองทัพบก	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	จะหาวิธีการใดที่จะให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจากพิพิธภัณฑทหารเป็นพิพิธภัณฑที่มีข้อจำกัดหลายด้าน
พิ พิ ธิ ภ ณฑ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณฑ กองทัพอากาศ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมีข้อจำกัดในเรื่องของวิธีการ และรูปแบบในการเข้าถึง

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น เป็นเรื่องที่ดีและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑ แต่ในขณะเดียวกันจะต้องกำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของการเข้ามามีส่วนร่วม สำหรับการปลูกฝังการมีจิตสาธารณะ หรือผลกระทบที่เกิดจิตสาธารณะนั้น ไม่สามารถชี้วัดได้ จึงไม่ควรนำเรื่องจิตสาธารณะเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมิน เนื่องจากเป็นงานด้านสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าการเรียนรู้

1.มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้

1.1 มาตรฐานที่1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

ในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ มีจิตสำนึกและพร้อมจะให้ความร่วมมือในการรักษาแหล่งการเรียนรู้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนเป้าหมายหลักของการสร้างแหล่งการเรียนรู้ คือ ทำให้ผู้รับบริการทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงบริการต่างๆ ในทุกรูปแบบ และได้รับการบริการจากแหล่งการเรียนรู้อย่างเสมอภาค มีโอกาสได้รับการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกัน

ตารางที่ 4.13 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านหลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	มาตรฐานมีความน่าสนใจ แต่การให้บริการไม่สามารถวัดได้ว่าผู้รับบริการจะเข้าถึงหรือได้รับความรู้เท่ากันหรือไม่ เนื่องจากแต่ละคนมีทักษะการรับรู้ที่ไม่เท่ากัน	กำหนดความหมายของคำให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ณ ท์ กองทัพบก	การเข้าถึงบริการอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ	ควรอธิบายคำว่า เสมอภาคและเท่าเทียมให้เป็นที่เข้าใจตรงกัน
พิ พิ ธิ ภั ณ ท์ ทหารเรือ	ไม่สามารถวัดได้ว่าผู้เข้ารับบริการจะได้ความรู้เท่าเทียมกันหรือไม่ ขึ้นอยู่กับตัวของบุคคลนั่นเอง	กำหนดมาตรฐานในการวัดการรับรู้ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ณ ท์ กองทัพอากาศ	ความเสมอภาคไม่สามารถวัดได้ เรามีหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้บริการเพียงเท่านั้น การรับรู้และความพึงพอใจขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล	ควรกำหนดความหมายของคำศัพท์ที่มีความหมายคลุมเครือให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และกำหนดมาตรฐานวัดการรับรู้ให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์เบื้องต้นพบว่า การตั้งพิพิธภัณฑสถานทางทหารนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะก่อนที่จะมีการผนวกหรือใช้แนวทางการเป็นแหล่งเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ ไม่ใช่จัดตั้งมาเพื่อรองรับการเป็นแหล่งเรียนรู้เพียงอย่างเดียว การนำแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่มาจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนเป็นเรื่องที่ดี เพียงแต่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเจ้าของพิพิธภัณฑสถานด้วย จึงควรเพิ่มคำอธิบายในส่วนนี้ขึ้นมา

1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้อาจมีการจัดบริการความรู้แก่บุคคลต่างๆ ที่มารับบริการในรูปแบบต่างๆ หลากหลายรูปแบบ เช่น การจัดแสดง การสาธิต การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น ทุกรูปแบบของการบริการทั้งหมดที่แหล่งการเรียนรู้จัดขึ้น ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่ม ทุกคนปกติทั่วไป ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ผู้อยู่ในเขตทุรกันดาร และชุมชนกลุ่มน้อย

ได้เข้าถึงอย่างเสมอภาค เท่าที่จะสามารถจัดให้ได้ และต้องให้บริการสาระความรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการเรียนรู้

ตารางที่ 4.14 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับการให้บริการที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่ถึงอย่างไรการรับรู้สารนั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละบุคคล	-
พิ พิ ธิ ษ ณ์ ฑ์ กองทัพบก	เห็นด้วย แต่ในทางปฏิบัติไม่สามารถทำได้	ควรกำหนดเนื้อหาให้มีความเป็นกลาง และ คำนึงถึงพิพิธิษณ์ฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ
พิ พิ ธิ ษ ณ์ ฑ์ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ษ ณ์ ฑ์ กองทัพอากาศ	เห็นด้วย แต่ขาดการอธิบายความหมายที่ดี และถูกจำกัดด้วยวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธิษณ์ฑ์ เนื่องจากพิพิธิษณ์ฑ์ทางทหารจะบริการความรู้ทั้งบุคคลภายในที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป เพราะฉะนั้นการให้ข้อมูลต่างๆจะถูกกำหนดตามความเหมาะสม	อธิบายสาระสำคัญให้ครอบคลุมสำหรับทุกพิพิธิษณ์ฑ์

การวิเคราะห์ในส่วนนี้ มีสาระสำคัญอย่างหนึ่งที่ว่า การบริการที่พิพิธิษณ์ฑ์ทหารแต่ละแห่งที่เตรียมการสำหรับการบริการ จะรับผิดชอบใน 2 ลักษณะ คือ องค์ความรู้ด้านทางทหาร ที่เป็นความรู้เฉพาะ สำหรับพัฒนาการในการป้องกันประเทศ หรือเก็บประสบการณ์ในการสู้รบหรือทางทหารที่มีลักษณะเฉพาะ เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของชาติ ที่มีไว้บริการสำหรับการเพิ่มพูนศักยภาพในการป้องกันประเทศให้กับหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรง ซึ่งไม่สามารถที่จะให้บริการสำหรับบุคคลทั่วไปได้ เพราะจะส่งผลถึงความมั่นคงของประเทศ กับอีกลักษณะหนึ่งคือ องค์ความรู้ทั่วไป ที่จัดเตรียมไว้ให้ประชาชนทั่วไป ได้รับการบริการโดยเท่าถึงและเท่าเทียม ซึ่งในกลุ่มนี้เหมาะที่จะดำเนินการตามแนวทางในการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของกระทรวงศึกษาได้ อย่างไรก็ดี เรื่องราวหรือสาระความรู้ชุดนี้ น่าจะใช้ชื่อเรียกว่า สาระความรู้สาธารณะ

ตัวบ่งชี้

1. ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุก

รูปแบบ

2. ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาค

ในทุกรูปแบบ

ตารางที่ 4.15 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านการให้บริการ

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

ระบบการเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลระบบสารสนเทศ

เกี่ยวกับการบริการ แบบบันทึกการทักทายและสื่อสารการเรียนรู้ แผ่นพับและป้ายประชาสัมพันธ์ต่างๆ คู่มือ/เอกสารการจัดการเรียนรู้แบบบันทึกการจัดการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกการเข้าใช้บริการ สถิติการเข้าใช้บริการคู่มือ/นโยบายการให้บริการของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกความคิดเห็นของประชาชนต่อแหล่งการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร เจ้าหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.16 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ในด้านตัวบ่งชี้และการให้คะแนนนั้น พบว่า ตัวบ่งชี้จะเป็นการประเมินตามผลของการดำเนินงานหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นโดยตรง โดยไม่ได้จำแนกเรื่องกระบวนการหรือวิธีการบริหารไว้ในตัวชี้วัดเหล่านี้ ซึ่งอาจจะแยกไว้ในเรื่องของกระบวนการบริหารจัดการแล้วก็เป็นได้ แต่ยังไม่เด่นชัด ในการแยกแยะตัวชี้วัดออกมาประเมินในรูปแบบสอบถามที่เป็นแบบฟอร์ม ยังไม่ได้กำหนดแนวทางการให้คะแนน หรือตัดสินว่า มี หรือไม่มี ตามกระบวนการของตัวชี้วัดที่ให้ เห็น ในส่วนของการให้คะแนน ในทุกตัวชี้วัด พบว่า ลักษณะของการให้คะแนน ที่จำแนกเฉพาะหัวข้อ ยังก่อให้เกิดความไม่เข้าใจในองค์กรรวมหรือยังสามารถมีข้อขัดแย้งหรือสงสัยได้โดยง่าย ควรจะมีแนวทางที่เข้าใจและสามารถประเมินได้ง่ายกว่านี้ ในรายงานการวิจัยการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับแห่งการเรียนรู้ในชุมชน ตาม(ร่าง) มาตรฐานแห่งการเรียนรู้ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้ปรับเปลี่ยนหลักการให้คะแนนในลักษณะเดียวกันอีกระบบหนึ่ง จากที่คะแนนแต่ละข้อน้อยที่สุดคือ 1 เป็นน้อยที่สุดเท่ากับ 0 และไล่เรียงกันไป อย่างไรก็ตาม ทั้งสองหลักการก็ยังเป็นแนวทางที่ประเมินผลให้คะแนนได้ไม่ชัดเจนอยู่ดี สำหรับตัวบ่งชี้ที่ชัดเจนสำหรับพิพธิภณัททหารนั้น ควรมีการให้คำนิยามหรือคำอธิบายเพื่อให้ไม่ขัดแย้งกับแนวทางการปฏิบัติที่แท้จริงด้วย

1.1.2การมีส่วนร่วมในการสร้างแห่งการเรียนรู้คำอธิบาย

แห่งการเรียนรู้ ควรมีการประสานการเป็นภาคีเครือข่าย

ในการช่วยเหลือด้านบริหารจัดการการเรียนรู้ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ช่วยเอื้อต่อการพัฒนาแห่งการเรียนรู้ให้สามารถบริการแก่ประชาชนทั่วไปได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ควรเปิดโอกาสให้แห่งการเรียนรู้อื่น ทั้งที่อยู่ในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดและต่างสังกัด อาทิ สถาบันการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ ได้เข้าร่วมในการจัดและพัฒนาการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ กับชุมชน เช่น การสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากร และการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ตารางที่ 4.17 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้
คำอธิบาย

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	การร่วมมือกับท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ดี แต่พิพิธภัณฑ์ของรัฐจะถูกจำกัดในการเข้าถึง	ควรเสนอรูปแบบของความร่วมมือให้มีความชัดเจนมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กองทัพบก	พิพิธภัณฑ์ทางทหารเข้าถึงยาก ถูกจำกัดด้วยโครงสร้างต่างๆ	ปรับปรุงเนื้อหา และอธิบาย ขยายความให้ครอบคลุมมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทหารเรือ	ประชาชนทั่วไปจะมองพิพิธภัณฑ์ทางทหารว่า เข้าถึงยาก	กำหนดรูปแบบความร่วมมือ ให้มีความชัดเจน และครอบคลุมสำหรับทุกพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กองทัพอากาศ	การนำเรื่องของงบประมาณเข้ามาเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องทำได้ยาก	ควรเสนอความร่วมมือที่มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ผลการวิเคราะห์ในด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้ พบว่าในร่างมาตรฐานในระยะแรกนั้น ที่จำแนกภาพของการมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะของกายภาพ โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณ มาเป็นตัวให้คะแนน ไม่สมเหตุผลเท่าไรนัก เพราะความร่วมมือมีหลายระดับ แต่จากการที่มีการปรับปรุงมาตรฐานในส่วนนี้ พบว่ามีความครอบคลุมและเป็นไปได้มากขึ้น

ตัวอย่าง

1. มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้
2. มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น

ตารางที่ 4.18 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านการมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

โครงสร้างการบริหารงานของแหล่งการเรียนรู้ แบบบันทึกการจัดกิจกรรมของแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลหลักฐานที่แสดงถึงความร่วมมือระหว่างเครือข่ายทั้งในและต่างสังกัด แบบบันทึกความคิดเห็นของประชาชนต่อแหล่งการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรและเจ้าหน้าที่แหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.19 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ควรยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ควรปรับปรุงเกณฑ์การให้คะแนน
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ให้มีความครอบคลุมมากขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น

การวิเคราะห์สำหรับตัวบ่งชี้ในเรื่องความมีส่วนร่วม คือ ความชัดเจนและความเข้าใจในความหมายและสามารถสื่อได้ถึงความง่ายในการปฏิบัติ ตัวชี้วัดที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือการสร้างเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกควรมีขั้นตอนแนวทาง หรือตัวอย่างที่ชัดเจนเข้าใจง่ายประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1.2 องค์ความรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ต้องมีการกำหนดเนื้อหาสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับลักษณะหรือธรรมชาติของแหล่งการเรียนรู้แต่ละประเภท มีการกำหนดแผนกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาสาระ และสอดคล้องกับลักษณะบริบทของท้องถิ่นที่แหล่งการเรียนรู้ตั้งอยู่ รวมทั้งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเนื้อหาสาระความรู้ที่สนองความต้องการของผู้รับ

ตารางที่ 4.20 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านองค์ความรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ทางพิพิธภัณฑ์จะให้ความรู้ได้อย่างจำกัด ขึ้นอยู่กับความสนใจของผู้เข้ารับบริการเอง	ผู้เข้ารับบริการจะต้องเสนอความต้องการในการศึกษาหาความรู้ในพิพิธภัณฑ์เพื่อให้พิพิธภัณฑ์จัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	พิพิธภัณฑ์ทางทหารตั้งอยู่บนวัตถุประสงคที่แตกต่างกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น	การประเมินคุณภาพของพิพิธภัณฑ์จะต้องศึกษาวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์นั้นๆด้วย
พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ	พิพิธภัณฑ์ทางทหารไม่ได้มีหน้าที่กำหนดแผนการเรียนรู้แต่ขึ้นอยู่กับตัวของผู้รับบริการว่ามีความมีความสนใจในการเรียนรู้ในส่วนตัว	เสนอรูปแบบของความร่วมมือให้เป็นรูปธรรม
พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ	พิพิธภัณฑ์ทางทหารมีลักษณะเฉพาะและมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ซึ่งแตกต่างกับพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ดังนั้นการให้ความรู้แก่ผู้เข้ารับบริการจะต้องพิจารณาว่าผู้เข้ารับบริการต้องการได้รับความรู้แบบใด และนำเสนอความรู้แก่ผู้เข้ารับบริการเท่าที่ทำได้	อธิบายความโดยภาพรวมให้ครอบคลุมเนื้อหาสาระมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ในส่วนขององค์ความรู้ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้ ได้มีการปรับเปลี่ยนจาก (ร่าง)มาตรฐานในระยะที่ 1 ส่วนหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม ในฐานะของพิพิธภัณฑ์ทหารที่มีลักษณะเฉพาะทาง มีองค์ความรู้เฉพาะส่วน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จึงควรจะเป็นการประสานงานหรือผสมผสานกันระหว่างแหล่งเรียนรู้เองและท้องถิ่นหรือผู้รับบริการ หรือให้คำอธิบายในภาพรวมว่ามีส่วนหนึ่งสำหรับตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการน่าจะเหมาะสมกว่า

ด้วยนี้

1. มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้

2. มีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ

ตารางที่ 4.21 ผลการประเมินระดับมาตรฐานร่องในส่วนขององค์ความรู้ และเนื้อหาสาระการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

โครงสร้างของสาระการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ เอกสารและ
ข้อมูลการสัมภาษณ์บุคลากร เจ้าหน้าที่ของแหล่งการเรียนรู้ และประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.22 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

การเรียนรู้ แผนการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถาน	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถาน	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น

การวิเคราะห์ในส่วนของตัวบ่งชี้และการให้คะแนนของ
สาระการเรียนรู้ พบว่า ในด้านตัวชี้วัดนั้น ในเรื่องของการสนองความต้องการของผู้รับบริการเข้าใจ
ได้ง่าย แต่ก็ยังต้องการคำอธิบายเพิ่มเติมด้วยลักษณะพิเศษของพิพิธภัณฑสถานทางทหารนั้น จะมี
วัตถุประสงค์หรือเจตนาในการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะตัวส่วนหนึ่งอยู่แล้ว การที่จะ
ตอบสนองต่อผู้รับบริการส่วนหนึ่งที่หมายถึงประชาชนทั่วไป มักจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดโดยง่าย
ควรเพิ่มคำอธิบายให้ชัดเจนขึ้น

มาตรฐานที่ 1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้มีการ ปรับเปลี่ยน หมุนเวียนเนื้อหาสาระ หรือกิจกรรม การเรียนรู้ที่เป็นปัจจุบันและปรับปรุงให้ทันสมัยอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการขยายตัวด้านการ ให้บริการในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ จากเนื้อหาสาระหรือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่แหล่งการเรียนรู้จัดให้และสนใจเข้ามาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 4.23 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ใช้สิ่งใดเป็นตัวตัดสินว่า พิพิธภัณฑ์มีความทันสมัย	อธิบายความหมายของคำให้มีความชัดเจนมากขึ้น
พิพิธภัณฑสถาน กองทัพบก	พิพิธภัณฑ์ของทางราชการจะมีการพัฒนาอย่างช้าและหยุดนิ่งในบางขณะ เนื่องจากถูกจำกัดด้วยโครงสร้างการบริหาร	ไม่ควรนำความทันสมัยเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญในการประเมินคุณภาพ
พิพิธภัณฑสถาน ทหารเรือ	พิพิธภัณฑ์ที่ไม่ได้รับการพัฒนาไม่ว่าจะ ไม่ทันสมัยหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ไม่ได้	ควรทบทวนความหมายของคำอธิบายว่า มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
พิพิธภัณฑสถาน กองทัพอากาศ	มีเกณฑ์การประเมินอย่างไรว่า พิพิธภัณฑ์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	ไม่ควรใช้ความทันสมัยมาเป็นตัวชี้วัด เนื่องจากการเรียนรู้สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ขึ้นอยู่กับตัวผู้เรียนเองว่ามีความสนใจมากน้อยเพียงใด

การวิเคราะห์ด้านความเป็นพลวัตของแหล่งเรียนรู้ นั้น เนื่องจาก พิพิธภัณฑ์เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่สะสมเรื่องราวและภูมิปัญญาจากอดีต มาเชื่อมโยงปัจจุบันและอนาคต ดังนั้น สารสำคัญส่วนหนึ่งจะเป็นเรื่องราวของอดีตอยู่แล้ว การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง โดยการจัดกิจกรรมที่ทันสมัยควรเป็นการประยุกต์ใช้โดยไม่ได้ละเลยเรื่องราวของอดีต ดังนั้น คำอธิบายที่อาจจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่าต้องละทิ้งอดีต จึงควรได้รับการอธิบายเพิ่มเติม การให้ คำนิยามว่า ทันสมัย ควรจะมีคำอธิบายเพิ่มเติม

ตัวบ่งชี้

1. มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน และทันสมัย
2. มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

ตารางที่ 4.24 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แผนการดำเนินงานประจำปี เอกสาร/ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการบริการ แผนการพัฒนาสภาพทางกายภาพ รายงานประจำปี เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร ผู้รับบริการ และประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.25 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อขัดข้อง	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น

การวิเคราะห์ตัวชี้วัดและการประเมินในด้านการเป็นพลวัตของแหล่งเรียนรู้ พบว่า การให้ความหมายของความเป็นพลวัตสามารถเข้าใจได้ แต่ตัวชี้วัดที่ระบุให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ยังสร้างข้อสงสัยในบางประการ อาทิเช่น หากกิจกรรมเดิมที่ยังมิได้ล้าสมัย ยังได้รับความนิยม ทำไมจะต้องเปลี่ยนแปลง เป็นต้น หากมีคำอธิบายเพิ่มเติมหรือมีการปรับเปลี่ยนให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการจะเป็นผลดีกว่า

2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีกระบวนการจัดการแหล่งการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยอย่างเป็นระบบใน โดยมีการเตรียมปัจจัยสนับสนุนด้านงบประมาณทรัพยากร สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ รวมทั้งความพร้อมทางกายภาพ ได้แก่ พื้นที่ อาคาร และสถานที่ ตลอดจนจัดบุคลากรในการสนับสนุนการเรียนรู้ให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วนตามเป้าหมาย ตามเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และสอดคล้องกับปริมาณความต้องการของผู้รับบริการ

ตารางที่ 4.26 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความพร้อมด้านปัจจัย

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อขัดข้อง	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	การอนุมัติขอใช้งบประมาณ จะต้องผ่านหน่วยบังคับบัญชา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาจะถือได้ว่าเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งในกระบวนการทำงาน	พัฒนารูปแบบการทำงานโดยใช้สิ่งของและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด
พิ พิ ธิ ภั ณ ฑ์ กองทัพบก	การบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถาน ทหาร ทำให้เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการพัฒนาหน่วยให้เป็นแหล่งเรียนรู้	ควรพิจารณาคำอธิบายให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับทุกพิพิธภัณฑสถาน
พิ พิ ธิ ภั ณ ฑ์ ทหารเรือ	การพัฒนาหน่วยงานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ นั้นถูกจำกัดด้วยโครงสร้างการบริหาร	ควรพิจารณาคำอธิบายให้ครอบคลุมและเหมาะสมกับทุกพิพิธภัณฑสถาน
พิ พิ ธิ ภั ณ ฑ์ กองทัพอากาศ	การบริหารงานของพิพิธภัณฑสถาน ทหารจะถูกจำกัดด้วยโครงสร้างการบริหารงาน	ควรกำหนดวิธีการในการแสวงหาทรัพยากรให้มีมาตรฐานชัดเจน และประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การวิเคราะห์ด้านการจัดการทรัพยากรแหล่งเรียนรู้ สืบเนื่องจากระบบการบริหารจัดการของพิพิธภัณฑสถานมีโครงสร้างและองค์ประกอบที่แตกต่างจากพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ ไป โดยภารกิจหลักของหน่วยงานแม่ ไม่ได้รองรับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยตรง

สภาพของปัจจัยเกี่ยวข้องโดยเฉพาะด้านงบประมาณ ไม่สามารถกำหนดได้เอง รวมทั้ง การบริหาร การร้องขอของงบประมาณ ต้องผ่านหน่วยงานหลัก ทั้งนี้ การกำหนดให้มีการเตรียมปัจจัยที่พอเพียง ถือเป็นอุปสรรคอันสำคัญยิ่ง แม้ว่า ตัวชี้วัดในร่างมาตรฐานข้อนี้จะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพข้อเท็จจริง ในขีดความสามารถการเป็นแหล่งเรียนรู้ส่วนหนึ่งก็ตาม แต่หากใช้วิธีคิดในอีกลักษณะคือ การเปิด โอกาสในการแสวงหาทรัพยากรให้เกิดความพอเพียง น่าจะเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับการ ดำเนินการมากกว่า อีกประการหนึ่งคือ ในเรื่องการสนองตอบต่อความต้องการของผู้รับบริการ ซึ่ง ในข้อเท็จจริงแล้ว ความต้องการของผู้รับบริการมักจะไม่มีขีดจำกัด ทำให้การแสวงหา ทรัพยากรให้เพียงพอกับความต้องการที่ไม่ระบุข้อจำกัดไว้ น่าที่จะเป็นประเด็นปัญหาสำคัญ หากมี การกำหนดขอบเขตให้เข้าใจได้ ตอบสนองต่อความเป็นจริงและเอื้อต่อการพัฒนาได้ น่าจะเป็น เหตุผลที่พอเพียง

2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่ง

อำนวยความสะดวก

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการ จัดการเรียนรู้โดยเฉพาะ มีการกำหนดแผนงบประมาณ รวมทั้งจัดเตรียมทรัพยากร สื่อการเรียนรู้ เช่น แผ่นพับ โปสเตอร์ ป้ายความรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่สนับสนุนการเรียนรู้ นั้น ๆ โดย คำนึงถึงความสอดคล้องของบริการที่ให้กับปริมาณความต้องการของผู้รับบริการ

ตารางที่ 4.27 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ฐ ภ ณ์ ฑ์ กองทัพบก	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ฐ ภ ณ์ ฑ์ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ฐ ภ ณ์ ฑ์ กองทัพอากาศ	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า ถึงแม้ว่า พิพิธภัณฑสถานทางทหารจะไม่ได้มีหน้าที่ในการเป็นแหล่งเรียนรู้โดยตรง เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงกับทางราชการ มีการกำหนดโครงสร้างในการบริหารที่ชัดเจนและแน่นอน แต่ด้วยความเป็นพิพิธภัณฑสถานหนึ่งจึงจำเป็นต้องให้ความรู้แก่ผู้ที่สนใจอย่างเต็มที่ ดังนั้นการมีสื่อการเรียนรู้ที่ดีจะส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กร และการเข้าถึงความรู้ได้เป็นอย่างดี

ตัวบ่งชี้

1. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ
2. มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

ตารางที่ 4.28 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนงาน งบประมาณการจัดการเรียนรู้ รายงานการใช้งบประมาณ แผนการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งการใช้และการบำรุงรักษาแหล่งการเรียนรู้และทรัพยากร เอกสารหลักฐาน รายการสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรของแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลหลักฐานผลการประเมินการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรของแหล่งการเรียนรู้

ตารางที่ 4.29 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน แผนงาน
งบประมาณการจัดการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพบก	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ ทหารเรือ	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพอากาศ	มีปัญหาด้านตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมิน	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น

การวิเคราะห์ ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านคำอธิบายมีความชัดเจนดี แต่ในเรื่องของตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน น่าจะก่อให้เกิดคำถามอยู่ว่า เท่าไรถึงจะเพียงพอ หรือไม่มีวันเพียงพอ ในตัวชี้วัดข้อ 2 ยังไม่ชัดเจน เข้าใจได้ยาก อันสืบเนื่องมาจากคำอธิบายที่ยังคลุมเครือว่าหมายถึงอะไรและประกอบด้วยอะไรบ้าง คำว่าเพียงพอ ก่อให้เกิดประเด็นสงสัยอยู่เสมอ เพราะหากมีทรัพยากรที่ไม่ถึงระดับเพียงพอ ก็จะโดนแปลความหมายว่าไม่มีเลย ซึ่งไม่สามารถสะท้อนภาพความเป็นจริงด้านศักยภาพการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ดังนั้น แนวทางการพิจารณาให้คะแนนน่าจะมีการกำหนดกระบวนการใหม่ ให้สามารถชี้ข้อเท็จจริงและใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาได้

2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดเตรียมพื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงจำนวนผู้รับบริการ การเดินทางเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ และควรจัดเตรียมอาคาร สถานที่ให้เป็นไปตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้แต่ละประเภท และ/หรือเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งนั้นๆ ตลอดจนระบบความปลอดภัย และการรักษาความสะอาด

ตารางที่ 4.30 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	พิพิธภัณฑ์ทหารในมุมมองของประชาชนทั่วไปมักมองว่าเป็นหน่วยงานที่เข้าถึงยาก	การกำหนดใช้แบบประเมินจะต้องพิจารณาโครงสร้างของหน่วยงาน ด้วย
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	พิพิธภัณฑ์ทางทหารพร้อมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้แต่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงและการให้บริการ	การกำหนดใช้แบบประเมินจะต้องพิจารณาโครงสร้างของหน่วยงาน ด้วย
พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ	ในบางครั้งจำนวนเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์มีไม่เพียงพอต่อคณะผู้เยี่ยมชม เนื่องจากถูกจำกัดด้วยอัตราการบรรจุกำลังพล	ควรศึกษาโครงสร้างของหน่วยงานนั้นๆ ด้วย
พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ	ร่างมาตรฐานดังกล่าวพบในลักษณะที่เป็นมุมกว้างมากเกินไป ควรอธิบายรายละเอียดและความหมายให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน	ขยายความคำอธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคารและสถานที่ ในส่วนนี้พบว่า เป็นข้อขยายของทรัพยากรในด้านที่ผ่านมาข้างต้นแล้ว อย่างไรก็ตาม ในด้านคำอธิบายได้ให้ความหมายได้ชัดเจนในระดับหนึ่ง หากแต่ยังต้องการคำอธิบายที่เหมาะสมมากกว่าในการจะตีความด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ ควรจะมีมากกว่าปริมาณตามที่ยกตัวอย่างในคำอธิบาย เนื่องจากควรคำนึงถึงในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นขนาด ความเหมาะสม หรือองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นระบบหรือลักษณะที่สอดคล้องกับการบริการไม่ว่าจะเป็น ทางลาดทางชัน หรือลักษณะสำคัญของพื้นที่ที่ตอบสนองต่อกิจกรรมที่ประกอบขึ้นเป็นการเรียนรู้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นห้องน้ำ ห้องสุขา ห้องพยาบาล ห้องละหมาด หรืออื่นๆตามแต่ความจำเป็นของผู้รับบริการในแต่ละที่ สำหรับการเดินทางนั้น นับเป็นองค์ประกอบภายนอกที่หน่วยผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ไม่สามารถดำเนินการด้วยตนเองได้ แต่สามารถให้ผู้เกี่ยวข้องอื่นๆที่มีหน้าที่ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ได้ประสานและดำเนินการแก้ไขให้ได้ ทั้งนี้ในส่วนการประเมินจึงควรแยกแยะในส่วนที่หน่วยการจัดการแหล่งเรียนรู้สามารถดำเนินการได้ด้วยตัวเองออกมาด้วย

ด้วยซึ่ง

1. มีความสะดวกในการเดินเข้าแหล่งการเรียนรู้
2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย

3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับจำนวนผู้รับบริการ
4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตารางที่ 4.31 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านความพร้อมด้านพื้นที่ อาคารและสถานที่

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนงานด้านการพัฒนาด้านกายภาพ แผนผังแหล่งการเรียนรู้ เอกสารการเดินทางสู่แหล่งการเรียนรู้ เอกสารระบบการรักษาความสะอาด และความปลอดภัย แผนการจัดสรรพื้นที่การเรียนรู้ เอกสารหลักฐานสำคัญของพื้นที่ต่อจำนวนประชากรในพื้นที่รับผิดชอบ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร ผู้รับบริการ และประชาชนในท้องถิ่น

ตารางที่ 4.32 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารสำหรับการประเมินแผนงานด้านการพัฒนาด้านกายภาพ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเพิ่มเติมคำอธิบายพร้อมทั้งขยายความให้ชัดเจนมากขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การประเมินให้มีมาตรฐานมากขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ควรแยกเรื่องขนาดของพื้นที่ในการให้บริการเป็นการประเมินเฉพาะในส่วนของการศึกษา มากกว่าจะให้ประเมินภายในเฉพาะของพิพิธภัณฑสถาน

การวิเคราะห์ในเรื่องตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน พบว่า โดยทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย เพียงแต่การเน้นย้ำเรื่องความเหมาะสมด้านปริมาณเปรียบเทียบกับขนาดประชากรในพื้นที่ น่าจะไม่ใช่เป็นเหตุและผลในด้านของการจัดพิพิธภัณฑสถานทางทหารโดยตรง

ด้วยประเด็นปัญหาเดิมที่การเกิดขึ้นของพิพธิภณัททหาร ไม่ได้เกิดจากระบวนการจัดสร้างแหล่งเรียนรู้โดยตรง การใช้ตัวชี้วัดหรือหลักฐานในลักษณะนี้ ไม่ก่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องได้ รวมทั้งไม่ใช่เครื่องชี้วัดในการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามอรรถาธิบายที่พึงประสงค์ที่ดีตามเจตนารมณ์เดิมได้ หากต้องการชี้วัดแหล่งเรียนรู้ที่มีต่อชุมชน ก็ควรแยกเรื่องขนาดของพื้นที่ในการให้บริการเป็นการประเมินเฉพาะในส่วน of พื้นที่ที่ศึกษามากกว่าจะให้ประเมินภายในเฉพาะของพิพธิภณัททธานั้น

2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการจัดบุคลากรจำนวนเพียงพอต่อการจัดการเรียนรู้ และเป็นบุคลากรที่มี ความรู้ความสามารถ มีคุณสมบัติเหมาะสมกับการเรียนรู้แต่ละประเภท ตามเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้รับบริการทุกประเภท

ตารางที่ 4.33 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกความพร้อมด้านบุคลากร

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	บุคลากรมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ	ปรับปรุงคำอธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พ ธิ ภ ณ ัท ทบ.	บุคลากรมีจำนวนน้อยและ ไม่ได้มีความรู้โดยตรงเกี่ยวกับพิพธิภณัทท	ควรศึกษาโครงสร้างการบริหาร และการบรรจุกำลังพล เพื่อกำหนดเกณฑ์การประเมินได้อย่างถูกต้อง
พิพธิภณัทท ทร.	บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้มีความรู้โดยตรงตามหน้าที่	ปรับปรุงคำอธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิพธิภณัทท ทอ.	บุคลากรที่บรรจุให้เข้าทำงานในพิพธิภณัทททางทหารจะถูกกำหนดโดยอัตราากำลังพล ซึ่งทางหน่วยไม่สามารถเลือกได้เอง ซึ่งจะ ทำให้ได้กำลังพลไม่ได้มีความรู้ด้านพิพธิภณัททโดยตรง	กำหนดวิธีการในการในการประเมินให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์มาตรฐานในด้านความพร้อมของบุคลากรนั้นพบว่า คำอธิบายมักจะก่อให้เกิดประเด็นปัญหาสืบเนื่องจาก พิพธิภณัทททหารจะเป็นหน่วยย่อยที่ไม่สามารถกำหนดโครงสร้างและอัตราบรรจุของตนเองได้ หน้าที่หลักของหน่วยแม่หรือหน่วยต้น

สังกัดจะมีภารกิจหรือลักษณะงานเฉพาะที่ไม่ได้รับผิดชอบด้านการศึกษาหรือการสร้างแหล่งเรียนรู้โดยตรง งานในลักษณะเดียวกันในหน่วยงานสังกัดจะมีหน่วยงานอื่นรับผิดชอบเป็นงานเฉพาะอย่างไรก็ตาม แนวทางในการบริหารจัดการบุคลากรนอกเหนือจากการบรรจุยังสามารถดำเนินการได้บ้างในลักษณะการเสาะแสวงหา การประสานงาน และการนำเสนอหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งใช้ความร่วมมือของเครือข่ายช่วยในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังนั้นจึงควรเพิ่มความชัดเจนในการอธิบายหรือใช้คำอธิบายที่ครอบคลุมกระบวนการนี้ด้วย

ตัวบ่งชี้

1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน
2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้

ตารางที่ 4.34 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรอง ด้านความพร้อมของบุคลากร

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดบุคลากร คู่มือการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ เอกสารจำนวนบุคลากร และคุณสมบัติบุคลากร เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร

ตารางที่ 4.35 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมินแผนการจัดบุคลากร

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ฐ ภั ณ ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลในด้านตัวบ่งชี้และการให้คะแนนพบว่า การระบุความพอเพียงและความเหมาะสมควรมีหลักการที่เหมาะสมสามารถวัดได้ ควรใช้เอกสารหลักฐานอื่นเพิ่มเติมในการแสดงถึงการเสาะแสวงหาบุคลากรที่รองรับการจัดการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 2.2 การวางระบบบริหารจัดการ

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการวางระบบการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจนการกำกับติดตามการดำเนินงาน และการประเมินผลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ให้มีความรู้ความสามารถเพียงพอในการดำเนินการ รวมทั้งพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้ที่จำเป็นตามประเภทของแหล่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ตารางที่ 4.36 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การวางระบบบริหารจัดการ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	การพัฒนาบุคลากรใช้งบประมาณที่สูง ไม่สามารถส่งบุคคลใดบุคคลหนึ่งไปเรียนได้	ร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์กองทัพบก	การพัฒนาบุคลากรขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บังคับบัญชา	หาภาคีสมาชิกเพื่อสร้างร่วมมือในการพัฒนาความรู้ด้านพิพิธภัณฑ์แก่บุคลากร
พิพิธภัณฑ์ทหารเรือ	การพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากรในหน่วยงาน จะเป็นการพัฒนาความรู้เฉพาะของตัวบุคคล โดยใช้งบประมาณของตนเองเท่านั้น	จัดกิจกรรมที่ให้บุคลากรที่ทำงานด้านพิพิธภัณฑ์ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทัศนคติระหว่างกัน
พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ	การพัฒนาความรู้ของบุคลากรขึ้นอยู่กับนโยบายของผู้บังคับบัญชา และความใฝ่รู้ของบุคลากรเอง	ควรสร้างเครือข่ายพิพิธภัณฑ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และร่วมมือในการพัฒนาองค์กร พร้อมทั้งบุคลากร

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีนั้น บุคลากรเป็นสิ่งจำเป็น ดังนั้นการที่องค์กรจะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ จะต้องมีการมีรูปแบบและวิธีการในการพัฒนา

บุคลากรของตนอย่างมีประสิทธิภาพ อาทิเช่น ร่วมมือกับพิพิธภัณฑสถานอื่นๆในรูปแบบของเครือข่ายพิพิธภัณฑสถาน การจัดกิจกรรมและการสัมมนาระหว่างเครือข่ายพิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ พร้อมทั้งแสดงทัศนคติ ความคิดเห็นต่างๆ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาเป็นองค์กรที่ดีต่อไป

ตัวบ่งชี้

1. มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน

2. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

3. มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

4. มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร

ตารางที่ 4.37 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการพัฒนาบุคลากร

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้ แผนกลยุทธ์ แผนดำเนินงาน และแผนการปฏิบัติประจำปีของแหล่งการเรียนรู้ คำสั่งแต่งตั้ง/รายชื่อผู้รับผิดชอบในหน้าที่ต่างๆ รายงานผลการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของแหล่งการเรียนรู้ ข้อมูลระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารเอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากร

ตารางที่ 4.38 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมินแผนการบริหารจัดการแหล่งการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุรักษ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ษ ภั ณ ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ษ ภั ณ ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ษ ภั ณ ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์มาตรฐานด้านการวางระบบการบริหารจัดการ โดยทั่วไปมีการวางมาตรฐานได้อย่างมีหลักเกณฑ์และครอบคลุม มีสิ่งควรพิจารณาคือคำอธิบายเรื่องทรัพยากรการเรียนรู้ว่าจะหมายถึงอะไรบ้างหรือควรมีตัวอย่างประกอบ สำหรับตัวชี้วัดอาจมีประเด็นในการตัดสินใจการบริหาร โดยเฉพาะตัวบ่งชี้ที่ 1 ที่มีรายละเอียดในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนระบบบริหาร การกำกับติดตามผล และการประเมิน ซึ่งในแต่ละกระบวนการมีความสำคัญและระดับการดำเนินการในตัวอยู่ สามารถแยกแยะออกเป็นข้อย่อยได้อย่างดี

มาตรฐานที่ 2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรมีการวางระบบเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผน นำแผนสู่การปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงการดำเนินงานที่บรรลุเป้าหมายที่กำหนด และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้รับบริการแต่ละกลุ่ม รวมทั้งจัดทำสื่อ/เอกสารตามเนื้อหาสาระที่กำหนดไว้บริการแก่ผู้รับบริการ และมีการจัดผู้แนะนำหรือให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้

ตารางที่ 4.39 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ กองทัพบก	พิพิธภัณฑสถานทางทหารไม่ใช่สถานศึกษา ไม่สามารถกำหนดรูปแบบของการประกันคุณภาพได้	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องกำหนดรูปแบบให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อการปฏิบัติอย่างมีมาตรฐาน
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ภั ฒ ฑ์ กองทัพอากาศ	ทางพิพิธภัณฑสถานไม่ได้มีหน้าที่เป็นผู้วางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้	ทางองค์กรด้านการศึกษาคควรเป็นผู้กำหนดระบบประกันคุณภาพ

การวิเคราะห์มาตรฐานด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า ในกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยทั่วไปนั้น สามารถดำเนินการได้ในพิพิธภัณฑสถานทั่วไป ซึ่งรวมทั้งพิพิธภัณฑสถานด้วย แต่ในด้านกระบวนการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้นั้น

น่าจะเป็นเรื่องเฉพาะทางขององค์กรด้านการศึกษา ที่สามารถวางระบบควบคุมคุณภาพได้อย่างทั่วถึง อันหมายความว่า แหล่งเรียนรู้ในส่วนของผู้บริหารหรือหน่วยงานที่ไม่สามารถตั้งระบบประกันคุณภาพขึ้นมาเองได้ ต้องอาศัยความร่วมมือของกระทรวงศึกษาธิการหรือหน่วยงานที่ดูแลเรื่องการประกันคุณภาพโดยเฉพาะ ดังนั้น การนำเรื่องนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดเกณฑ์มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ จึงไม่สามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติใช้หลักเกณฑ์ข้อนี้มาปรับปรุงผู้ปฏิบัติด้วยตัวเองได้

ตัวบ่งชี้

1. มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
3. มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้
4. มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้

ตารางที่ 4.40 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารสำหรับการประเมิน

แผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ เอกสารและข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคลากรและผู้รับบริการ

ตารางที่ 4.41 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกแหล่งเอกสารสำหรับการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ คู่มือ/เอกสารระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ฑ ์ กองทัพบก	มีปัญหาด้านตัวชี้วัด	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ฑ ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภั ฑ ์ กองทัพอากาศ	มีปัญหาด้านตัวชี้วัด	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ตัวบ่งชี้และการประเมิน มีลักษณะแนวทางเดียวกับ
คำอธิบายตอนต้น

มาตรฐาน 2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

คำอธิบาย

แหล่งการเรียนรู้ควรจัดทำระบบการติดตามและประเมินผล โดยมีกลไก
และแผนงานในการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานละปรับปรุงพัฒนาการให้บริการให้เป็นไปตาม
เป้าหมายที่กำหนดและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลดียิ่งขึ้น

ตารางที่ 4.42 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ษ ฎ ฑ ฑ กองทัพบก	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	ให้หน่วยงานทำแผนการปฏิบัติงาน และปรับปรุงพัฒนาการบริการเพื่อ พัฒนาองค์กรของตน
พิ พิ ธิ ษ ฎ ฑ ฑ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ษ ฎ ฑ ฑ กองทัพอากาศ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	กำหนดกรอบมาตรฐานการทำงานให้ เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยคำนึงถึง พิพิธภัณฑที่มีลักษณะเฉพาะ

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า การมีแผนในการปรับปรุงและพัฒนาการ
ให้บริการที่แน่นอน จะทำให้องค์กรไม่หยุดนิ่ง และมุ่งสู่การพัฒนาองค์กรในทิศทางที่ดีขึ้น
ตัวบ่งชี้

1. มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
2. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ

ตารางที่ 4.43 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองการพัฒนาการให้บริการ

คะแนน1	คะแนน2	คะแนน3
มีข้อ 1 เพียงข้อเดียว	มีข้อ 2 เพียงข้อเดียว	มีครบทุกข้อ

ตารางที่ 4.45 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	อธิบายความหมายของคำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน
พิ พิ ธิ ภั ฑ ฑ์ กองทัพบก	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	คำว่า ผลกระทบทางบวก ควรเปลี่ยนเป็นทัศนคติทางบวก
พิ พิ ธิ ภั ฑ ฑ์ ทหารเรือ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	-
พิ พิ ธิ ภั ฑ ฑ์ กองทัพอากาศ	เห็นด้วยกับร่างมาตรฐานดังกล่าว	เพิ่มเติมคำอธิบายให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์จากการวิจัยพบว่า มาตรฐานดังกล่าวมีความเหมาะสมที่ใช้ในการประเมิน แต่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนคำอธิบายเพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันด้วย ตัวอย่างเช่น คำว่า “ผลกระทบทางบวก” ควรเปลี่ยนเป็น “ทัศนคติทางบวก” เพราะคำว่าผลกระทบมีความหมายไปในทิศทางลบมากกว่า

ตัวบ่งชี้

1. ร้อยละของผู้รับบริการที่มีความพึงพอใจ
2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

ตารางที่ 4.46 ผลการประเมินระดับมาตรฐานรองด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

คะแนน 1	คะแนน 2	คะแนน 3
มี 1-2 ข้อ	มี 3 ข้อ	มีครบทุกข้อ

แหล่งเอกสารอ้างอิงสำหรับการประเมิน

ข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ รายงานประจำปี ข้อมูลเอกสารผลการประเมินการเรียนรู้ของผู้รับบริการ รายงานประจำปี และงานผลการปฏิบัติงาน

ตารางที่ 4.47 สรุปข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก แหล่งเอกสารอ้างอิงสำหรับการประเมินข้อมูลพื้นฐานและรายงานผลสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ

หน่วยงาน	อุปสรรค ปัญหา ข้อจำกัด	ข้อเสนอแนะ
อนุสรณ์สถาน	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ กองทัพบก	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ ทหารเรือ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น
พิ พิ ธิ ภ ณี ฑ์ กองทัพอากาศ	ต้องการคำอธิบายเพิ่ม	ปรับปรุงตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ พบว่าความชัดเจนในด้านคำอธิบายในบางเรื่องยังไม่เด่นชัดพอเข้าใจได้มากนัก จำเป็นต้องมีคำอธิบายเพิ่มเติมในส่วนของการวัด เจตนคติที่ดี และผลกระทบทางบวก อย่างไรก็ตาม หากได้มีคำนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมจะช่วยให้การประเมินผลได้ดีมากขึ้น อีกประการหนึ่งคือควรเสนอแนะแนวทางการสำรวจ เช่น เพิ่มตัวอย่างของแบบสอบถามที่สามารถวัดเจตนคติและผลกระทบทางบวกให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในตัวบ่งชี้ที่ระบุถึงผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ และตัวบ่งชี้ที่ว่า ผลกระทบที่เกิดจากการเรียนรู้ ยังไม่มีความเด่นชัด หรือช่วยให้การประเมินเป็นไปอย่างชัดเจน เป็นต้น

4.3 ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงสำหรับการใช้งานมาตรฐานในพิพิธภัณฑทหาร

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากตัวมาตรฐานเองจากการทดลองใช้งานในพิพิธภัณฑทหาร

ด้านความหมายของตัวบ่งชี้

ใน(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ นั้น มีการใช้คำที่ไม่สามารถจะสื่อความหมายในเชิงประจักษ์อยู่หลายคำ ซึ่งส่งผลต่อการประเมินค่าหรือการกำหนดวัดได้ อาทิเช่น

คำว่า **เพียงพอ และเหมาะสม** ไม่สามารถสื่อความหมายในเชิงประจักษ์ได้ มักมีคำถามตามมาว่า เพียงพอคือเท่าไร เหมาะสมคือเท่าไร

ข้อเสนอแนะ ควรมีหลักเกณฑ์ในการกำหนดสัดส่วน และหรือมีการกำหนดกลุ่มของการบริการว่าเป็นกลุ่มขนาดเล็ก(ไม่เกินกี่คน) กลุ่มขนาดกลาง (ระหว่าง กี่คน ถึง กี่คน) และขนาดใหญ่ (ไม่ต่ำกว่า กี่คน) เป็นต้น

คำว่า **จำเป็น** ไม่สามารถชี้วัดได้โดยชัดเจน แนวทางการประเมินค่าในเบื้องต้น มักจะประเมินจากองค์ประกอบที่แต่ละหน่วยมีอยู่ มากกว่าองค์ประกอบของการเป็นแหล่งเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง ควรมีการกำหนดหัวข้อที่เรียกว่า **จำเป็น** และให้คะแนนในแต่ละหัวข้อ ซึ่งควรหมายรวมถึงสภาพแวดล้อมในการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก ที่**จำเป็น**นั้นๆด้วย

สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในหัวข้อหนึ่งของตัวบ่งชี้เป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรม ซึ่งประเมินยาก ควรกำหนดแนวทางหรือตัวอย่างที่ชัดเจนสำหรับการประเมิน ในส่วนที่ไม่สามารถระบุได้ ให้ใช้เป็นข้อเสนอแนะอื่นๆ หรือหมายเหตุให้มีการใช้วิจารณญาณของผู้ประเมินกำหนดเป็นกรณีไป ทั้งนี้ควรให้ผู้รับการประเมินมีส่วนชี้แจงหรือหารือร่วมกันด้วย

ด้านลักษณะของการประเมิน

ลักษณะการประเมิน ในกรณีที่ไม่มีตัวบ่งชี้ กลับมีการให้คะแนนนั้นดูเหมือนจะไม่สอดคล้องกับความเข้าใจในภาพรวมเท่าไรนัก การแบ่งระดับของคะแนนควรที่จะเข้าใจได้ง่ายในภาพรวมมากกว่า

ข้อเสนอแนะ การประเมินแหล่งการเรียนรู้ ควรประเมินจากความสามารถในการกำหนดบทบาทหรือการเสาะแสวงหาสิ่งอำนวยความสะดวกและองค์ความรู้สำหรับการบริการให้กับผู้เยี่ยมชมมากกว่าการกำหนดเฉพาะโครงสร้างของการบริหารหรือโครงสร้างรับการบรรจุเพียงอย่างเดียว ศักยภาพในการจัดหาองค์ความรู้และบุคลากรอาจเพิ่มขึ้นได้ด้วยการติดต่อประสาน หรือการบูรณาการด้านความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงานผ่านระบบเครือข่าย การมีพันธมิตรร่วมมือกันในแต่ละด้าน เป็นต้น

4.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการนำมาทดลองใช้งานในพิพิธภัณฑ์ทหาร

ปัจจัยภายนอก

ปัญหาสำคัญที่สุดที่ได้ค้นพบในระหว่างการดำเนินการวิจัยคือ การขาดความชัดเจนในการกำหนดบทบาทและควบคุมดูแลเพื่อให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยอาศัยมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เป็นเครื่องมือ ผ่านคำถามดังนี้

ใครจะเป็นผู้กำหนดให้ต้องใช้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร?

ใครจะเป็นผู้ประเมิน?

และใครจะมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามเป้าหมายของการวิจัยนี้?

ซึ่งแม้ว่า จะมีกฎหมายรองรับตามพระราชบัญญัติการศึกษาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (โดยเฉพาะภาครัฐ) มีหน้าที่โดยตรงให้ปฏิบัติตามกฎหมายในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ แต่ในทางปฏิบัติยังขาดเจ้าภาพในการประสานงานหรือรองรับการส่งเสริมการสร้างแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งปัญหาดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเกินความควบคุมของเหล่าพิพิธภัณฑ์ทหาร

ข้อเสนอแนะ ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการส่งเสริมการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน่วยงานที่กำหนดมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ต้องมีการเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหาต่อรัฐบาล เพื่อให้เกิดการแก้ปัญหาร่วมกันแบบบูรณาการ โดยให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ปัจจัยภายใน

ปัญหาในภาพรวมที่พบประกอบด้วย 2 ด้านดังนี้

ด้านความรู้ ความเข้าใจ และกรอบความคิดของเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพิพิธภัณฑ์

ซึ่งจากการสัมภาษณ์เชิงลึกก่อนการสอบถามถึงความเหมาะสมของในแต่ละหัวข้อของตัวชี้วัดพบว่า ในทุกพิพิธภัณฑ์รับทราบบทบาทที่เปลี่ยนไปของพิพิธภัณฑ์ในการก้าวเข้าสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ แต่ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ หรือกระจ่างในด้านการเรียนรู้หรือการบริหารจัดการการเรียนรู้ รวมทั้งบริบทของการเป็นแหล่งเรียนรู้ อันสืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้พื้นฐานก่อนเข้ามาบริหารจัดการ วงรอบในการทำงานที่กำหนดไว้ทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง โครงสร้างการบริหารที่ไม่สามารถกำหนดองค์กรได้ด้วยตนเองเป็นต้น

ข้อเสนอแนะในด้านนี้ คือ ควรจะมีการวิจัยเฉพาะเรื่องอุปสรรคและปัญหาภายในองค์กร สำหรับการพัฒนาศักยภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของแหล่งเรียนรู้ของชาติ ตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้

ด้านความรับผิดชอบและความร่วมมือในองค์กร

อันสืบเนื่องจากโครงสร้างของพิพิธภัณฑ์ทหารที่ปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้เต็มรูปแบบ โดยเฉพาะด้านบุคลากร อันถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาองค์กรให้ก้าวไปสู่เป้าหมายการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ในทุกพิพิธภัณฑ์ทหาร ยังขาดส่วนที่ดูแลในเรื่องการดำเนินการจัดการเรื่องแหล่งเรียนรู้โดยเฉพาะ ภาระงานในทุกด้านของการดำเนินการด้านพิพิธภัณฑ์ อยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คน ที่ต้องรับผิดชอบในทุกๆด้าน ซึ่งทำให้การดำเนินการมีอุปสรรค

ข้อเสนอแนะในด้านนี้คือ ควรมีการชี้แจงความสำคัญของการจัดการแหล่งเรียนรู้ และให้หน่วยแม่ดำเนินการปรับอัตราให้สอดคล้อง มีผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้โดยตรง

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัว (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในการทดลองใช้งานสรุปได้ดังนี้

ด้านคุณภาพ ที่ใช้ความตรง หรือความเที่ยงในการชี้วัดการเป็นแหล่งเรียนรู้ ในพิพิธภัณฑ์ทหารทุกแห่ง ให้ความเห็นว่า มาตรฐานที่กำหนดไว้นั้น สามารถชี้วัดได้แต่ในภาพกว้าง ในบางด้านยังขาดความเด่นชัดหรือไม่ตรงกับธรรมชาติของลักษณะงานด้านพิพิธภัณฑ์ และโดยอย่างยิ่งพิพิธภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะเช่นพิพิธภัณฑ์ทหาร การกำหนดคำอธิบายประกอบในคู่มือตัวชี้วัดนั้น ช่วยได้มากขึ้น แต่ยังไม่ครอบคลุมหรือยังมีรายละเอียดหลายประการที่ไม่สอดคล้องกับบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหาร

ข้อเสนอแนะ ควรปรับแต่งคำอธิบาย ให้มีลักษณะเฉพาะและสอดคล้องกับบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารให้มากขึ้น รวมทั้งมีการยกตัวอย่างประกอบให้เกิดภาพที่เด่นชัด

ในด้านวิธีการและขั้นตอนการประเมิน พบว่า การประเมินมีความยุ่งยาก ไม่ตอบสนองต่อความเข้าใจพื้นฐาน หรือไม่สอดคล้องกับความรู้สึกลงในการประเมิน และไม่สามารถบ่งชี้ระดับความเป็นแหล่งเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์ได้ การประเมินในลักษณะ มี หรือ ไม่มี แล้วให้คะแนนในลักษณะที่แตกต่างกัน 8 แนวทางนั้น ไม่สามารถวัดความเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ละเอียดได้ การประเมินมีลักษณะยุ่งยากและดูเหมือนซับซ้อน ยากต่อการประเมิน

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดแนวทางการประเมินให้สามารถชี้ให้เห็นถึงระดับของการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี และสามารถชี้ให้เห็นถึงโอกาสในการพัฒนา โดยเพิ่มในด้านระดับที่เป็นพลวัตร หรือระดับที่กำลังจัดทำ หรือมีแต่ไม่เพียงพอเป็นต้น

ด้านแนวทางการประเมินที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติทางทหาร ปัญหาเบื้องต้นขึ้นอยู่กับตัวมาตรฐานที่กำหนดในแนวทางอุดมคติของการเรียนรู้ แต่พิพธิภณัททหารไม่ได้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในลักษณะของกระทรวงศึกษา แต่เป็นลักษณะของแหล่งเรียนรู้ที่มีลักษณะเฉพาะ ดังนั้น แนวทางการประเมินดังกล่าวจึงยังไม่สอดคล้องกับบริบทของพิพธิภณัททหารอย่างลงตัว อย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่ค้นพบแล้ว ยังสามารถจะนำมาใช้ในการปรับปรุงแนวทางการประเมินที่เหมาะสมได้ ด้วยการเพิ่มลักษณะเฉพาะตามแนวทางและเจตนารมณ์ของหน่วยงานหลักที่มอบนโยบายให้พิพธิภณัททหาร เป็นต้น

ด้านความเป็นไปได้ในการจัดเก็บข้อมูล พบว่า แนวทางในการจัดเก็บข้อมูลมีคำอธิบายไว้ในภาพกว้าง เพื่อเปิดโอกาสให้แหล่งเรียนรู้ในแต่ละด้านสามารถประยุกต์ใช้ หากแต่ยังขาดคู่มือในการนำเสนอและใช้งาน อันอาจจะทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน อันจะนำมาซึ่งปัญหาและอุปสรรคในการประเมินได้

ข้อเสนอแนะ ควรมีการจัดทำคู่มือ แนวทางและตัวอย่างในการปฏิบัติในภาพรวมเฉพาะของพิพธิภณัททหาร รวมทั้งควรมีการจัดให้มีการสัมมนาความร่วมมือระหว่างผู้ใช้งานเพื่อจัดทำคู่มือร่วมกัน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเอกสาร ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์บทเรียนและสาระที่เกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดโดยสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ จากเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และได้ปรับปรุงแนวทางการใช้มาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารไทย โดยยึดแนวทางหรือเจตนารมณ์เดิมของ(ร่าง)มาตรฐานของสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โดยทำการสังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการเป็น 3 ระยะ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ทั่วไป และมาตรฐานเฉพาะการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ ร่วมกับแนวทางในการบริหารงานภาครัฐของพิพิธภัณฑ์ทหาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ระยะที่ 2 การนำ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ์ไปทดลองใช้ประเมินพิพิธภัณฑ์ทหารหลักของแต่ละเหล่าทัพ เพื่อทดสอบความเหมาะสมในการใช้งานและรวบรวมประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ ไว้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหาร

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการปรับใช้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงมาจากข้อขัดข้องและเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ทำงานในพิพิธภัณฑ์ทหารและผู้จัดทำ(ร่าง)มาตรฐาน พิจารณาความเหมาะสม พร้อมกับรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

ผลการวิจัย ทำให้ได้เรียนรู้ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ที่ได้จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในด้านแนวคิด กระบวนการสร้าง เจตนารมณ์ และแนวทางในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละประเภท โดยเฉพาะประเภทพิพิธภัณฑ์ ตามข้อจำกัดของการดำเนินการดังกล่าว รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการใช้ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เฉพาะประเภทพิพิธภัณฑ์กับพิพิธภัณฑ์ทหาร และได้ปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหารที่ไม่ขัดกับ

เป้าประสงค์หลักของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เดิม ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 31 ตัวบ่งชี้ คือ มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้ มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ และมาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ โดยได้เพิ่มตัวบ่งชี้ในการจัดการการเรียนรู้ในส่วนของความพร้อมด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวกดังตาราง 5.1 ต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 สรุปจำนวนมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	จำนวนตัวบ่งชี้	
1. ด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้	8	
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	4	
1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้		2
1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้คำอธิบาย		2
1.2 องค์กรความรู้	2	2
1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	2	2
2. ด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	19	
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย	9	
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก		3
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่		4
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร		2
2.2 การวางระบบบริหารจัดการ	4	4
2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4	4
2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	2	2
3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	4	
3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	4	4
รวม	31	

ตารางที่ 5.2 รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
1.มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้	
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	
1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	(เดิม)1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ (ปรับปรุง)1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบของการบริการที่จัดขึ้น หมายเหตุ เนื่องจากการความหมายของคำว่าเสมอภาคในทุกรูปแบบยังไม่เด่นชัดพอ ในขณะที่การบริการในแต่ละหน่วยจะจัดขึ้นในวาระหรือสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน จึงต้องขยายความเฉพาะให้ง่ายต่อความเข้าใจ (เดิม) 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ (ใหม่) 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หมายเหตุ เนื่องจากการกิจและการกำหนดหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานจะมีหน้าที่สองลักษณะ คือ หน้าที่หรือภารกิจในนามกองทัพอันมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศเป็นหลัก กับหน้าที่ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามความหมายของพิพิธภัณฑสถาน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานจะมีการบริการให้กับผู้เยี่ยมชมในสองลักษณะ คือประชาชนทั่วไป กับบุคลากรในองค์กรทหาร อันสืบเนื่องจากองค์ความรู้ที่สะสมในพิพิธภัณฑสถานจะข้องเกี่ยวกับความมั่นคงส่วนหนึ่ง และเป็นองค์ความรู้ทั่วไปส่วนหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการแยกประเภทการบริการไว้ให้เด่นชัด เพื่อให้สามารถดำรงเจตนารมณ์ของอุดมการณ์การจัดการแหล่งเรียนรู้

ตารางที่ 5.2 รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้ (ต่อ)

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
1.1.2การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้คำอธิบาย	1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ (เดิม) 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น (ใหม่) 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและ/หรือนอกท้องถิ่น
	หมายเหตุ มีการขยายความให้ครอบคลุมมากขึ้น
1.2 องค์ความรู้	1.มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้
	(เดิม) 2.มีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ (ใหม่) 2.มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการหมายเหตุ ขยายความให้มีความชัดเจนมากขึ้น
1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	(เดิม) 1.มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน และทันสมัย
	(ใหม่)1. มีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้ตอบสนองต่อปัจจุบันและยุคสมัยอย่างเหมาะสม หมายเหตุ ตัวบ่งชี้เดิมนั้นให้ความหมายเสมือนสร้างข้อจำกัดให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม จึงจำเป็นต้องปรับให้เข้าใจง่ายขึ้น
	2.มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย

ตารางที่ 5.2 รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้ (ต่อ)

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย	
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	(ใหม่)1. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้ โดยเฉพาะ หมายเหตุ ตัวบ่งชี้เดิมไม่มีในข้อนี้ แต่มีอยู่ในการกำหนดในช่วงแรก ซึ่งจากลักษณะการบริหารงบประมาณของพิพิธภัณฑสถานนั้น การเสนองบประมาณ ก็มักจะไม่ได้รับงบประมาณเต็มตามที่ขอ อย่างไรก็ตาม การที่มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้เฉพาะ ก็เป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ จึงควรจะมีการให้คะแนนในส่วนนี้ 2. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ (เดิม).มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ใหม่) 3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพียงพอ หมายเหตุ ปรับสำนวนให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	(เดิม) 1. มีความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ (ใหม่) 1. มีความสะดวกหรือมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ หมายเหตุ การเปลี่ยนแปลงด้านที่ตั้งหรือด้านกายภาพเปลี่ยนแปลงยาก แต่การสร้างกระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดิมควรที่จะได้คะแนนหรือสามารถเป็นตัวบ่งชี้การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ จึงเพิ่มเรื่องของกระบวนการขึ้นมา

ตารางที่ 5.2 รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้ (ต่อ)

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
	2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย
	3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับผู้รับบริการ
	4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน
	2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้
2.2 การวางระบบบริหารจัดการ	1. มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมิน การปฏิบัติงาน
	2. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง
	3. มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	4. มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร
มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้
	2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
	3. มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้
	4. มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้
2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	1. มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
	2. มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ
3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	
3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มี
	2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
	3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
	4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

คำอธิบายเพิ่มเติม

มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ได้ดำเนินการปรับปรุงนั้น มีการอิงกับร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เดิม แต่มีการปรับเปลี่ยนในส่วนตัวบ่งชี้ในส่วนที่ยังไม่ชัดเจนในบริบทของพิพิธภัณฑ์ทหาร และมีการเพิ่มเติมในส่วนของตัวบ่งชี้ในมาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ในส่วนของความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเพิ่มตัวชี้วัดที่แสดงถึงความ

เข้าใจและเจตนาพร้อมในด้านการมีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้โดยเฉพาะ มาร่วมเป็น
ตัวบ่งชี้ก็อย่างหนึ่ง

จากการวิเคราะห์และประเมินผลดังกล่าว ทำให้ได้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในบริบท
ของพิพิธภัณฑ์ทหารที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ตามร่างมาตรฐานเดิม โดยจัดแสดงไว้ในภาคผนวก

ตารางที่ 5.3 ตารางการประเมินค่าแหล่งมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้

หมายเหตุ : ความหมายของคะแนนประเมิน 2=มีพร้อม 1=มี,รอดำเนินการ มีแต่ไม่เพียงพอ 0=ไม่มี

มาตรฐานหลัก/ มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้	คะแนน ประเมิน			ตัว คูณ	หมายเหตุ
		2	1	0		
1.มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้						
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้						
1.1.1 โอกาสและความ เสมอภาคในการเข้าถึง แหล่งการเรียนรู้	1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงบริการที่เสมอ ภาคในทุกรูปแบบของการบริการที่จัดขึ้น				2	
	2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับ การบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้				2	
1.1.2การมีส่วนร่วม ในการสร้างแหล่ง การเรียนรู้คำอธิบาย	1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนใน การสร้างการเรียนรู้				2	
	2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและ/ หรือนอกท้องถิ่น				2	
1.2 องค์ความรู้	1.มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะ และบริบทของแหล่งการเรียนรู้				2	
	2.มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความ ต้องการของผู้รับบริการ				2	
1.3 ความเป็นพลวัต ของแหล่งการเรียนรู้	1.มีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลง กิจกรรมให้ตอบสนองต่อปัจจุบันและยุค สมัยอย่างเหมาะสม				2	
	2.มีการขยายตัวด้านรูปแบบการ ให้บริการที่หลากหลาย				2	

ตารางที่ 5.3 ตารางการประเมินค่าแหล่งมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ (ต่อ)

หมายเหตุ : ความหมายของคะแนนประเมิน 2=มีพร้อม 1=มี,รอดำเนินการ มีแต่ไม่เพียงพอ 0=ไม่มี

มาตรฐานหลัก/ มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้	คะแนนประเมิน			ตัวคูณ	หมายเหตุ
		2	1	0		
2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้						
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย						
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	1. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้โดยเฉพาะ				1	
	2. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ				1	
	3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ อย่างเพียงพอ				1	
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	1. มีความสะดวกหรือมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้				1	
	2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย				1	
	3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับผู้รับบริการ				1	
	4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้				1	
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน				2	
	2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้				2	

ตารางที่ 5.3 ตารางการประเมินค่าแหล่งมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ (ต่อ)

หมายเหตุ : ความหมายของคะแนนประเมิน 2=มีพร้อม 1=มี,รอดำเนินการ มีแต่ไม่เพียงพอ 0=ไม่มี

มาตรฐานหลัก/ มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้	คะแนน ประเมิน			ตัว คูณ	หมายเหตุ
		2	1	0		
2.2 การวางระบบ บริหารจัดการ	1.มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน				1	
	2.มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง				1	
	3.มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง				1	
	4.มีการจัดทำระบบเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการบริหาร				1	
2.3 การจัดกิจกรรม การเรียนรู้	1.มีการวางระบบประกันคุณภาพการ จัดการเรียนรู้				1	
	2.มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้น ผู้รับบริการเป็นสำคัญ				1	
	3.มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการ เรียนรู้				1	
	4.มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษา สำหรับการเรียนรู้				1	
2.4 การปรับปรุง พัฒนาการบริการ	1.มีการประเมินผลการให้บริการตาม เป้าหมายที่กำหนด				2	
	2.มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุง พัฒนาการให้บริการ				2	
3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ						
3.1 ผลการจัดการ เรียนรู้และ ผลกระทบ	1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มี				1	
	2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ				1	
	3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้				1	
	4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชน และสังคม				1	

เกณฑ์การประเมินแหล่งเรียนรู้

คำชี้แจง แนวทางการให้คะแนนประเมินค่าแห่งมาตรฐาน แหล่งการเรียนรู้ และตัวบ่งชี้

ระดับคะแนน 2	หมายความว่า มีพร้อม
ระดับคะแนน 1	หมายความว่า มี, รอคำนินการ/มีแต่ไม่เพียงพอ
ระดับคะแนน 0	หมายความว่า ไม่มี
เกณฑ์การเทียบคะแนน	
ระดับคะแนน 2	หมายความว่า ดี
ระดับคะแนน 1	หมายความว่า พอใช้
ระดับคะแนน 0	หมายความว่า ควรปรับปรุง

1. มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1.1 หลักการสร้างและการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้

การเรียนรู้		1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้
	ระดับคะแนน 2	หมายความว่า มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่ง
	ระดับคะแนน 1	หมายความว่า มีโอกาสและความเสมอภาคแต่ไม่เพียงพอในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้
	ระดับคะแนน 0	หมายความว่า ไม่มีโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงเลย
		1.1.2 การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้คำอธิบาย
	ระดับคะแนน 2	หมายความว่ามีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้
	ระดับคะแนน 1	หมายความว่ามีส่วนร่วมแต่ไม่เพียงพอในการสร้างแหล่งเรียนรู้
	ระดับคะแนน 0	หมายความว่า ไม่มีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้

มาตรฐานที่ 1.2 องค์ความรู้

ต้องการ	ระดับคะแนน 2	หมายความว่า มีองค์ความรู้ที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความ
	ระดับคะแนน 1	หมายความว่า มีองค์ความรู้ที่แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ
	ระดับคะแนน 0	หมายความว่าขาดองค์ความรู้ในการทำงาน

มาตรฐานที่ 1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้

ระดับคะแนน 2	หมายความว่ามีความเป็นพลวัตที่ดีเยี่ยม
ระดับคะแนน 1	หมายความว่ามีความเป็นพลวัตแต่ยังไม่เพียงพอ
ระดับคะแนน 0	หมายความว่าขาดความเป็นพลวัต

2. มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย

ความสะดวก อำนาจความสะดวก	2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก
	ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก
	ระดับคะแนน 1 หมายความว่า มีความพร้อมแต่ไม่ครบทุกด้าน หรืออยู่ในระหว่างรอดำเนินการ
	ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ขาดความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่
	ระดับคะแนน 1 หมายความว่า มีความพร้อม ด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่ แต่ไม่เพียงพอ หรือรอดำเนินการ
	ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ขาดความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่

2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีความพร้อมด้านบุคลากรอย่างเพียงพอ
	ระดับคะแนน 1 หมายความว่า มีความพร้อมด้านบุคลากรแต่ไม่เพียงพอ
	ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ขาดความพร้อมด้านบุคลากร

2.2 การวางระบบบริหารจัดการ

ระดับคะแนน 2	หมายความว่า มีการวางระบบบริหารจัดการที่ดีเยี่ยม
ระดับคะแนน 1	หมายความว่า มีการวางระบบบริหารจัดการแต่ยังไม่เพียงพอ

ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ขาดการวางระบบการบริหารจัดการ

2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีเยี่ยม

ระดับคะแนน 3 หมายความว่า มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการ

ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ขาดกิจกรรมการเรียนรู้ที่น่าสนใจ

2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ

ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีการปรับปรุงพัฒนาการบริการอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง

ระดับคะแนน 1 หมายความว่า มีการปรับปรุงพัฒนาการบริการแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการหรืออยู่ในช่วงรอดำเนินการ

ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ควรปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนด

3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

มาตรฐานที่ 3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ

ระดับคะแนน 2 หมายความว่า มีผลการจัดการเรียนรู้ที่ดี และไม่พบผลกระทบ

ระดับคะแนน 1 หมายความว่า มีการจัดการเรียนรู้อยู่ในเกณฑ์พอใช้ และพบผลกระทบบางประการ

ระดับคะแนน 0 หมายความว่า ควรพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และพบผลกระทบให้น้อยที่สุด

การให้คะแนนและการประเมินค่า

วิธีการให้คะแนนและการคำนวณ

การให้คะแนนตามตัวชี้วัดโดยประเมินจากการเปรียบเทียบความสามารถที่ดำเนินการได้เมื่อเทียบกับเป้าหมายที่วางไว้ โดยประเมินควบคู่กับประเด็นปัญหาและข้อขัดข้องหรือข้อบกพร่องที่เกิด เมื่อประเมินได้แล้ว จึงนำมาถ่วงน้ำหนักความสำคัญตามตัวคูณที่อยู่ในตารางด้านล่าง เมื่อนำมารวมกันแล้วจึงหารด้วยผลรวมของตัวคูณ จะได้เป็นคะแนนที่ต้องการ

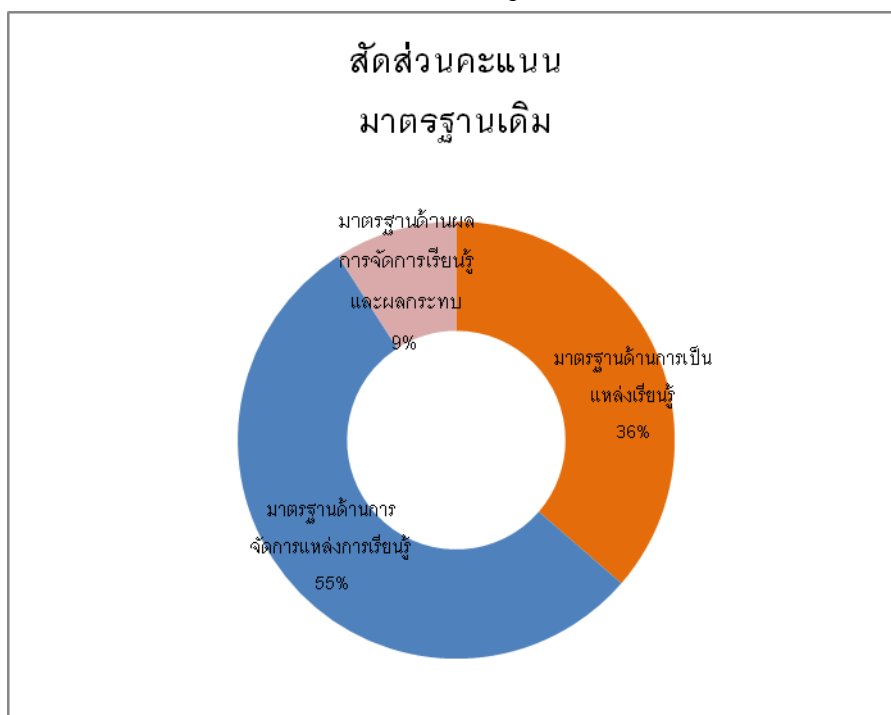
$$\text{คะแนน} = \frac{\sum (\text{คะแนนที่ให้น้ำหนักตัวคูณ} \times \text{ตัวคูณ})}{\sum \text{ตัวคูณ}}$$

ตารางที่ 5.4 ตารางการแปลผลการประเมินค่า

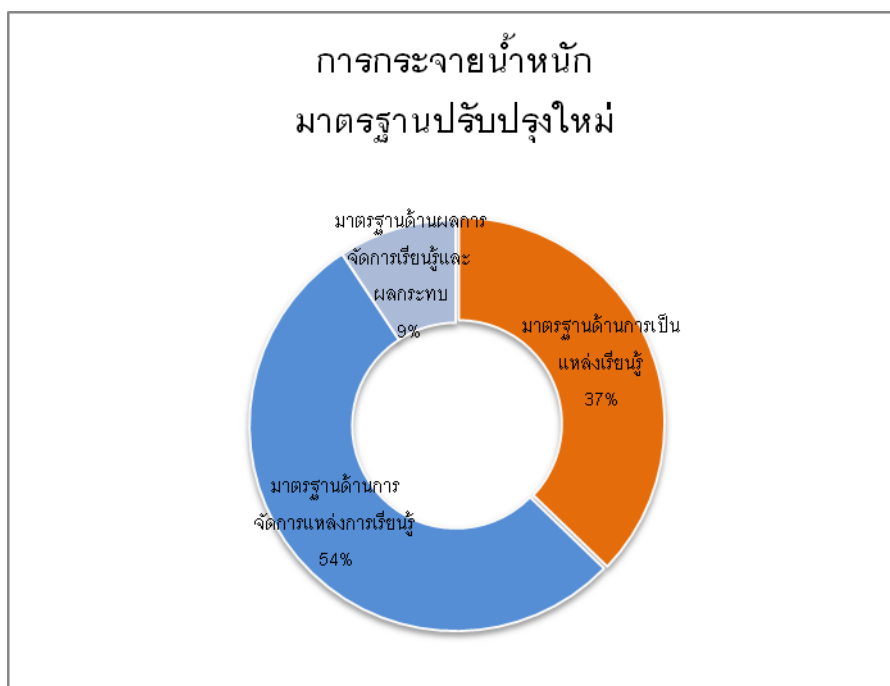
ต้องปรับปรุง	การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้มาตรฐาน
คะแนน 0.00-	2

โดยคะแนนที่ได้จะแปรผลตามน้ำหนักคะแนนที่จะนำไปสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ได้มาตรฐานตามแนวความคิดของระบบการศึกษา โดยในการสรุปการตรวจสอบนั้น จำเป็นต้องใช้ระดับคะแนนสำหรับการประเมินประกอบด้วยเพื่อให้เห็นภาพที่ละเอียดมากขึ้น

ภาพการให้น้ำหนักความสำคัญเปรียบเทียบ 2 ด้าน

ภาพที่ 5.1 การกระจายน้ำหนักความสำคัญของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เดิม

ภาพที่ 5.2 การกระจายน้ำหนักความสำคัญของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงใหม่

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

การนำเสนอสาระในตอนนี้เป็นการอภิปรายผลการวิจัยตามประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ ความเหมาะสมในการใช้ ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ปี 2552 เป็นแบบมาตรฐานสำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารของไทยได้อย่างไร และแนวทางในการใช้ มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย โดยมีรายละเอียดของแต่ละประเด็นดังนี้

5.2.1 ความเหมาะสมในการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เป็นแบบมาตรฐานใน พิพิธภัณฑ์ทหารไทย

มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 30 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้ (2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ และ (3) มาตรฐาน ด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ ในด้านเป้าหมายของการใช้งานสำหรับหน่วยงานที่ รับผิดชอบพื้นที่การศึกษาที่มีแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่และตัวของแหล่งเรียนรู้เอง ความเหมาะสม ในด้านนี้ของพิพิธภัณฑ์ทหารนั้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มพบว่า พิพิธภัณฑ์หลักของแต่ละเหล่าทัพเห็น ว่ามีความเหมาะสม เนื่องจากในแต่ละพิพิธภัณฑ์หลักต่างก็มีหน่วยงานที่จัดทำแหล่งเรียนรู้ที่ได้

ขึ้นทะเบียนหรืออยู่ในการดูแล ซึ่งสามารถนำหลักการเบื้องต้นของการประเมินแหล่งการเรียนรู้ไว้เป็นเป้าหมายของการพัฒนาได้ หากมีการสนับสนุนการใช้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้อย่างจริงจังในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สำหรับความเหมาะสมของการใช้งานมาตรฐาน(ร่างเดิม)ในส่วนของตัวพิพธิภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้เองนั้น เมื่อได้ทำการทดลองประเมินค่าในหน่วยงานแล้ว ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการประเมินหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ ที่ใช้มุมมองและแนวคิดของการศึกษาที่เป็นอุดมคติเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรฐาน ที่ขัดแย้งกับแนวคิดและหลักการทางทหาร ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนได้แก่ แนวความคิดและตัวชี้วัดในหลักการของความเท่าเทียมและเสมอภาค ซึ่งในลักษณะการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรด้านทางทหารแล้วนั้น เป็นสังคมศักดินา ที่มีการจัดแบ่งอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ชัดเจน เห็นได้จากโครงสร้างการบริหารที่จำเป็นต่อการบังคับบัญชา หรือแม้กระทั่งองค์ความรู้ทางทหารที่ได้จัดไว้ในพิพธิภัณฑ์ ก็สามารถให้ข้อมูลได้สองระบบ ทั้งเป็นระบบขององค์ความรู้สาธารณะ หรือองค์ความรู้ด้านความมั่นคงเป็นต้น ดังนั้น การนำร่างมาตรฐานมาตีความตามแนวคิดภาคการศึกษาในด้านเดียวนั้น ย่อมเกิดปัญหาในการดำเนินการในพิพธิภัณฑ์ทหาร แต่หากมีการปรับแนวคิดหรือการยอมรับในข้อจำกัดที่ต่างก็สามารถยอมรับได้ ก็จะสามารถดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันได้เช่นกัน

ในด้านของการจัดการแหล่งการเรียนรู้ หมายถึงการบริหารทรัพยากรที่พิพธิภัณฑ์ต้องการ ในด้านนี้ แนวคิดในการดำเนินการก็มีลักษณะเช่นเดียวกับด้านความเป็นแหล่งการเรียนรู้ ความเหมาะสมในด้านนี้นั้น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ทำงานในพิพธิภัณฑ์ทหารและจากข้อมูลด้านเอกสาร หลักการทำงาน และระเบียบที่เกี่ยวข้องพบว่าพิพธิภัณฑ์ทหารนั้นมีโครงสร้างการบริหารที่ซับซ้อน การบริหารหน่วยงานนั้นต้องมีการประสานงานกับหน่วยงานข้างเคียงอย่างมาก ด้วยมีการแยกเนื้องานในลักษณะเดียวกันไว้ด้วยกัน แต่ในลักษณะการดำเนินงานของพิพธิภัณฑ์ จำเป็นต้องมีการประมวลองค์ความรู้ และขีดความสามารถในหลายด้านมาประกอบซึ่งกันและกัน จึงยังจำเป็นต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่นที่มีหน้าที่เฉพาะดังกล่าว ทำให้การใช้งานมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในด้านนี้ มีปัญหาสำคัญในด้านการประเมินค่า และทำความเข้าใจ เนื่องจากไม่สามารถกำหนดหรือจัดหา จัดการทรัพยากรดังกล่าวได้โดยตรง สำหรับมาตรฐานในด้านการวางระบบบริหารจัดการ พบว่าพิพธิภัณฑ์ทหารในแต่ละแห่งมีแนวทางการบริหารจัดการที่เทียบเคียง หรือใกล้เคียงอยู่แล้ว จึงไม่มีอุปสรรคกับแนวทางของมาตรฐานด้านนี้ และเพื่อให้เหมาะสมมากขึ้นจึงควรมีคำอธิบายในส่วนที่ยังไม่เด่นชัดหรือชี้แจงด้วยศัพท์เฉพาะที่สามารถเข้าใจได้ ในส่วนของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่าปัญหาด้านการตีความกับคำชี้แจงบางประเด็นอาจทำให้เกิดการคลาดเคลื่อนได้ จึงควรมีการอธิบายเพิ่มเติมให้ชัดเจนมากขึ้น

สำหรับในมาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบนั้น พิพิธภัณฑสถานทุกแห่งมีการเก็บข้อมูลและทบทวนแนวทางการดำเนินการตามกรอบการบริหารราชการอยู่แล้ว จึงถือได้ว่าสามารถดำเนินการได้และมีความเหมาะสม เพียงแต่ในด้านการกำหนดคำอธิบายควรจะทำให้สอดคล้องกับบริบทของทางทหารหรือมีคำขยายให้มีความชัดเจนมากขึ้น

ในภาพรวมนั้น การวางระบบและการประเมินค่าถือได้ว่าเป็นพันธกิจที่ในพิพิธภัณฑสถานหรือหน่วยงานทหารได้ถูกกำหนดให้ดำเนินการอยู่แล้ว มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดการประเมินในรูปแบบนี้จึงสอดคล้องและเหมาะสมในด้านหลักการและแนวทาง แต่ในส่วนรายละเอียดสำหรับการดำเนินการหรือการปฏิบัติ อาจต้องมีการปรับแต่งรายละเอียดเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทแท้จริง

สำหรับตัวมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ให้การยอมรับมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานมากขึ้น พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการพัฒนาให้สามารถประเมินค่าได้แม่นยำสะท้อนภาพความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาได้ต่อไป

5.2.2 แนวทางในการใช้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานไทย

เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานสามารถใช้มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาให้ก้าวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ในเขตทหารที่มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีการปรับแนวคิดหรือการกำหนดเป้าหมายที่มีส่วนร่วมให้ชัดเจน สามารถเข้าใจและปฏิบัติได้ง่าย รวมทั้งการจัดทำคู่มือให้ง่ายต่อการปฏิบัติ

การปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของพิพิธภัณฑสถานนั้น ยังคงให้หลักการพื้นฐานของการสร้างแหล่งเรียนรู้ที่ประกอบด้วย (1) มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้ (2) มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ และ (3) มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ มาเป็นแนวทางในการพัฒนา โดยมีการพิจารณา วิเคราะห์และแยกประเด็นของปัญหาและอุปสรรค ออกมาหาแนวทางแก้ไข โดยพยายามดำรงเจตนาคเดิมของการกำหนดมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ จากการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ได้ผลการปรับปรุงออกมา 2 ระยะ โดยในระยะแรก เป็นการปรับปรุงเฉพาะรายละเอียดของตัวมาตรฐานและตัวบ่งชี้ ที่เพิ่มหรือเปลี่ยนแปลงประโยคหรือคำที่ให้ความหมายไม่ชัดเจน แต่ยังคงให้แนวทางการให้คะแนนและการประเมินเป็นแบบเดิม หลังจากนั้นเสนอในการสัมมนากลุ่มแล้ว นักวิชาการด้านการศึกษาและนักวิชาการที่เป็นส่วนหนึ่งในกรรมการที่จัดสร้างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ เดิมนั้น ให้การยอมรับในด้านการดำรงเป้าหมาย เจตนารมณ์ รวมทั้งแนวทางในการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ สำหรับผู้บริหารและ

ผู้ปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑสถานนั้น ได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงระบบการประเมินและการให้คะแนน โดยให้พิจารณาแนวทางการให้ค่าน้ำหนักของการประเมิน เพื่อให้มีความตรงต่อความเป็นจริงได้มากกว่า

ในด้านการนำไปใช้งานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามเป้าหมายที่ต้องการนั้น ในการประชุมกลุ่ม ทุกส่วนให้ความเห็นว่า หน่วยเกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจในเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างจริงจังด้วย ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานด้านการศึกษาของชาติ ที่ต้องประกาศใช้งานอย่างจริงจัง หน่วยงานที่เป็นเจ้าของแหล่งเรียนรู้ที่ต้องเปิดวิสัยทัศน์ยอมรับการปรับตัวของแหล่งเรียนรู้ หน่วยงานข้างเคียงที่มีส่วนในการสนับสนุน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น หรือแม้แต่หน่วยงานภายนอก ทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะมีส่วนสนับสนุน ในด้านหน่วยงานภาครัฐ ควรประกาศเป็นนโยบายระดับชาติ เพื่อบูรณาการทรัพยากรทุกภาคส่วน

การปรับตัวชี้วัดให้เหมาะสมกับบริบททางทหาร โดยที่ยังคงให้ความสำคัญในการให้น้ำหนักของมาตรฐานแต่ละด้านให้สอดคล้องกับแนวทางของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ต้นแบบ โดยยึดหลักและแนวทางในการให้น้ำหนักความสำคัญมาประยุกต์ใช้ในแบบประเมิน

การวิจัยครั้งนี้ ไม่ได้ชี้แจงผลของการประเมินพิพิธภัณฑสถานตามมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เนื่องจากแนวทางและจุดเริ่มต้นในการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานมิได้เกิดขึ้นตามกระบวนการของการจัดการศึกษาโดยเฉพาะ การปรับเปลี่ยนและยอมรับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้จำเป็นต้องใช้เวลาและให้โอกาสในการปรับตัว ในขณะที่กระแสการประเมินระบบราชการที่ใช้ตัวชี้วัดไปประเมินค่า และมีผลกระทบการดำเนินการนั้น ทำให้พิพิธภัณฑสถานที่กำลังปรับตัวอาจมีความกังวลถึงผลที่จะเกิดขึ้นจากผลการประเมินในด้านลบ ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงเป็นเพียงจุดเริ่มต้นในการยอมรับระบบมาตรฐาน โดยการจัดให้ผู้รับการประเมินมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางและวิธีการ โดยใช้หลักการและแนวคิดที่สอดคล้องซึ่งกันและกัน และจะเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาสู่พิพิธภัณฑสถานแห่งการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ได้ในอนาคต

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

การปรับปรุง (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ สำหรับใช้ในพิพิธภัณฑสถานในครั้งนี้ ถือเป็นก้าวแรกอย่างเป็นทางการในการที่ก้าวเข้าสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบ

การศึกษาของประเทศโดยตรง สืบเนื่องจากการใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ตามอรรถาธิบายของแต่ละที่ การบริหารจัดการในลักษณะการเป็นพื้นที่สำหรับองค์กร ตามที่เคยเป็นอยู่ อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาเพื่อให้ก้าวสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้ได้อย่างสมบูรณ์นั้น ยังต้องการการสนับสนุนในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการประกาศใช้นโยบายอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรม การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ด้วยการบูรณาการกระบวนการสร้างแหล่งเรียนรู้เข้าด้วยกัน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

เชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินตนเองของพิพิธภัณฑ์ทหารในฐานะแหล่งเรียนรู้ เพื่อช่วยให้แหล่งเรียนรู้สามารถประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามสภาพจริงที่ปรากฏ โดยมีการสะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินการจัดแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถแสดงข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจน สำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนเป้าหมาย แนวทาง วิธีการ กระบวนการ หรือความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งถอดบทเรียนจากการวิจัย การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ โดยพยายามสะท้อนความเป็นจริงในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาในภาพขององค์กรรวม เพื่อบูรณาการขีดความสามารถและทรัพยากรที่มีในการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้มีการพัฒนาได้ตามมาตรฐานที่ปรับปรุงขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถรองรับระบบการประเมินคุณภาพได้ นอกจากนี้ควรสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลตัวบ่งชี้ให้มีความตรงและความเที่ยง ตลอดจนมีความสะดวกและประหยัดในการนำไปใช้งาน

เชิงปฏิบัติการหรือการนำไปใช้

1. จัดทำคู่มือการใช้งานมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เฉพาะทางขึ้นโดยประกอบด้วยคำอธิบายความหมายของแต่ละตัวบ่งชี้

2. จัดทำนิยามศัพท์เฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกันระหว่างศัพท์ด้านการศึกษาและศัพท์ด้านการทหาร รวมทั้งศัพท์อื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ

3. ควรมีการทบทวนกระบวนการประเมิน ตัวบ่งชี้ และรายละเอียดคำอธิบายให้สอดคล้องกับยุคสมัยและบริบทของทหารที่มีการเปลี่ยนแปลงตามวงรอบของเวลา

4. ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ในแหล่งเรียนรู้ด้านอื่นๆ ซึ่งจะสามารถลงรายละเอียดชี้เฉพาะเจาะจงได้มากกว่า อันจะทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาหลักที่มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้กลางของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 ประเภทอาจจะมีร่วมกัน

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลเพื่อนำปัจจัยเหล่านั้นมาพัฒนาและปรับปรุง ตัวบ่งชี้หรือหรือข้อจำกัดเฉพาะ

2. ควรศึกษามูลเหตุในการจัดทำรายงานวิจัยการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตาม(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาเพื่อให้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

5.4 บทส่งท้าย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เป็นก้าวหนึ่งที่จะยกระดับการบริหารจัดการและการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์ทหาร ให้พร้อมสำหรับการพัฒนาไปสู่ความเป็นแหล่งเรียนรู้ในลักษณะเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์ของนานาชาติอารยะประเทศ ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นสำหรับรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน หรือระยะยาวในการเปลี่ยนแปลงประเทศให้ก้าวสู่สังคมของการเรียนรู้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ของแผนพัฒนาประเทศ (โดยกระทรวงศึกษาธิการ) การแสวงหาหนทางและแนวทางในการพัฒนาที่มีรูปแบบและแนวทางชัดเจนเช่นการใช้ระบบมาตรฐานมาเป็นเครื่องมือ จะส่งผลให้มีการปรับปรุงระบบการให้บริการและเสริมสร้างศักยภาพในส่วนของการเป็นแหล่งเรียนรู้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จเพียงใดหรือไม่ ยังคงต้องใช้ปัจจัยหลักอื่นๆ ในการส่งเสริมกระบวนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นระบบการศึกษาที่จะต้องเชื่อมโยงระบบทั้งมวลเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นการสร้างผู้เชี่ยวชาญ พิพิธภัณฑ์ที่มีคุณภาพผ่านกระบวนการจัดการศึกษาในทุกระบบและนอกระบบ เสริมสร้างกับการส่งเสริมให้มีการสร้างและปรับปรุงแหล่งเรียนรู้ให้พอเพียงกับสังคม การตรวจสอบ ปรับปรุง และพัฒนาระบบที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากร โดยเฉพาะด้านนโยบายที่จะใช้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ด้วยความตั้งใจและจริงใจของผู้บริหาร จึงจะสามารถทำให้ประเทศก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย
THE DEVELOPMENT OF OF LEARNING RESOURCE STANDARD FOR THAI MILITARY MUSEUM
นางวาทศเอกไพฑูรย์ ไล่เลิศ 5337875 LCCU/M
ศศ.ม. (วัฒนธรรมและการพัฒนา)
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: วิจารณ์ต์ ดำรงสกุล, ประ.ค., เทียมสุรย์ สิริศรีศักดิ์, Ph.D.

บทสรุปแบบสมบูรณ์

1. ความสำคัญและที่มาของการศึกษา

บทบาทของพิพิธภัณฑ์มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนาอยู่ตลอดเวลา จากการสะสมของแปลก หายาก หรือสิ่งมีค่าในรูปแบบต่างๆ และพัฒนามาเป็นสถานที่เก็บรวบรวมองค์ความรู้หลากหลายรูปแบบ หรือมีความหมายครอบคลุมไปจนถึงกระบวนการบริหารจัดการ อย่างไรก็ดี ในบทบาทหน้าที่ ที่เด่นชัดอย่างหนึ่ง ที่ยังดำรงไว้เสมอ และถือเป็นหน้าที่หลักของพิพิธภัณฑ์คือการเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาจากอดีต สู่ปัจจุบันและอนาคต

ความหมายและการเปลี่ยนแปลงบทบาทของพิพิธภัณฑ์ ในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ ได้เพิ่มมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันอย่างสากล รวมทั้งในประเทศไทย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการศึกษาของประเทศ ได้กำหนดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสังคมไทย และได้กำหนดในแผนการพัฒนาประเทศ รวมทั้งมีการระบุไว้ในรัฐธรรมนูญด้วย นอกจากนี้ ยังมีพัฒนาการในการดำเนินการ ทำให้เกิดรูปแบบ และแนวทางการดำเนินการที่หลากหลาย มีการจำแนกพิพิธภัณฑ์ในหลายแนวทาง ไม่ว่าจะเป็นการแยกประเภทตามข้าวของหรือวัตถุพิพิธภัณฑ์ที่เก็บสะสม การแบ่งประเภทตามขนาดของพิพิธภัณฑ์ หรือการแบ่งประเภทตามแนวทางการบริหารเป็นต้น

พิพิธภัณฑ์ทหาร ถือเป็นพิพิธภัณฑ์ในอีกรูปแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัว ถือได้ว่าเป็นพิพิธภัณฑ์เฉพาะทาง อยู่ในองค์กรที่มีบทบาทหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษา

ผลประโยชน์ของชาติ อันเป็นภาระหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และจากแนวทางการบริหารงานของภาครัฐที่ได้กำหนดให้มีการปฏิบัติตามแนวทางการพัฒนาระบบราชการนั้น ระบุให้กิจกรรมหรือการกำหนดภาระหน้าที่ ต้องตอบสนองต่อภารกิจหลัก หรือยุทธศาสตร์ที่เป็นหน้าที่หลักของกองทัพ ทำให้การบริหารงานหรือการดำเนินการของพิพิธภัณฑสถานทหารจะมีลักษณะเฉพาะมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานในส่วนพิพิธภัณฑสถานทหาร ในฐานะที่จำเป็นต้องตอบสนองต่อภารกิจทั้งสองประการ ไม่ว่าจะเป็นการธำรงรักษาความมั่นคงของประเทศในหน้าที่ของทหาร และการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามบทบาทหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน จึงควรมีแนวทางการปรับเปลี่ยนเรียนรู้ และสามารถก้าวเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานในระบบของพิพิธภัณฑสถานที่เป็นสากล ปัจจัยสำคัญในการพัฒนานั้น หากมีการใช้มาตรฐานที่กำหนดไว้จากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ มาเป็นแนวทางในการดำเนินการ และประเมินผล ก็จะช่วยให้การพัฒนาเป็นไปได้ที่น่าเชื่อถือและยอมรับ ประเด็นสำคัญก็คือ ตัวมาตรฐานที่กำหนดใช้นั้น มีความครอบคลุม ครบถ้วน และชี้ชัดได้หรือไม่ และทำอย่างไร จึงจะสามารถใช้มาตรฐานนั้นได้อย่างเหมาะสมกับพิพิธภัณฑสถานทหาร

ในปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้เสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ อันประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และรวมถึงพิพิธภัณฑสถาน ผ่านรายงานการวิจัย: การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี 2552 ซึ่งร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ดังกล่าว มีเจตนารมณ์เพื่อนำมาประเมินแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการพัฒนาในทิศทางเดียวกัน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดีตามเกณฑ์มาตรฐานดังกล่าว เป็นเกณฑ์มาตรฐานกลางสำหรับการประเมินแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 ประเภท โดยยังคงเสนอแนะให้มีการพัฒนาการใช้งานในลักษณะเฉพาะต่อไป

เพื่อพัฒนาพิพิธภัณฑสถานทหาร ให้มีคุณค่าความเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีมาตรฐาน ผู้วิจัยจึงได้จัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นเพื่อหาแนวทางในการปรับใช้ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการ กระทรวงการศึกษา มาปรับปรุงเพื่อใช้สำหรับการประเมินแหล่งเรียนรู้ในบริบทลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑสถานทหาร เพื่อให้พิพิธภัณฑสถานทหารได้ทราบถึงปัญหาและข้อขัดข้อง อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาให้เป็นที่ไปตามมาตรฐานในด้านแหล่งการเรียนรู้ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) ศึกษาร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ (ด้านพิพิธภัณฑสถาน)
- 2) เพื่อวิเคราะห์การนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในพิพิธภัณฑสถานทหาร

3) ศึกษา ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มา
ใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร

3. ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย

เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อ
ประกอบข้อมูลการวิจัยเชิงเอกสาร โดยผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่วิจัยเป็นพิพิธภัณฑ์ด้านการทหารของ
กระทรวงกลาโหม จำนวน 4 พื้นที่ประกอบด้วย พิพิธภัณฑ์กองทัพบก พิพิธภัณฑ์กองทัพเรือ และ
พิพิธภัณฑ์กองทัพอากาศ และอนุสรณ์สถานแห่งชาติ

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ จะศึกษาและอภิปรายรูปแบบของร่างมาตรฐานของ
กระทรวงศึกษาธิการฉบับปี 2552 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์ และการทดลองใช้ร่างมาตรฐาน
ในการประเมินพิพิธภัณฑ์ของหน่วยงานราชการอื่นๆ ที่มีได้ขึ้นตรงต่อกระทรวงศึกษาธิการ โดยจะ
กำหนดเฉพาะในพิพิธภัณฑ์ของราชการที่อยู่ในการควบคุมของกระทรวงกลาโหม และรวมถึง
ระเบียบ ข้อบังคับ ต่างๆ ที่หน่วยงานเจ้าของพิพิธภัณฑ์ ได้กำหนดไว้ในการดำเนินงานด้าน
พิพิธภัณฑ์ของพิพิธภัณฑ์นั้นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ หรือหาความสอดคล้องกันระหว่างร่าง
มาตรฐานและความเป็นไปได้ในการพัฒนาเพื่อใช้ในการดำเนินการ

3) ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล (ด้านประชากร)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑ์ทหาร

กลุ่มที่ 2 นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

โดยใช้การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 1 ด้วยการกำหนดคุณสมบัติดังนี้

- ผู้บริหารต้องมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านพิพิธภัณฑ์โดยตรง หรือผู้ที่เคยทำหน้าที่
บริหารงานด้านพิพิธภัณฑ์ทหารนั้นๆ มาก่อน และยังมีการดำเนินการต่อเนื่อง
- ผู้ปฏิบัติงานด้านพิพิธภัณฑ์ ต้องมีอายุในการทำงานไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อที่จะได้เห็น
แนวทางและพัฒนาการของพิพิธภัณฑ์ทหารที่รับผิดชอบได้

สำหรับการคัดเลือกข้อมูลในกลุ่มที่ 2 กำหนดคุณสมบัติดังนี้

- เป็นนักวิชาการด้านการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับร่างมาตรฐาน
- เป็นนักวิชาการด้านการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านพิพิธภัณฑ์

4. วิธีการศึกษาวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการศึกษาค้นคว้า วิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) การสัมภาษณ์เชิงลึก(In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดย แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์เอกสารและเนื้อหา จากการรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยการพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ของสำนักงานเลขาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ ร่วมกับงานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปความเป็นมาในประเด็นสำคัญและคัดลอก(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ พร้อมคำอธิบาย จัดส่งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละพิพธิภัณฑ์ทหารหลักเพื่อได้รับทราบข้อมูลในเบื้องต้นก่อน กับค้นคว้าในเรื่องของพัฒนาการและแนวคิดด้านการบริหารงานพิพธิภัณฑ์ กับลักษณะการบริหารจัดการของพิพธิภัณฑ์ทหาร แล้วจึงสังเคราะห์แนวทางหรือแนวคำถามสำหรับการหาข้อมูลในภาคสนามต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานในพิพธิภัณฑ์ทหารหลักของแต่ละเหล่าทัพ ด้วยประเด็นที่คัดกรองจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง มีการบันทึกข้อมูลในรูปแบบร่างสำหรับบันทึกย่อ โดยมีแนวคำถามเพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา รวบรวมปัญหา ,อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อนำมาปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทของพิพธิภัณฑ์ทหารต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญและนักวิชาการด้านการศึกษา เชิญมาสนทนากลุ่มในประเด็นการปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในบริบทลักษณะเฉพาะของพิพธิภัณฑ์ทหาร ที่ได้ดำเนินการปรับปรุงเบื้องต้นในขั้นตอนที่ 2 มาแล้ว พร้อมทั้งยืนยันและตกลงร่วมกันกับนักวิชาการด้านการศึกษาในประเด็นการคงไว้ซึ่งเจตนารมณ์การใช้ร่างมาตรฐาน มีการวิเคราะห์ วิจัย และเสนอข้อคิดเห็นเกี่ยวกับร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ในบริบทลักษณะเฉพาะของพิพธิภัณฑ์ทหาร

ขั้นตอนที่ 4 นำข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในบริบทลักษณะเฉพาะของพิพธิภัณฑ์ทหารมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง เพื่อเสนอเป็นร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้สำหรับใช้ในพิพธิภัณฑ์ทหารต่อไป

5. ผลการวิจัยพบว่า

1) ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ (ด้านพิพิธภัณฑ) เดิมที่จัดทำขึ้นมานั้น มีแนวคิดด้านอุดมคติของการศึกษาทั้งในและนอกระบบ กระบวนการในการดำเนินการนั้นยังไม่ครอบคลุมกลุ่มตัวอย่างที่ควร ด้านความเที่ยง สามารถบ่งชี้ลักษณะการเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ในภาพกว้าง แต่ไม่สามารถบอกระดับโดยละเอียดได้ ลักษณะการประเมินมีความยุ่งยากและซับซ้อน มีรูปแบบการประเมิน มากถึง 8 ลักษณะ

2) ผลการนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ไปใช้ในพิพิธภัณฑทางทหาร พบว่า ความรู้และความเข้าใจพื้นฐานของนักการพิพิธภัณฑทหารที่มีต่อมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ มีหลายระดับ การนำไปทดลองใช้ได้พบปัญหาที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการ โครงสร้าง รวมทั้งภารกิจที่แตกต่างกับเจตนารมณ์ของระบบการศึกษา โดยได้รับข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงคำอธิบายและตัวบ่งชี้เพื่อให้

3) ปัญหาและอุปสรรค ในการนำร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มาใช้ในพิพิธภัณฑทางทหาร

6.อภิปรายผล

การพัฒนาพิพิธภัณฑทางทหารเพื่อให้ก้าวสู่ความมีมาตรฐานในฐานะการเป็นแหล่งเรียนรู้ นั้น จำเป็นต้องอาศัยการเรียนรู้ซึ่งกันและกันไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะเฉพาะในบริบทของพิพิธภัณฑทหาร และรวมทั้ง แนวทางการจัดการด้านแหล่งเรียนรู้ เพื่อชดเชยข้อด้อยและเสริมข้อเด่นในแต่ละด้าน การเปิดรับทัศนคติและข้อจำกัด รวมทั้งการหาแนวทางพัฒนาร่วมกันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด

การปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ดีนั้น ควรเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาและลดช่องว่างระหว่างการดำเนินการ การเรียนรู้ตนเองจะเป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องได้เป็นอย่างดี ในส่วนของการสื่อความหมายที่ต้องการความเข้าใจร่วมกันนั้น จำเป็นต้องให้ความสำคัญ ไม่ที่จะเป็นการอธิบายเพิ่มเติมหรือการปรับปรุงคู่มือ

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ทั่วไป และมาตรฐานเฉพาะการจัดการแหล่งเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑ รวมทั้งแนวทางในการบริหารงานภาครัฐของพิพิธภัณฑทหาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลที่ได้รับจากกระบวนการนี้ จะให้เห็นถึงความเป็นมาและแนวคิดของการจัดการแหล่งเรียนรู้ก่อนมาเป็นร่างมาตรฐานรวม และได้เข้าใจขอบเขตของการสร้างมาตรฐาน รวมทั้งได้

รับทราบแนวความคิด ลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑสถาน เพื่อนำมาเป็นหัวข้อในการสอบถามหรือให้ความสำคัญในการทดลองประเมินด้วยร่างมาตรฐานกลาง

ระยะที่ 2 การนำ (ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ประเภทพิพิธภัณฑสถานไปทดลองใช้ ประเมินพิพิธภัณฑสถานหลักของแต่ละเหล่าทัพ เพื่อทดสอบความเหมาะสมในการใช้งานและรวบรวมประเด็นปัญหา อุปสรรค ข้อขัดข้อง และข้อเสนอแนะ ไว้เป็นข้อมูลสำหรับการปรับใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑสถาน

ผลที่ได้รับจากกระบวนการนี้ คือข้อมูลสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงปัญหาและอุปสรรคในการใช้งานจริง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากตัวร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เองหรือปัญหาที่เกิดจากบริบทลักษณะเฉพาะของพิพิธภัณฑสถาน อันจะนำไปสู่การปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทเฉพาะของพิพิธภัณฑสถานต่อไป

ระยะที่ 3 การนำเสนอแนวทางการปรับใช้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ปรับปรุงมาจากข้อขัดข้องและเสนอแนะให้ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้ทำงานในพิพิธภัณฑสถานและผู้ที่จัดทำ(ร่าง)มาตรฐาน พิจารณาความเหมาะสม พร้อมกับรับข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

ผลการวิจัย ทำให้ได้เรียนรู้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ ที่ได้จัดทำโดยสำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ทั้งในด้านแนวคิด กระบวนการสร้าง เจตนารมณ์ และแนวทางในการปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของแหล่งเรียนรู้ในแต่ละประเภท โดยเฉพาะประเภทพิพิธภัณฑสถาน ตามข้อจำกัดของการดำเนินการดังกล่าว รวมทั้งได้เรียนรู้ถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะจากการใช้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เฉพาะประเภทพิพิธภัณฑสถานกับพิพิธภัณฑสถาน และได้ปรับปรุงมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ที่ใช้ในบริบทของพิพิธภัณฑสถานโดยที่ไม่ขัดกับเป้าประสงค์หลักของมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เดิม ประกอบด้วย 3 มาตรฐาน 31 ตัวบ่งชี้ คือ มาตรฐานด้านความเป็นแหล่งเรียนรู้ มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้ และมาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ โดยได้เพิ่มตัวบ่งชี้ในการจัดการการเรียนรู้ในส่วนของความพร้อมด้านงบประมาณและสิ่งอำนวยความสะดวก

7. ข้อเสนอแนะ

เชิงนโยบาย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการประเมินตนเองของพิพิธภัณฑสถานในฐานะแหล่งเรียนรู้ เพื่อช่วยให้แหล่งเรียนรู้สามารถประเมินตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องตามสภาพจริงที่ปรากฏ โดยมีกร

สะท้อนจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการดำเนินการจัดแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งสามารถแสดงข้อมูลเชิงปริมาณที่ชัดเจนสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกในแต่ละมาตรฐานและตัวบ่งชี้

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการจัดประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อทบทวนเป้าหมาย แนวทาง วิธีการ กระบวนการ หรือความรู้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งถอดบทเรียนจากการวิจัย การดำเนินงานของแหล่งเรียนรู้ โดยพยายามสะท้อนความเป็นจริงในด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาในภาพขององค์กรรวม เพื่อบริหารจัดการขีดความสามารถและทรัพยากรที่มีในการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้มีการพัฒนาได้ตามมาตรฐานที่ปรับปรุงขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีการส่งเสริมให้แหล่งการเรียนรู้สามารถพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในแหล่งเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถรองรับระบบการประเมินคุณภาพได้ นอกจากนี้ควรสนับสนุนแหล่งการเรียนรู้ในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลตัวบ่งชี้ให้มีความตรงและความเที่ยง ตลอดจนมีความสะดวกและประหยัดในการนำไปใช้งาน

เชิงปฏิบัติการหรือการนำไปใช้

1. จัดทำคู่มือการใช้งานมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เฉพาะทางขึ้น โดยประกอบด้วยคำอธิบายความหมายของแต่ละตัวบ่งชี้

2. จัดทำนิยามศัพท์เฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกันระหว่างศัพท์ด้านการศึกษาและศัพท์ด้านการทหาร รวมทั้งศัพท์อื่นที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการ

3. ควรมีการทบทวนกระบวนการประเมิน ตัวบ่งชี้ และรายละเอียดคำอธิบายให้สอดคล้องกับยุคสมัยและบริบทของทหารที่มีการเปลี่ยนแปลงตามวงจรของเวลา

4. ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันนี้ในแหล่งเรียนรู้ด้านอื่นๆ ซึ่งจะสามารถลงรายละเอียดชี้เฉพาะเจาะจงได้มากกว่า อันจะทำให้ทราบถึงประเด็นปัญหาหลักที่มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้กลางของแหล่งเรียนรู้ทั้ง 8 ประเภทอาจจะมีร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลเพื่อนำปัจจัยเหล่านั้นมาพัฒนาและปรับปรุง ตัวบ่งชี้หรือหรือข้อจำกัดเฉพาะ

2. ควรศึกษามูลเหตุในการจัดทำรายงานวิจัยการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ตาม(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น และนำข้อมูลเหล่านั้นมาพัฒนาเพื่อให้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

THE DEVELOPMENT OF OF LEARNING RESOURCE STANDARD FOR THAI MILITARY MUSEUM

GP.CAPT. PAITON LAILERT 5337875 LCCU/M

M. A. (CULTURE AND DEVELOPMENT)

THESIS ADVISORY COMMITTEE: WEERANAN DUMRONGSAKUL, Ph.D.,
TIAMSOON SIRISRISAK, Ph.D.**EXTENDED SUMMARY****1. Background and Significance of the Problem**

The roles of museum have continuously adjusted and developed ranging from collection of strange or rare objects in various forms. It has unfolded into places to gather different types of knowledge. It also means the process of management. Anyhow, one unique role that it has maintained and is considered as major responsibility is being the learning source that links knowledge from the past, present and into the future.

The meanings and changes in roles of the museum as being the learning source have drastically increased and become internationally accepted including in Thailand. The office responsible for education in Thailand has prescribed the learning sources to support the lifetime learning in Thai society. It was also specified in the national development plan as well as in the constitution. Furthermore, evolution in the administration has incepted diversified management means. Museums are classified in numerous ways, be it by the types of objects collected or by sizes of the museum or even by the ways of management, etc.

Military museum is considered of form museum with particular characteristics. It is considered as specific museum belonging to organization responsible for maintaining state security and national interests which is the capacity

indicated by the constitution. Furthermore, the guideline for public administration, which specified guideline for public sector improvement, indicates for activities or undertakings to respond to main missions or strategy which is the main incumbency of the military. It has induced the military museum administration or management even more specific. Therefore, the development of the military museum, in the roles to comply with both mission including maintaining national security as in the military roles and being the learning source as in the role of museum, certain approach needs to be applied to adapt and move toward international museum standards. Important factors in the improvement include standards prescribed by some trustworthy office to be used as guideline to process and evaluate. This will make the improvement trusted and acceptable. The important point is how extensive and thorough the standards and how they clear they are, and how to appropriately apply those standards to the military museum.

2. Objectives of the Research

- 1) To study the standards of learning source and indicators (in museum field)
- 2) To analyze the implementation of learning source standards to military museum
- 3) To study problems, obstructions and suggestions in implementation of learning source standards to military museum

3. Scope of the Research

1) Scopes in the Field of the Research

This paper is a qualitative research collecting data from interview to supplement with data from documentary research. The researcher selected 4 fields of research in military museum belonging to the Ministry of Defence including Army Museum, Navy Museum, Air Force Museum and the National Memorial.

2) Scopes in the Content

This research studied and debated types of Drafted Standard of Learning Resource as well as its indicators prescribed by the Office of the Education Council, Ministry of Education, published in 2009, in the field related to museum. Additionally, the standards of evaluation of museum by other public offices not related to the Ministry of Education were also studied and trialed. It was restricted to only the museum under the Ministry of Defence. The studied also included rules and regulations and administration process prescribed by the museum owners. They were compared for differences and conformation among those standards in order to be used in improvement of the management.

3) Scope of Data Providers (Population)

Data providers were divided into two categories as follows:

Group 1: Management and officials of military museum

Group 2: Scholars involved in education

The first group was chosen with the following qualifications:

- The management who are directly responsible for the museum administration or those who used to work in such capacity and still continue this work
- Museum officials with at least of two years of such museum work in order to find out development of museum responsible by the military

The scholars in the second group were chosen with the following qualifications:

- The scholars involved in draft of standards
- Scholars with experience with work in museum

4. Methodology

This paper utilized the qualitative research method using the document study, content analysis, in-depth interviews and focus group. It was divided into four steps:

Step 1 included document and content analysis by collecting the research in development of standards of learning sources by the Office of the Education Council, Ministry of Education as well as other related research works. The background of important points was summarized and drafted Standards of Learning Sources was copied with explanation. These summary and Standards of Learning Sources with explanations were then submitted to data providers in each military museum in order for them to be aware of preliminary information about the research in development and ideas in museum administration in comparison with military museum administration. The approaches to formulate the questions for field data collection were then synthesized.

Step 2 included in-depth interviews with management and workers in major military museums of each service with issues formulated from the related documents. The interviews were recorded in a form of short notes. The questions covered all subjects to be studied including problems, obstruction and suggestions to improve standards of learning source appropriate for context of the military museum.

Step 3 included appointments with important data providers and scholars in education. They were invited for focus group concerning the improvement of standards of learning source in the context of military museum which was already conducted in step 2. Discussions were also conducted with scholars in the issues of maintaining the intents to implement the drafted standards. Critics, analysis and suggestions were given for drafted standards of learning source in the context of military museum.

Step 4 included implementing the suggestions for guideline to amendments of standards for learning source in the specific characteristics of military museum in order to present as the draft of standards of learning sources for military museum.

5. Findings

It was found that:

1) The drafted Standards of Learning Sources and indicators (in museum) contain ideal concepts of education both in and outside school system. However, the shortcomings are that the process does not entirely cover samples groups in accuracy. It can indicate the characteristics of learning source in a big picture, but unable to indicate the levels in details. The evaluation approach is difficult and complicated and there are eight types of evaluation.

2) After a trial implementation of the drafted Standards of Learning Source in the military museum, it was found that there are various levels of basic understanding in standards of learning by the museum administrators. Problems were found in administration, structure as well as the tasks which are different from the intent of education system. Suggestions for improvement in explanation and indicators were given to solve the problems and obstruction in order to implement the drafted standards of learning source in the military museum.

6. Debates

The development of military museum toward standards as a learning source needs mutual learning of the specific characteristics in the context of military museum. Ways of administration for learning source to compensate with shortcomings and to enhance the prominent points and openness to attitude and limitations as well as cooperation in finding the means to mutual development will induce improvement greatly.

The good improvement and development of learning source should be open to development while reducing gaps between the processes. Learning about oneself is a means to solve the shortcomings well. As for the means to communicate the messages to be mutually understood, it needs to be emphasized by further explanation and revision of the handbook.

The first stage: The analysis of (drafted) standards of general learning sources and specific standards for learning source type of museum as well as approach in public administration of the military museum by content analysis.

The outcome from this process will show the background and ideas of administration of the learning source before it became the integrated draft standards. It will also show the ideas in specific characteristics of the military museum. This will then be used as topics of questions or important issues in the evaluation by common standards.

The second stage: Implementing of the (drafted) standards of learning source in the type of museum and evaluating in each military service. It is meant to find out the suitability and collect the problems, obstructions, shortcomings and suggestions to be used and data in improvising in the context of military museum.

7. Suggestions

In aspect of policies:

1. Related offices or organizations should organize workshop on self evaluation in military museum as the learning source. This will help the learning sources effectively to self evaluate in compliance with the reality by reflecting strength, weakness, opportunity and threat or obstruction in learning source administration. It will also clearly show the quantitative data for outside quality in each standard and indicator.

2. Related offices or organizations should organize workshop to review aims, guideline, means, process and other related knowledge. Lessons from researches on administration of the learning source should be studied by reflecting the reality in various types of learning sources including problems and obstructions in development in the total picture in order to integrate capabilities and resources in enhancing the learning sources to be developed to meet the improved standards.

3. Related offices or organizations should encourage the learning source to be able to develop the quality assurance system within effective learning sources. Furthermore, learning sources should be supported to create and develop measure and evaluation tools for the accurate indicators as well as for the convenient and economical to be utilized.

In aspect of operations:

1. Prepare user manual in specific type learning sources. It should consist of explanation of each indicator.
2. Prepare glossary of specific terms in the context of relation in education and military terms as well as other terminology in the process.
3. Process of evaluation, indicators and glossary should be periodically reviewed to comply with time of each generation and the context of the ever changing roles of the military.
4. Such alike researches should be conducted for other types of learning sources which will be able to show more specific details. This will help to point out major problems that the eight central learning sources may have in common.

8. Suggestions for further Researches

1. Affecting factors should be studied so that these factors can be developed and improved for the indicators or specific restrictions.
2. There should be studies on causes for research reports on development of outside evaluation system for community in accordance with (drafted) standards of learning sources in order to obtain more in depth data. The data will be then used to improve for the (drafted) standards of learning to be more accurate and appropriate.

บรรณานุกรม

- ดร.ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันต์กุลและคณะ .(2547).วิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น.ศูนย์มานุษยาสรีร
(องค์กรรมมหาชน)
- นางลัดขันธ์ วิรัชชัย.(2545) .รายงานการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับการประเมินคุณภาพการบริหาร
และการจัดการเขตพื้นที่การศึกษา.กรุงเทพฯ.สำนักงานปฏิรูปการศึกษา
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.(2550).แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตต้นแบบ 4
ภูมิภาค. กรุงเทพฯ.สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ .(2552). รายงานการวิจัย การพัฒนามาตรฐาน
แหล่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร.โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.(2553).รายงานวิจัยการพัฒนาระบบการ
ประเมินคุณภาพภายนอก สำหรับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนตาม(ร่าง)มาตรฐานแหล่งการ
เรียนรู้.2553.สำนักนโยบายด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตและโอกาสทางการศึกษาสำนัก
เลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- อภิญญา บัวสรวง.(2544) เอกสารประกอบการสัมมนาพิพิธภัณฑ์ไทยในศตวรรษใหม่.ศูนย์
มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
,มหาวิทยาลัยมหิดล(อัคราณา)
- อ้อมใจ วงษ์มณฑา .(2548).แหล่งการเรียนรู้เพื่อการศึกษา .วารสารภูมิแล
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

สัมภาษณ์

- ธีระ ญาณวโร,พันเอก.ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ
สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.สัมภาษณ์,วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖
- วิโรจน์ แก้วจันทร์ นาวาอากาศเอก.รองผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ
กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ. สัมภาษณ์,
- เอกศักดิ์ อ่อนชื่น,พันโท.หน.พิพิธภัณฑ์ทหาร กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ
กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.สัมภาษณ์,

พิไลพร ชนะสมบูรณ์, พันเอกหญิง.นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการกองทัพบก
ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก.สัมภาษณ์,วันพุธที่ 20 มีนาคม 2556

พรพรรณ เกิดผล,พันโทหญิง.หัวหน้าแผนกประจำกรมยุทธการทหารบก สัมภาษณ์,วันพุธที่ 20
มีนาคม 2556

ศุภณัฐ โสรจจ์ .พันจ่าชาย.พิพิธภัณฑสถานกองทัพบก.สัมภาษณ์,วันพุธที่ 20 มีนาคม 2556

พิสิษฐ์ บรมสุข,นาวาเอก.ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

ไพรัช สมุทรสินธุ์,นาวาโท.หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถาน กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ.
สัมภาษณ์,วันพุธที่ 20 มีนาคม พ.ศ.2556

พิภพ เศรษฐ,นาวาตรี.หัวหน้าการพิธี กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

รณชัย แจงประดิษฐ์,นาวาอากาศโท.หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถาน กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ
ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ.สัมภาษณ์,วันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖

เกียรติศักดิ์ เรือนนาค,นาวาอากาศตรี.รองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถาน กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑสถานทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศสัมภาษณ์,วันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๕๖

ศศิประภา บุญศรี,นาวาอากาศตรีหญิง.รองหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ กองประวัติศาสตร์และ
พิพิธภัณฑสถานทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

สมปอง สมญาดี.นักวิชาการการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

พุดิสาร์ อัคระพูน.นักวิชาการการศึกษาระดับชำนาญการพิเศษ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

<http://www.britishmuseum.org/about-us/management.aspx>.สืบค้นวันที่ 7 พฤษภาคม 2556

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล : แนวทางการสัมภาษณ์

1. หัวข้อวิทยานิพนธ์

ภาษาไทย	การพัฒนามาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย	
ภาษาอังกฤษ	THE DEVELOPMENT OF LEARNING RESOURCE STANDARD FOR THAI MILITARY MUSEUM	

2. ชื่อนักศึกษา

น.อ.ไพฑูรย์ ได้เลิศ

รหัสนักศึกษา

5337875 LCCU/M

หลักสูตร

วัฒนธรรมและการพัฒนา

สาขาวิชา พิพิธภัณฑ์ศึกษา

3. คำถามนำร่องสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย

คำถามนำร่องแบ่งการเก็บข้อมูลมีทั้งหมด 2 ชุดดังนี้

เค้าโครงการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถาน
วิทยานิพนธ์เรื่อง มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑสถานไทย

1. เริ่มการสนทนา

- แนะนำตัว / ชี้แจงวัตถุประสงค์ / แจ้งเวลาในการพูดคุยประมาณ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง
- สอบถามข้อมูลทั่วไป โดยใช้แนวคำถาม

2. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

3. แนวคำถาม

ประเด็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการทำงานและข้อมูลพื้นฐานการบริหารพิพิธภัณฑสถาน

- ภาพรวมของพิพิธภัณฑสถาน
- ภารกิจ โครงสร้าง การจัด ของพิพิธภัณฑสถาน
- ความรับผิดชอบในหน้าที่และงานที่ทำ

ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้

- การตระหนักในการให้ความรู้ของพิพิธภัณฑ
- การมีส่วนร่วมในการให้ความรู้
- ทักษะหน้าที่ต่อแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ

ประเด็นเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ

- การรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้
- การตระหนักถึงประโยชน์ที่ได้รับจากมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้
- ผลจากการทดลองใช้ร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑประเมินหน่วยงานตนเอง
- ข้อขัดข้อง ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการใช้งานร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ

ขอบคุณที่ท่านอนุเคราะห์ข้อมูล

ชุดที่ 2 แนวสัมภาษณ์เชิงลึก

นักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

วิทยานิพนธ์เรื่อง มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย

1. เริ่มการสนทนา

- แนะนำตัว / ชี้แจงวัตถุประสงค์ / แจ้งเวลาในการพูดคุยประมาณ 1 ชั่วโมง – 1 ชั่วโมงครึ่ง
- สอบถามข้อมูลทั่วไป โดยใช้แนวคำถาม

2. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ นามสกุล.....

ตำแหน่ง.....

3. แนวคำถาม**ประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้**

- เจตนารมณ์ แนวทาง วัตถุประสงค์ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- เป้าหมายของการเรียนรู้
- แนวทางการวิเคราะห์ วิจัย การตรวจสอบความสำเร็จของการเรียนรู้

ประเด็นเกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ทหารและการเรียนรู้

- ทศนคติและความตระหนักในพิพิธภัณฑ์ทหารในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้
- การรับรู้ รับทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของพิพิธภัณฑ์ทหารในการทดลองใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ประเมิน
- แนวคิด ข้อเสนอแนะในการพัฒนา

ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืน

- แนวคิดและข้อมูลด้านวิชาการในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ทหารให้เป็นแหล่งเรียนรู้
- ข้อเสนอแนะ

ขอบคุณที่ท่านอนุเคราะห์ข้อมูล

4. ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะมีกระบวนการดังนี้

1. การรวบรวมเอกสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งคัดเลือกเอกสารและร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์

2. ประสานงานผู้ให้ข้อมูลในส่วนของพิพิธภัณฑฑ์ทหารและนำเสนอเอกสารให้ทดลองประเมินด้วยตนเอง
3. ขอเข้าสัมภาษณ์เชิงลึกถึงประเด็นต่างๆ
4. รวบรวมข้อมูลข้อขัดข้องและเสนอแนะ
5. ประสานงานนักวิชาการขอเข้าสัมภาษณ์ โดยส่งเอกสารข้อขัดข้องและเสนอแนะของพิพิธภัณฑฑ์ทหารให้รับทราบก่อน หรือจัดการประชุมกลุ่มให้นักวิชาการด้านการศึกษาและผู้ให้ข้อมูลได้ดำเนินการเสวนา
6. รวบรวมข้อมูลที่ได้ ทำการวิเคราะห์ และจัดทำข้อเสนอแนะ แนวทางการปรับปรุงหรือคู่มือการใช้งานร่างมาตรฐาน
7. สรุปผลการวิจัย
- 8.

สำหรับการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และข้อมูลภาคสนามในการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลเชิงเอกสาร

ผู้วิจัยได้ทบทวนและวิเคราะห์เอกสารแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย รวมถึงเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำวิจัยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้สำหรับพิพิธภัณฑฑ์ดังต่อไปนี้

พัฒนาการความหมายของพิพิธภัณฑฑ์

กฎ ระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ หรือหน่วยเจ้าของพิพิธภัณฑฑ์ ในส่วนที่เกี่ยวข้องภารกิจ การจัด และหน้าที่ของพิพิธภัณฑฑ์

2. ข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาร่างมาตรฐาน และตัวบ่งชี้แหล่งการเรียนรู้สำหรับการจัดพิพิธภัณฑฑ์ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องสำหรับการตั้งเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อเป็นรายละเอียดสำหรับการกำหนดขอบเขตข้อมูลการวิจัย และทดลองใช้ร่างมาตรฐานตัวชี้วัดแหล่งเรียนรู้กับพิพิธภัณฑฑ์ตัวอย่าง หลังจากนั้นจะใช้วิธีการสัมภาษณ์

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) : สัมภาษณ์ผู้บริหารพิพิธภัณฑฑ์ ในการดำเนินการด้านการสร้างพิพิธภัณฑฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ และเน้นย้ำ หรือหารายละเอียดเพิ่มเติมในส่วนของปัญหาอันเกิดจากกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาพิพิธภัณฑฑ์ให้เป็นแหล่งเรียนรู้

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) : สัมภาษณ์กลุ่มปฏิบัติงานในพิพิธภัณฑสถาน ในด้านการให้บริการ ความตระหนักในการให้ความรู้ ทักษะที่มีต่อพิพิธภัณฑสถาน การเป็นแหล่งเรียนรู้ ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งข้อเสนอแนะ
- การวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อแยกกลุ่มและประเด็นปัญหาและอุปสรรค
- การสัมภาษณ์และสัมภาษณ์ร่วมกับนักวิชาการด้านการศึกษาในกระบวนการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้มาประเมินผลในพิพิธภัณฑสถาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลทั้งจากเอกสารและภาคสนามแล้ว จึงนำมาเรียบเรียงเพื่อวิเคราะห์หาความเป็นไปได้ในการใช้ร่างมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ หากมีข้อปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีการอภิปรายประเด็นขัดแย้ง ที่ทำให้ร่างมาตรฐานดังกล่าวไม่สามารถใช้ได้ครอบคลุม และรวบรวมข้อคิดเห็นจากผู้ปฏิบัติงานที่อยู่กับปัญหา และนักวิชาการด้านการศึกษา มาเรียบเรียงเป็นข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงร่างมาตรฐานดังกล่าว

หนังสือเชิญเสวนา

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ.(โทร.๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร.ทหาร ๕๑๔-๓๖๙๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙)

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/ ๑๓/๖

วันที่ ๒ เม.ย.๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน น.ต.พิภพ เดชชัย รน.

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย: การพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ” ทั้งนี้กระผม น.อ.ไพฑูรย์ ไล่เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๙ เม.ย.๕๖ เวลา ๑๐๐๐ ณ ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ.ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูรย์ ไล่เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.
(ไพฑูรย์ ไล่เลิศ)
ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ.(โทร.๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร.ทหาร ๕๑๔-๓๖๔๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙)

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/ ๑๗๘

วันที่ ๑๙ เม.ย.๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน น.อ.พิสิษฐ์ บรมสุข

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย:การพัฒนาฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๔๕ ที่ว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ" ทั้งนี้กระผม น.อ.ไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๙ เม.ย.๕๖ เวลา ๑๐๐๐ ณ ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ. ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.
(ไพฑูรย์ ไฉ่เลิศ)
ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร.ทหาร ๕๑๔-๓๖๙๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/ ๑๓/๗

วันที่ ๙ เม.ย.๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน พ.ท.เอกศักดิ์ อ่อนชื่น

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย:การพัฒนาฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ” ทั้งนี้กระผม น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๙ เม.ย.๕๖ เวลา ๑๐๐๐ น ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ.ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.
(ไพฑูรย์ ไส้เลิศ)
ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ.(โทร.๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร.ทหาร ๕๑๔-๓๖๙๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙)

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/๖๗๐

วันที่ ๑๙ เม.ย.๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน พ.อ.หญิง พิไลพร ธนะสมบุญ

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ” ทั้งนี้กระผม น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๙ เม.ย.๕๖ เวลา ๑๐๐๐ ณ ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ.ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.

(ไพฑูรย์ ไส้เลิศ)

ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ. (โทร. ๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร. ทหาร ๕๑๔-๓๖๙๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙)

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/ ๐๕๒

วันที่ ๑๔ เม.ย. ๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน พ.ท.หญิง พรพรรณ เกิดผล

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย: การพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ" ทั้งนี้ กระผม น.อ.ไพฑูริย์ ไส้เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๔ เม.ย. ๕๖ เวลา ๑๐๐๐ น ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ. ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูริย์ ไส้เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ. โทร. ๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.

(ไพฑูริย์ ไส้เลิศ)

ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กปพ.สบ.ทอ.(โทร.๐ ๒๕๓๔ ๑๕๗๙ โทร.ทหาร ๕๑๔-๓๖๙๔ ต่อ ๒-๑๕๗๙)

ที่ กท ๐๖๐๓.๔/ ๐๗/๙

วันที่ ๒๙ เม.ย.๕๖

เรื่อง ขอเชิญร่วมเสวนา

เรียน พ.อ.ธีระ ญาณวโร

ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ ได้นำเสนอร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้ผ่านรายงานการวิจัย:การพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้ ที่จัดพิมพ์และเผยแพร่ในปี ๒๕๕๒ โดยการดำเนินการนี้ภายใต้มาตราที่ ๒๕ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๕ ที่ว่า "รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ" ทั้งนี้ กระผม น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ผอ.กปพ.สบ.ทอ. ได้ดำเนินการนำร่างมาตรฐานดังกล่าว ทำการวิจัยต่อยอดเพื่อนำมาประยุกต์ใช้สำหรับพิพิธภัณฑ์ทหารเพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงให้พิพิธภัณฑ์ทหาร ให้มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ

ในการนี้ กระผมขอเรียนเชิญท่านร่วมในการเสวนาเกี่ยวกับมาตรฐานแหล่งเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ทหาร ในวันศุกร์ที่ ๑๙ เม.ย.๕๖ เวลา ๑๐.๐๐ ณ ห้องประชุม กปพ.สบ.ทอ. ชั้น ๒ โดยสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมได้ที่ น.อ.ไพฑูรย์ ไส้เลิศ ตำแหน่ง ผอ.กปพ.สบ.ทอ.โทร.๐๘ ๙๙๒๖ ๗๙๐๗

จึงเรียนมาเพื่อร่วมเสวนาในวัน และเวลาดังกล่าวต่อไป

น.อ.
(ไพฑูรย์ ไส้เลิศ)
ผอ.กปพ.สบ.ทอ.

แนวคำถามเกี่ยวกับร่างมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ร่วมวิจัย

- ตำแหน่ง หน้าที่ ลักษณะงานที่ทำในพิพิธภัณฑฑ์ทหาร
- ประสบการณ์ในการทำงาน
- ทักษะที่มีต่อแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์

ส่วนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการของพิพิธภัณฑ์

- โครงสร้างและการจัดตามภารกิจ
- ภารกิจที่ระบุไว้
- แนวทางหรือนโยบายที่เกี่ยวข้อง
- ที่มาของคำสั่ง ระเบียบ และข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้องทั้งของพิพิธภัณฑ์และแหล่งเรียนรู้

ส่วนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับ การทดลองใช้(ร่าง)มาตรฐานแหล่งเรียนรู้ด้านพิพิธภัณฑ์

ด้าน ความชัดเจนของคำอธิบาย

ด้าน วิธีการและขั้นตอนการประเมินที่กำหนดในคู่มือมีความชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติ

ด้าน แนวทางการประเมินสามารถปฏิบัติได้เหมาะสมกับพิพิธภัณฑ์ทหาร

ความสัมพันธ์ของ กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของหน่วยงาน กับ เกณฑ์มาตรฐานของ (ร่าง)มาตรฐานการจัดการแหล่งการเรียนรู้ที่ สกศ.กำหนด
สภาพ ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในกรณีศึกษา

ความเป็นไปได้ในการจัดเก็บข้อมูล

ความเข้าใจในตัวบ่งชี้และการตีความข้อมูล

ความตรงของข้อมูลที่สะท้อนคุณภาพของแหล่งเรียนรู้

ความสามารถในการชี้จุดแข็งและจุดอ่อนของการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การยอมรับตัวบ่งชี้ของแหล่งการเรียนรู้

ถอดเทปการให้สัมภาษณ์

ด้านเนื้อหา

นาวาเอก พิธิษฐ์ บรมสุข ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ชี้แจงว่า เนื้อหาในร่างมาตรฐานดังกล่าว ก่อนข้างครอบคลุม ตอบสนองต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ แต่ขาดการอธิบายความที่ชัดเจน และกำหนดมาในรูปแบบของการศึกษามากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงพิพธิภัณฑ์ที่มีลักษณะเฉพาะ อย่างเช่นพิพธิภัณฑ์ทางทหาร

นาวาโท ไพรัช สมุทรสินธุ์ หัวหน้าแผนกพิพธิภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ กล่าวว่า ร่างมาตรฐานดังกล่าวมีข้อบกพร่องในการใช้คำเพื่อสื่อความหมาย จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนหรือมีการอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้เข้าใจความหมายตรงกัน อาทิเช่น คำว่า เพียงพอ ความเสมอภาค เป็นต้น

พันโท เอกศักดิ์ อ่อนชื่น หัวหน้าพิพธิภัณฑ์ทหาร กองพิพธิภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กล่าวว่า เนื้อหาของร่างมาตรฐานนี้ได้กล่าวไว้แบบกว้างๆเกินไป ซึ่งบางจุดมีความคลุมเครือยากต่อการตีความ ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพิพธิภัณฑ์ทางทหาร เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวเชิงการศึกษา ซึ่งขัดต่อวัตถุประสงค์ของหน่วย

พันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบูรณ์ นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการกองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก ชี้แจงว่า เนื้อหาของร่างมาตรฐานดังกล่าว ส่วนใหญ่จะอธิบายในลักษณะของภาพรวม ใช้คำที่เข้าใจง่าย ซึ่งเป็นข้อดี แต่การตีความนั้น จำเป็นต้องมีการขยายความของคำเพิ่มเติม เช่น คำว่า ความเท่าเทียม ความเสมอภาค เพียงพอ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้ร่างมาตรฐานดังกล่าวเข้าใจความหมายไปในทิศทางเดียวกัน

นอกจากนี้ร่างมาตรฐานดังกล่าว ได้พูดถึงเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งในลักษณะของพิพธิภัณฑ์ทางทหารแล้ว จะไม่เข้าใจความหมายของคำ เนื่องจากไม่ใช่หน่วยงานทางการศึกษาโดยตรง จึงควรมีคำอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจมากขึ้น

พันโทหญิง พรพรรณ เกิดผล หัวหน้าแผนกประจำกรมยุทธการทหารบก กล่าวว่า การอธิบายความในร่างมาตรฐานนี้มีความหมายแบบกว้างๆ ดังนั้นควรมีคำอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้ที่อ่านมีความเข้าใจแบบเดียวกันกับผู้เขียน เช่น การบริการที่เข้าถึงกับประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาค และเท่าเทียม ประโยคในลักษณะนี้จำเป็นต้องระบุด้วยว่า แบบไหนที่จะเสมอภาคและเท่าเทียม ต้องกำหนดเกณฑ์และองค์ประกอบขึ้น

นาวาอากาศโท รัชชัย แจงประดิษฐ์ หัวหน้าแผนกพิพธิภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และพิพธิภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ ชี้แจงว่า เนื้อหาส่วนใหญ่เน้นไปทางการศึกษาเป็น

ส่วนมาก ซึ่งไม่ครอบคลุมกับพิพิธภัณฑสถานทางทหาร อีกทั้งยังขาดการกำหนดความหมายของคำที่ชัดเจน

ปัญหาที่พบในการนำร่างมาตรฐานดังกล่าวไปใช้กับพิพิธภัณฑสถาน

พันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบุญ ณายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการ กองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก ชี้แจงว่า ตัวบ่งชี้และหลักเกณฑ์การประเมิน ยังไม่ครอบคลุมและไม่เหมาะสมกับพิพิธภัณฑสถานทางทหาร เนื่องจากพิพิธภัณฑสถานทางทหารเป็นพิพิธภัณฑสถานของรัฐ และมีข้อจำกัดของการบริหารอย่างชัดเจน ยกตัวอย่างเช่น ด้านกำลังพล และงบประมาณ ที่ทางพิพิธภัณฑสถานทางทหารไม่สามารถกำหนดเองได้ ดังนั้นหากใช้ตัวบ่งชี้นี้ดังกล่าวเพื่อเป็นเกณฑ์การประเมิน ความเป็นแหล่งเรียนรู้ จะทำให้พิพิธภัณฑสถานทางทหารอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาก

นอกจากนี้ การเป็นแหล่งเรียนรู้นั้น ไม่ใช่ภารกิจหลักของกองทัพ เพราะภารกิจหลักของกองทัพคือการป้องกันประเทศ ดังนั้นการเป็นแหล่งเรียนรู้ของพิพิธภัณฑสถานทางทหาร จึงค่อยเป็นค่อยไปอย่างช้าๆ การนำร่างมาตรฐานดังกล่าวมาประเมินอาจไม่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ของกองทัพอย่างแท้จริง

พันโทหญิง พรพรรณ เกิดผล หัวหน้าแผนกประจำกรมยุทธการทหารบก กล่าวว่า วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานทางทหารของทั้ง 3 เหล่าทัพนั้น มีความแตกต่างกันอยู่แล้ว จะเห็นได้จากการโครงสร้างการบริหารที่หน่วยจะขึ้นตรงกับกรมต่างๆ ซึ่งอธิบายได้ว่า พพิธภัณฑสถานทางทหารไม่ได้ถูกสร้างมาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เท่านั้น แต่สร้างมาเพื่อการประกาศถึงความภาคภูมิใจในของกองทัพ รวมไปถึงการประกาศและประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปรู้ถึงภารกิจของกองทัพ เพียงเท่านั้น ซึ่งเมื่อนำร่างมาตรฐานดังกล่าวมาประเมินหน่วย พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับที่ต่ำ เพราะร่างมาตรฐานดังกล่าวได้ถูกกำหนดมาในรูปแบบของการเป็นแหล่งเรียนรู้ ไม่ได้คำนึงถึงพิพิธภัณฑสถานที่มีลักษณะเฉพาะ

พันเอก ชีระ ญาณวโร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ชี้แจงว่า เมื่อได้นำร่างมาตรฐานดังกล่าวมาใช้ พบว่าตัวบ่งชี้และ เกณฑ์การให้คะแนนไม่เหมาะสม เนื่องจาก หากตัวบ่งชี้มี 3 ข้อ และกำหนดเกณฑ์การประเมินว่า มีข้อ 1 ข้อเดียว ได้ 1 คะแนน มีข้อ 1 กับ 3 ได้ 2 คะแนน ถ้าไม่มีเลยให้ 0 ซึ่งในกรณีนี้ถ้าหน่วยมีข้อ 2 เพียงข้อเดียว จะต้องได้ 0 เลยหรือไม่ ซึ่งการประเมินค่าแบบนี้ไม่เหมาะสมกับพิพิธภัณฑสถานที่ถูกจำกัดด้วยการบริหาร

พันโท เอกศักดิ์ อ่อนชื่น หัวหน้าพิพิธภัณฑสถานทางทหาร กองพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กล่าวว่า จากการนำร่างมาตรฐาน

ดังกล่าวไปใช้พบว่า เกณฑ์การประเมินไม่มีความเหมาะสม ควรใช้การประเมินในรูปแบบเดียวกัน จะเห็นได้จากบางหัวข้อมีตัวบ่งชี้ 2 ข้อ อีกหัวข้อมีตัวบ่งชี้ 3 ข้อ จึงทำให้กำหนดเกณฑ์การประเมินที่แตกต่างกันไป ซึ่งทำให้เกิดความสับสนแก่ผู้ใช้งาน และการประเมินในลักษณะดังกล่าวไม่เป็นผลดีต่อพิพิธภัณฑสถานที่ไม่มีการพัฒนา แต่ยังคงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดี

นาวาโท ไพรัช สมุทรสินธุ์ หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถาน กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ กล่าวว่า ร่างมาตรฐานดังกล่าว ไม่เหมาะที่จะนำมาใช้กับพิพิธภัณฑสถานทหาร เนื่องจาก ตัวบ่งชี้ ได้กล่าวถึง เงิน ความทันสมัย การเป็นแหล่งเรียนรู้ ความเพียงพอ การพัฒนา ซึ่งพิพิธภัณฑสถานทหารไม่สามารถกำหนดความต้องการได้เองอยู่แล้ว เพราะต้องอยู่ภายใต้การบริหารของหน่วยบัญชาการ การขออนุมัติงบประมาณ หรือการขอโครงการต่างๆ จึงค่อนข้างล่าช้า และอาจไม่ได้รับการอนุมัติ

นาวาอากาศตรีหญิง ศศิประภา บุญศรี รองหัวหน้าแผนกประวัติศาสตร์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑสถาน กรมสารบรรณทหารอากาศ กล่าวว่า ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินของร่างมาตรฐานดังกล่าว ไม่เหมาะสมต่อพิพิธภัณฑสถานทหาร เพราะวัตถุประสงค์และโครงสร้างของหน่วยงานไม่ตรงกับตัวบ่งชี้ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

พันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบุญณ์ นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการ กองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธศึกษาทหารบก เสนอให้มีร่างมาตรฐานการเป็นสถานที่สามารถใช้ได้กับพิพิธภัณฑสถานทหารโดยเฉพาะ และจะต้องบังคับใช้ได้กับทุกหน่วยงานอย่างมีมาตรฐานเดียวกัน นอกจากนี้ยังเห็นควรให้กำหนดคำอธิบายเพิ่มเติม เพื่อความเข้าใจที่ตรงกันด้วย พร้อมทั้งให้มีการเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาคุณภาพและแสดงความสำคัญของพิพิธภัณฑสถานต่อไป

พันเอก ชีระ ญาณวโร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เสนอให้ จัดทำร่างฉบับที่บังคับใช้เฉพาะพิพิธภัณฑสถานทหารเพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกันของพิพิธภัณฑสถานทหารของทั้ง 3 เหล่าทัพ

พันโท เอกศักดิ์ อ่อนชื่น ตำแหน่ง หัวหน้าพิพิธภัณฑสถาน กองพิพิธภัณฑสถานและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ เสนอให้ ปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมินเป็นในรูปแบบของค่าคะแนน หรือเกณฑ์การถ่วงน้ำหนัก เพื่อให้ผลการประเมินมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นาวาเอก พิสิษฐ์ บรมสุข ตำแหน่ง ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ เสนอให้ มีการปรับเปลี่ยนตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินใหม่ เพื่อให้การประเมินมีคุณภาพมากขึ้น และควรเพิ่มคำอธิบายสำหรับคำที่มีความกำกวมด้วย

นาวาอากาศตรี เกียรติศักดิ์ เรือนนาค รองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑสถานประวัติศาสตร์ และพิพิธภัณฑสถานทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ เสนอให้ ปรับเปลี่ยนและเรียบเรียงร่างมาตรฐานดังกล่าวใหม่ เพื่อให้เหมาะสมแก่พิพิธภัณฑสถานที่มีลักษณะเฉพาะ อย่างเช่นพิพิธภัณฑสถานทหาร เพื่อให้เกณฑ์การประเมินสามารถใช้กับพิพิธภัณฑสถานในลักษณะดังกล่าวได้

ตารางมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ที่มีการปรับปรุงในบริบทพิพิธภัณฑ์ทหาร

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
1.มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้	
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	
1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบของการบริการที่จัดขึ้น 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
1.1.2การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งการเรียนรู้คำอธิบาย	1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้ 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและ/หรือนอกท้องถิ่น
1.2 องค์ความรู้	1.มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้ 2.มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ
1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	1. มีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้ตอบสนองต่อปัจจุบันและยุคสมัยอย่างเหมาะสม 2.มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย
2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย	
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	1. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้โดยเฉพาะ 2. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ 3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้เพียงพอ
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	1. มีความสะดวกหรือมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ 2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย 3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับผู้รับบริการ 4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน 2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้
2.2 การวางระบบบริหารจัดการ	1.มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน 2.มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ตารางมาตรฐานแหล่งการเรียนรู้และตัวบ่งชี้ที่มีการปรับปรุงในบริบทพิพิธภัณฑ์ทหาร (ต่อ)

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
	3.มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
	4.มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร
มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1.มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้
	2.มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
	3.มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้
	4.มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้
2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	1.มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
	2.มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ
3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	
3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มี
	2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
	3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
	4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

ตารางแสดง รายละเอียดในการปรับปรุงตัวบ่งชี้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
1.มาตรฐานด้านการเป็นแหล่งเรียนรู้	
1.1 หลักการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้	
1.1.1 โอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้	(เดิม)1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ (ปรับปรุง)1.ผู้รับบริการสามารถเข้าถึงการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบของการบริการที่จัดขึ้น หมายเหตุ เนื่องจากการความหมายของคำว่าเสมอภาคในทุกรูปแบบยังไม่เด่นชัดพอ ในขณะที่การบริการในแต่ละหน่วยจะจัดขึ้นในวาระหรือสิ่งแวดล้อมที่ต่างกัน จึงต้องขยายความเฉพาะให้สอดคล้องความเข้าใจ (เดิม) 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบ (ใหม่) 2.ผู้รับบริการทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับการบริการที่เสมอภาคในทุกรูปแบบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ หมายเหตุ เนื่องจากการกิจและการกำหนดหน้าที่ของพิพิธภัณฑสถานจะมีหน้าที่สองลักษณะ คือ หน้าที่หรือภารกิจในนามกองทัพอันมีหน้าที่ในการป้องกันประเทศเป็นหลัก กับหน้าที่ในการเป็นแหล่งเรียนรู้ตามความหมายของพิพิธภัณฑสถาน ดังนั้นวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑสถานจะมีการบริการให้กับผู้เยี่ยมชมในสองลักษณะ คือประชาชนทั่วไป กับบุคลากรในองค์กรทหาร อันสืบเนื่องจากองค์ความรู้ที่สะสมในพิพิธภัณฑสถานจะข้องเกี่ยวกับความมั่นคงส่วนหนึ่ง และเป็นองค์ความรู้ทั่วไปส่วนหนึ่ง จึงจำเป็นต้องมีการแยกประเภทการบริการไว้ให้เด่นชัด เพื่อให้สามารถดำรงเจตนารมณ์ของอุดมการณ์การจัดการแหล่งเรียนรู้
1.1.2การมีส่วนร่วมในการสร้าง	1.มีการทำงานแบบร่วมมือกับชุมชนในการสร้างการเรียนรู้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
แหล่งการเรียนรู้คำอธิบาย	(เดิม) 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น (ใหม่) 2.มีการสร้างเครือข่ายในท้องถิ่นและ/หรือนอกท้องถิ่น หมายเหตุ มีการขยายความให้ครอบคลุมมากขึ้น
1.2 องค์ความรู้	1.มีเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับลักษณะและบริบทของแหล่งการเรียนรู้ (เดิม) 2.มีเนื้อหาสาระที่สนองความต้องการของผู้รับบริการ (ใหม่) 2.มีเนื้อหาสาระที่ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการหมายเหตุ ขยายความให้มีความชัดเจนมากขึ้น
1.3 ความเป็นพลวัตของแหล่งการเรียนรู้	(เดิม) 1.มีการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจุบัน และทันสมัย (ใหม่)1. มีการทบทวน ปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงกิจกรรมให้ตอบสนองต่อปัจจุบันและยุคสมัยอย่างเหมาะสม หมายเหตุ ตัวบ่งชี้เดิมนั้นให้ความหมายเสมือนสร้างข้อจำกัดให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยไม่คำนึงถึงความเหมาะสม จึงจำเป็นต้องปรับให้เข้าใจง่ายขึ้น 2.มีการขยายตัวด้านรูปแบบการให้บริการที่หลากหลาย
2.มาตรฐานด้านการจัดการแหล่งการเรียนรู้	
2.1 ความพร้อมด้านปัจจัย	
2.1.1 ความพร้อมด้านงบประมาณ ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก	(ใหม่)1. มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้โดยเฉพาะ หมายเหตุ ตัวบ่งชี้เดิมไม่มีในข้อนี้ แต่มีอยู่ในการกำหนดในช่วงแรก ซึ่งจากลักษณะการบริหารงบประมาณของพิพิธภัณฑสถานนั้น การเสนองบประมาณ กับการได้รับ มักจะไม่ได้รับงบประมาณเต็มตามที่ขอ อย่างไรก็ตาม การที่มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการเรียนรู้เฉพาะ ก็เป็นเครื่องมือชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญ จึงควรมีการให้คะแนนในส่วนนี้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
	2. งบประมาณ ทรัพยากร และสื่อการเรียนรู้มีจำนวนเพียงพอ (เดิม) มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและจำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ (ใหม่) 3. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการสร้างและพัฒนาแหล่งการเรียนรู้อย่างเพียงพอ หมายเหตุ ปรับสำนวนให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น
2.1.2 ความพร้อมด้านพื้นที่ อาคาร และสถานที่	(เดิม) 1. มีความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ (ใหม่) 1. มีความสะดวกหรือมีการอำนวยความสะดวกในการเดินทางเข้าแหล่งการเรียนรู้ หมายเหตุ การเปลี่ยนแปลงด้านที่ตั้งหรือด้านกายภาพเปลี่ยนแปลงยาก แต่การสร้างกระบวนการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายเดิมควรที่จะได้คะแนนหรือสามารถเป็นตัวบ่งชี้การเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ดีได้ จึงเพิ่มเรื่องของกระบวนการขึ้นมา 2. มีการรักษาความสะอาดและความปลอดภัย 3. พื้นที่ให้บริการมีความเหมาะสมกับผู้รับบริการ 4. มีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้
2.1.3 ความพร้อมด้านบุคลากร	1. บุคลากรมีจำนวนเพียงพอสำหรับการดำเนินงาน 2. บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้
2.2 การวางระบบบริหารจัดการ	1. มีการวางแผนระบบบริหาร การกำกับ ติดตาม และประเมินการปฏิบัติงาน 2. มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3. มีการพัฒนาทรัพยากรการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 4. มีการจัดทำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหาร
มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
2.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1. มีการวางระบบประกันคุณภาพการจัดการเรียนรู้ 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ 3. มีการจัดทำสื่อ/เอกสารสำหรับการเรียนรู้

มาตรฐานหลัก/มาตรฐานรอง	ตัวบ่งชี้
	4.มีการจัดผู้แนะนำและให้คำปรึกษาสำหรับการเรียนรู้
2.4 การปรับปรุงพัฒนาการบริการ	1.มีการประเมินผลการให้บริการตามเป้าหมายที่กำหนด
	2.มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาการให้บริการ
3. มาตรฐานด้านผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	
3.1 ผลการจัดการเรียนรู้และผลกระทบ	1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มี
	2. ผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้รับบริการ
	3. ผลกระทบจากการจัดแหล่งการเรียนรู้
	4. การพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืนแก่ชุมชนและสังคม

ภาคผนวก ข

การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Intevieview)

1. สัมภาษณ์ นาวาโท ไพรัช สมุทรสินธุ์ ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ ณ พิพิธภัณฑ์กองทัพเรือ เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

2. สัมภาษณ์ พันเอกหญิง พิไลพร ธนะสมบูรณ์ ตำแหน่ง นายทหารปฏิบัติการ ประจำสำนักงานเลขานุการกองทัพบก ช่วยราชการกรมยุทธการทหารบก, พันโทหญิง พรพรรณ เกิดผล ตำแหน่ง หัวหน้าแผนกประจำกรมยุทธการทหารบก และนางสาว ดุยฉนา โสรจจ์ ตำแหน่ง ภัณฑารักษ์ ณ พิพิธภัณฑ์กองทัพบก เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖

3. สัมภาษณ์ พันเอก ชีระ ญาณวโร ตำแหน่ง ผู้อำนวยการ กองพิพิธภัณฑ์ทหารและอนุสรณ์สถานแห่งชาติ กองบัญชาการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ ณ อนุสรณ์สถาน เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖

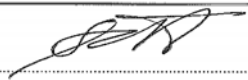
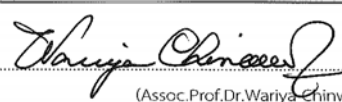
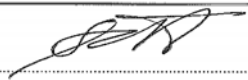
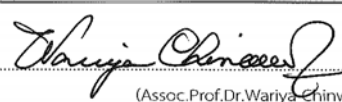
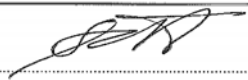
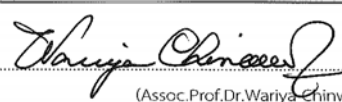
4. สัมภาษณ์ นาวาอากาศโท รัชชัย แจงประดิษฐ์ หัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ และนาวาอากาศตรี เกียรติศักดิ์ เรือนนาค รองหัวหน้าแผนกพิพิธภัณฑ์ กองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ เมื่อวันที่จันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๖

การสัมภาษณ์กลุ่ม (Focus Group)

ภาคผนวก ก
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในคน

		<table border="1" style="border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 2px;">COA.No.</td> <td style="padding: 2px;">2013/092.2703</td> </tr> </table>	COA.No.	2013/092.2703		
COA.No.	2013/092.2703					
Documentary Proof of The Committee for Research Ethics (Social Sciences)						
Title of Project:	The Standard of Learning Resource of the Thai Military Museum					
Principal Investigator:	Gp.Capt. Paitoon Iaitert					
Name of Institution:	Research Institute for Languages and Cultures of Asia, Mahidol University					
Approval includes:	1) MU-SSIRB Submission form version received date 18 January 2013 2) Participant Information sheet version 18 January 2013 3) Informed Consent form version date 18 January 2013 4) In-depth Interview Guideline received date 18 January 2013					
The Committee for Research Ethics (Social Sciences) is in full compliance with International Guidelines of Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, The Belmont Report, CIOMS Guidelines and the International Conference on Harmonization in Good Clinical Practice (ICH-GCP)						
Date of Approval:	27 March 2013					
Date of Expiration:	26 March 2014					
<table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 40%;">Signature of Chairman:.....</td> <td style="width: 60%; text-align: right;"> (Emeritus Professor Santhat Serm Sri) </td> </tr> <tr> <td>Signature of Head of the Institute:.....</td> <td style="text-align: right;"> (Assoc.Prof.Dr.Wariya Chinwanno) Dean of Faculty of Social Sciences and Humanities </td> </tr> </table>			Signature of Chairman:.....	 (Emeritus Professor Santhat Serm Sri)	Signature of Head of the Institute:.....	 (Assoc.Prof.Dr.Wariya Chinwanno) Dean of Faculty of Social Sciences and Humanities
Signature of Chairman:.....	 (Emeritus Professor Santhat Serm Sri)					
Signature of Head of the Institute:.....	 (Assoc.Prof.Dr.Wariya Chinwanno) Dean of Faculty of Social Sciences and Humanities					
Office of The Committee for Research Ethics (Social Sciences), Faculty of Social Sciences and Humanities, Mahidol University Phuttamonthon 4 Rd., Salaya, Phuttamonthon District, Nakhon Pathom 73170. Tel.(662) 441 9080 Fax.(662) 441 9081						

หนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัยที่ได้รับการบอกกล่าวและเต็มใจ

ข้อมูลผู้เข้าร่วมการวิจัย			
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....			
ข้าพเจ้าชื่อ		อายุ	ปี
อยู่บ้านเลขที่		ถนน	
ตำบล/แขวง		อำเภอ/เขต	
จังหวัด		รหัสไปรษณีย์	
หมายเลขโทรศัพท์			

ขอแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยเรื่อง	มาตรฐานแหล่งการเรียนรู้เพื่อใช้ในพิพิธภัณฑ์ทหารไทย
โดยข้าพเจ้าได้รับทราบรายละเอียดเกี่ยวกับที่มาและจุดมุ่งหมายในการทำวิจัยรายละเอียดขั้นตอนต่างๆ ที่จะต้องปฏิบัติหรือได้รับการปฏิบัติ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับของการวิจัยและความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากการเข้าร่วมการวิจัย รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไขหากเกิดอันตราย โดยได้อ่านข้อความที่มีรายละเอียดอยู่ในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยตลอด อีกทั้งยังได้รับคำอธิบายและตอบข้อสงสัยจากหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ข้าพเจ้าจึงสมัครใจเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้ทราบถึงสิทธิที่ข้าพเจ้าจะได้รับข้อมูลเพิ่มเติมทั้งทางด้านประโยชน์และโทษจากการเข้าร่วมการวิจัย และสามารถถอนตัวหรือแจ้งการเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยจะไม่มีการทบทวนใดๆ ต่อข้าพเจ้าที่จะได้รับในอนาคตและยินยอมให้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลส่วนตัวของข้าพเจ้าที่ได้รับจากการวิจัย แต่จะไม่เผยแพร่ต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล โดยจะนำเสนอเป็นข้อมูลโดยรวมจากการวิจัยเท่านั้น	

หากข้าพเจ้ามีข้อสงสัยที่จะสอบถามเกี่ยวกับการวิจัย ข้าพเจ้าสามารถติดต่อไปยังผู้วิจัยได้ตลอดเวลา
โครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน สาขาสังคมศาสตร์ ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ถนนพุทธมณฑล สาย 4 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170 หมายเลขโทรศัพท์ 0 2441 9180 โทรสาร 0 2441 9181 หากข้าพเจ้าได้รับการปฏิบัติไม่ตรงตามที่ระบุไว้ ข้าพเจ้าสามารถติดต่อกับประธานคณะกรรมการจริยธรรมฯ หรือผู้แทน ได้ตามสถานที่และหมายเลขโทรศัพท์ข้างต้น

ข้าพเจ้าเข้าใจข้อความในเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมการวิจัย และหนังสือแสดงเจตนายินยอมนี้โดยตลอดแล้ว จึงลงลายมือชื่อไว้	
ลงชื่อ..... ผู้เข้าร่วมวิจัย (.....) วันที่.....	ลงชื่อ..... ผู้ให้ข้อมูลและขอความยินยอม (.....) วันที่.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล

นาวาอากาศเอก ไพฑูรย์ ไล่เลิศ

วัน เดือน ปีเกิด

14 ตุลาคม พ.ศ. 2509

สถานที่เกิด

จังหวัดสิงห์บุรี ประเทศไทย

วุฒิการศึกษา

โรงเรียนนายเรืออากาศ พ.ศ. 2528-2533

วิทยาศาสตร์บัณฑิต (คอมพิวเตอร์)

มหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. 2553 - 2556

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (วัฒนธรรมศึกษา)

ทุนการศึกษา/ทุนวิจัย/รางวัลที่ได้

กองทัพอากาศ.

ที่อยู่ปัจจุบัน

11/105 หมู่บ้านราวัลย์ ซอย 56/1 ถนนสายไหม.

แขวงสายไหม เขตสายไหม กรุงเทพฯ.

โทรศัพท์ 089 9267907

E-mail : paitoonlion@yahoo.com

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันและสถานที่ทำงาน

ผู้อำนวยการกองประวัติศาสตร์และพิพิธภัณฑ์

ทหาร กรมสารบรรณทหารอากาศ

โทรศัพท์ 02 534 1579

E-mail : .paitoon_lai@rtaf.mi.th